

БОРИС АПРИЛОВ

ЧЕТИРИ ПОВЕСТИ

(“Български писател”, София, 1984)

Рецензенти: Божидар Кунчев, Годор Янчев
Редактор: Георги Величков

БОСТАНЪТ

Първото нещо, което видях, беше чичо. Не знам на какво се дължеше, може би чиста случайност, но още като пристигнах с каручката, зърнах спящото лице на чичо, седнал на сянка до входа на къщичката. Тази къщичка в детството си наричахме колибата, а и сега във всичките си писма леля винаги я назоваваше така, макар че това си беше къщичка с две малки помещения от греди и кал, с пръстен под и клюмнал на едната си страна оджак – така измайсторен някога, още от дядо ми Атанас. Небръснатото лице на чичо висеше надолу и отначало помислих, че виждам пресен мъртвец, но като се вторачих малко, забелязах дишането му; дишаха слабите му кокалести рамене под чиста, но не съвсем бяла риза от изчезващите старинни тъкани, на които съм забравил името. Бях забравил, кажи-речи, всичко – почти всички названия на растенията, поклонили ми се по пътя; помнех само къпините и сякаш ги чух да ми казват: охоо, къде се губиш, по какъв случай? Гледах ги от каручката и си виках, че няма смисъл да им разказвам случая, той е невероятен, пък и на вас да го разкажа, няма да повярвате и ще се усмихнете скептично, а си беше точно така, както ви го описвам сега. Направи ми впечатление, че чичо спи на такова място, където не може да го напече слънцето, както и да се извърти. Върху дочения му панталон дремеха няколко мухи, по тънкия му, замрежен с бръчици врат блестеше влага, пот – слънцето изливаше цялата си августовска злост над хълма, направо топеше земята, тя олекваше, пръстта не приличаше на пръст, а на непозната гореща и враждебна материя. Задникът на магарето димеше, опашката му дори не помръдваше, в горещината на животното не му се щеше да пъди дори мухите, а и те не налитаха кой знае с каква стръв върху него.

Чакай сега, къде се падаше изворчето? Доколкото си спомнях, намираше се откъм гърба на колибата, значи на север, да, точно така – в дола. Разпрегнах магарето и отново му се доверих. Както ме бе довело дотук от градчето, така ме заведе и до изворчето. Сега някаква грижовна ръка, сигурно чичовата, бе превърнала изворчето в малко кладенче. Водата му не ми се видя така бистра, както някога, стори ми се застояла, а като се наведох и пих, не ме прониза острата ѝ студенина от спомените. Но все пак бе вода, хладна, макар и твърда – никога по-рано не съм намирал тази вода твърда, – без да ща, я сравнявах със софийската,

вече по навик сравнявах всичко със София. Огледах дерето, припомнях си някои ярки неща, но смътно; дори дерето си спомнях смътно, повече си спомнях за случки в него – да речем, как съм убивал смоци, как съм ял най-едрите къпини точно тук и лешници, според мен надали на света съществува по-голямо находище на лешници. Тръгнах по пътеката, повървах малко и се уверих, че лесковите храсти си бяха на мястото, зърнах и плодовете им, дори си откъснах един лешник и го счупих, вътре открих нещо меко, изядох го и ми се услади. Може би както някога. И тогава изведнъж нахлуха братовчедките и братовчедите, игрите ни, продължителните детски препирни, които днес бихме нарекли дебати. Но къде са те? Няма ги, аз съм единствен и затова съм тук, отзовал се на четири поредни писма на леля.

Магарето ме поведе обратно нагоре, то бързаше. После разбрах, знаеше си определената сянка под крушата. Да, имаше и круша, да, спомням си добре, ето я – стара, разклонена както трябва, спокойна, велика в тихата си скръб. Но защо скръб? Не знам защо, така ми се стори. По кората на дънера ѝ лазеха хиляди мравки, лъщяха със синкав метален блясък, бързаха нагоре и надолу. Че не бяха същите, не бяха, но колко ли поколения мравки са се сменили оттогава? Да бе, колко живее всъщност една мравка? Въпросите ваят един след друг. Откакто бях пристигнал снощи в градчето, въпросите просто ме съсипваха и все няхах време да им отговоря. Когато си легнах, омаян от мекото вино на леля, останал сам в стаята, понечих да си дам някой и друг отговор, но вместо отговори отново заваляха въпроси. Виж, къщата си спомних добре, от лозата до хладното мазе, пък и стаята, която леля ми посочи да спя. Може би таванът. Как съм скитал по дъсчения таван! Преди да заспя. Ми то не беше таван, а прерия. Скалистите планини или суровите брегове на Огнена земя – това беше таванът, а сега на д мене висяха дъски, застрашаващи да паднат от огъване, плачеха за ремонт.

Сутринта прекосих каменния двор, измих се на чешмата и докато бършех голите си гърди с кърпата, долавях зачеващата се горещина на деня. Светлината се промъкваше през градината. В задния двор кокошките и петелът кротуваха, отдадени на предчувствие за задухата. Младото вино тежеше мощно над главата ми, чардакът едва одържаше гроздовете на хамбургския мискет. Оттук се виждаше малка част от градчето, но аз знаех как стои то, опряно на планината и загледано със страх към равнината, откъдето обикновено идеха злините: всички удари, които го сполетяваха, идеха оттам.

Запазила някогашната си пъргавина, леля Златка шеташе край мен. Съживена от пристигането ми, приготвяше закуска, стараше се да не забрави нито една подробност, искаше да постави всичко необходимо в каручката. Поседнах под лозницата и погледнах прочутите цветя, чиито пленници всъщност бяхме – тази къща се намира в истински плен на цветята, те се навират в тебе отвсякъде, преследват те, натрапват ти се дори и там, където най-малко можеш да ги очакваш. Ами като съм забравил имената им!... Как да ги спомена, как да ви предам автентичната красота на всички цветове, нахлули в задушната утрин тук, ароматите им, как да ви опиша всяко съдче, саксия, консервна кутия или продънена тенджерка, съдържащи по едно растение, без да се броят цветята в градината, израсли от самата земя. Всичко това е описано, знам, прилежните синове на селото

са го изобразили толкоз подробно, че ще бъде излишно и аз да се бутам с моите скромни познания на чужденец в родното си градче.

Суша, прегоряла от живота и слънцето, на седемдесет и четири години, леля Златка продължаваше да прекосява мълниеносно пространството пред погледа ми, усмихваше се, когато видеше очите ми, и потъваше някъде, за да се появи я с трите хляба, я с хамута. Можех ли да ѝ помогна? Не стоях ли тука като лъохман, чакаш наготово? Не, аз не можех да правя нищо друго, освен да разглеждам двора и къщата, да възкресявам спомени, да потъвам в красотата, защото какво друго освен извънредна красота може да бъде имотът на чичо Киро и леля Златка, тъй дивашко и зашеметяващо съчетание на природната нежност с грубата безвкусица, превърната вече в традиция и станала по-приемлива и от най-завършената английска декоративна градина. Боже, как се наричат тези цветя, някога съм ги познавал, преди четирийсет-петдесет години бих ги назовавал поотделно, а сега съм забравил всичко и се чувствавам недостоеен да обитавам нито къщата, нито бостана, където трябваше да ме отведе магарето.

Щом закусих, хвърлих поглед на каручката, уверих се, че и моят багаж е в нея – куфар, чанта и транзисторен приемник с касетофон. Леля Златка ми каза за четвърти път, че едната стаичка на колибата е подредена чисто за мен. (По-късно, като влязох в стаичката, разбрах, че жената е купила нови чаршафи и калъфки за възглавниците специално за мен и трябва да ви кажа, че не е сбъркала – същността ми на столично денди изискваше това.) Магарето тръпнеше, то знаеше къде отива и предстоящото пътешествие го изпълваше с радост. Още като седнахме, то потегли и не спря през целия път. Леля направляваше каручката през градчето. Трябва да ви кажа, че не бе тъй просто, много камиони и коли. Някъде пресякохме светофар. Вляво и вдясно се нижеха все нови къщи, все големи, с грозни гаражи, всички хубави дървени къщи се бяха изпарили, включително и родният ми дом, където съм изврякъл за първи път. Заобиколихме централната част на града. Доколкото виждах отдалеч, не беше много лоша, правеше впечатление на подредена, чиста, подчинена на модерната мрамориада.

След като излязохме на другия край на градчето, леля слезе от каручката и ми даде дизгините. Беше ми казала сто пъти какво трябва да правя, знаех вече всичко наизуст, знаех, че магарето ще ме отведе безпогрешно на Рудата при чичо. Има нещо наистина потресаващо за един изнежен интелегент да остане насаме с магаре, което трябва да ръководи. Забравил съм от колко години вече не съм бил в такава компания, но цялата работа се оказа лесна, по-сетнешният развой на пътуването ме успокои, отпуснах се и дори почувствувах тръпка, трепет някакъв, че съм отново върху древния каменист път. Древният каменист път лъкатушеше мило по лекото нанагорнище. Всички хълмове наоколо се отличаваха с ефирността си, части от най-нежната и ниска планина на света, задрямала под зелената си дъбова и букова дреха, ухаеща на мляко и пресни кози барбунки, накичена с прозрачни вълнени вълма до храстите, удавена в тъжната пяна на тъжните си песни. Но бяха най-горещите дни от най-горещата година, та леля предвидливо ме събуди рано, като повтаряше, че чичо ще се зарадва много, види ли ме, и ще му олекне, ще му съмне просто, душата му ще се разтвори, защото знаел, че вече умира, а няма на кого да остави бостана.

Бях единственият роднина, братов син, чичовият син умря от рак в Питсбърг, пет дни след като се ожени на петдесет и пет годишна възраст за някаква своя колежка от някакъв строителен институт. По заповед на чичо леля му писала дванайсет писма, и то не просто писма, а заповеди – нареждал на сина да се върне незабавно от Америка, понеже умира и няма кой да наследи бостана. Но не получи съгласието му, а после синът ѝ почина.

По този път някога минавали римляни, отивали до рудниците, там били и пещите им, добивали метали и ги отнасяли към сърцето на империята; важен път, сега води до лозята и бостаните, потънал в птича тишина и аромати на плодородието. Магарето пристъпя равномерно, не спира никъде, сигурно и то предчувства, че скоро ще стане още по-горещо, гони сянката на крушата. Тази круша ми направи впечатление с ръста и великолепно то си несиметрично разклонение, удобно гнездо да се настани там наблюдателна площадка, но нито дядо, нито чичо Киро са посмели да нарушат хармонията на гиганта, изковали са отделна вардилня, застилана всяка година – площадката с папрат, а навесът с шума. Магарето ме тегли нагоре, седя в каручката занемял, мъча се да си припомня някои неща и все не мога и не мога, всичко ми е хем близко, хем далечно, иде ми да заплача от мъка, че животът ми е изтекъл, от срам, задето пропуснах толкова много години, без да се вестя насам, да зачета детство и спомени...

Чичо Киро все още спи, не ми се ще да го будя, имам да свърша толкоз много неща. Най-напред пренесох куфара, оставих го до леглото, отворих го и измъкнах машинката. Наместих я върху грубата масичка, без да махам бродираната покривка. Хермес-бейбито не се върза много-много с нея, но какво да се прави, започвах дни на компромиси. Транзистора закачих на стената, тя беше богата на пирони. На пирони висяха две газени лампи, освен петромаксовия фенер вън. Внесох и чантата, измъкнах Пруст, настаних Мелвил до машинката. В чекмеджето на масичката пяхнах листите заедно с писалката. Докато работех за своя уют, често се усмихвах, питах се дали им се е случвало на Пруст и Мелвил да посещават подобна колиба, особено на Пруст. Излязох вън, погледнах още веднъж чичо и понеже не долових каквито и да е признаци, че може да се събуди скоро, отворих и куфара: пижама, четка за зъби, бръснарски принадлежности – всичко отиде по местата си. Бях твърде търпелив, не бързах, най-важното оставих за по-късно. Но тъй като чичо продължаваше да спи, облегат на колибата, пристъпих и към най-важното – обиколката на имота.

Бостанът се простираше изцяло пред колибата и крушата, съвсем леко наклонен на юг по хълма; огромен и силен, той просто тежеше на земята с плодородието си. От пръв поглед си личеше, че става въпрос за нещо извънредно, за чудо – всяка диня беше голяма и гладка, а от нагретите, някъде разпукани пъпешите се надигаха гъсти аромати, те се носеха над хълма като мъгла. Май че и дините, и пъпешите крещяха със зрелостта си, просто викаха да ги откъснеш и нарежеш. Вървах сред плодородието и не усещах горещината, обикалях възбудено, исках да видя всичко, спуснах се до долната граница на имота. След като се наскитах, като навестих и лехите на зеленчуковия кът, спрях се и приседнах до плашилото. Трудно мога да ви внуша чувствата си, не лесно бихте разбрали колко остро ме удари бостанът, право в сърцето, прониза същността ми и отново събуди болката по онуй, което е изтекло и няма да се върне. Боже мой, чак до такава

степен ли е силно то? Нима са още живи тези чудесни пламъци, в които си готов да изгориш без остатък. Само на пет километра от хората? Как може това? Във всяка диня, вътре в утробата ѝ се потайваха сокове, зърнеста материя, в тази материя спяха семки, гушеха се една до друга; през деня им е топло, вечер хладно, а призори им е студено; всяка диня представляваше склад от дива сладост, тишина, любов, мъдрост, утеха, носталгия, младост, детство; всеки пъпеш, който лежеше долу, е полегнала жена, неосъзнатост, топлина, дъхавост, мъдро дразнене, готовност да се отдадеш на глупостите, силата, която може да те накара да извикаш или да припнеш по склона и да напъхаш глава в извора, да откачиш просто от мъка, че все още съществува всичко туй, обсипано с прашеца на девствеността – да, всяка зелена диня е посипана с такъв прашец, той е струпан най-много по опашчицата ѝ; понякога ти се струва, че прашецът е виновен за всичко, че той е тайната, сам не знаеш как ти действа динята – на стомаха ли, или на сърцето.

Станах от камъка и се върнах при чичо. Този човек май не мислеше да се събужда. Погалих го по рамото. Чичо Киро мигновено отвори очи. Колко лесно било. Погледът му ме намери веднага, задържа се дълго върху лицето ми. В него нямаше кой знае колко сънливост, напротив, направи ми впечатление, че съзнанието му се бе пробудило бързо, беше се вкопчило в мен и се мъчеше да ме разгледа. По усмивката, която не мога да ви опиша в никакъв случай, разбрах, че най-после чичо ме позна. О, каква усмивка!... Предизвика дори шепот:

– Най-после – чух го да шепне той, но и да не съм го чул, бях сигурен, че казва само това и нищо друго.

– Вече съм тук – отвърнах високо аз, понеже предполагах, че старият човек чува тежко. – Заповядал си на леля Златка да ми пише. Разбираш ли? – Чичо Киро поклати усмихнато глава. – На петото писмо не издържах и тръгнах... Нали е безсмислено да се съпротивявам, писмата можеха да пристигат до безкрайност. – чичо Киро се усмихна до изхилване. – Прекъснах работата си, разбра ли, и потеглих. – Е това се нарича блаженство, това, което се изписа по лицето му. – Тук съм, разположих се, обиколих наоколо и поех бостана. – Чичо Киро събра уста, май че искаше да подсвирне от удоволствие. – Няма ли да станеш?

Чичо Киро се поизмъчи, докато ми внуши, че не бива да го пипам, така се чувствувал отлично – да го оставя облегат на колибата, с поглед към мен и бостана и нощем да не го пипам, хич да не се безпокоя, хич, чувствувал се отлично, направо щастлив, май че този бил най-щастливият ден от живота му.

Наближаваше обед, бостанът бе притиснат от горещината, нажежената пръст крещеше от жажда, никъде нищо не помръдваше, стаичката ми – пеш; затова отворих прозорчето, надявах се на нещо, уви, напразно, всичко, каквото можех, отворих – фурна. Тук човек няма къде да побегне, няма повече какво да отвори, нито хладилник, нищичко, освен да се съблече гол и да полегне върху одеялото си под крушата, на няколко метра от магарето. Не обядвах, не ми се хапваше, само намерих най-големия от всички големи ножове на чичо Киро. Великанската диня изпука няколко пъти, сякаш изрече с човешки език: твоя съм, твоя съм, и се разтвори пред мен, а аз, както си бях наумил, безжалостно изтръгнах най-напред сърцето ѝ. То приличаше на огромна буца съомга хайвер. Впих зъби в зърнестата топла еманация и в същия момент видях как от ануса на магарето изскачат весели кестени, тупват върху прегорялата трева, подскачат. Майко моя, да има да взима

цивилизацията, която сега се дави в собственото си безсилие! Не мога да кажа, че съм за оплакване с обеда си, само да не беше чак толкова сладка динята и да можеше да полъхне отнякъде, поне мъничко, частица от морския ветреца, който духа на петдесет километра оттук, по плажовете. Като си представих плажовете на прочутите курорти, изтръпнах. Нима е възможно човекът да е чак толкова глупав, че да се тълпи и задушава заедно с автомобилите на точно определени места? От точката, която заемах върху повърхността на земята, това нещо ми се струваше невероятно, изобщо целият ми досегашен живот бе отминал съм – реалност е тревата, която шумоли под одеялото, твърдата земя под плешките ми, сладката миризма на фъшкиите. Намирах се високо в Хималаите, върху покрива на света, чувствавах се бог или обожествено животно, защото само преди няколко минути бях изляз динята по най-животински начин, като се олях, а стомахът ми се изду и се намразих. Гледах корема си и се сравнявах с Буда, май че само горещината може би пречеше на поклонниците да изпъзят към мене, да изпотъпчат бостана с невежествените си крака. Чичо Киро продължаваше да си спи, сега лицето му грееше от усмивката на щастието – дините стояха кротко, спокойни за бъдещето си, тъй като наследникът бе пристигнал най-после и се бе заел с по-нататъшната им съдба; бостанът не ще остане сиротен в чужди ръце, той ще премине в ръцете на Наско, внука на дядо Атанас, ще принадлежи на една и съща кръв поне още двайсет години!... Наско лежеше и галеше корема си, мързеше го да стане, а трябваше да вземе чаршаф против мухите и “Моби Дик” на Мелвил, само осем дни му оставаха на Наско да представи на една редакция своето собствено тълкуване върху поведението на великия Ахав. Още един поглед към Моби Дик! Светът е изразил вече поне сто мнения по този въпрос, а чичо Киро не знае нито едно от тях, дори не е чувал за Белия кит, макар че и той си има един свой Бял кит – равнината долу, цивилизацията, прогреса, строежите, дълбаенето на земята за руди, инженерите, атомните учени, въоръжаването, пресата, радиото и телевизията – многоглавата ламя, потеглила към неговите предели, към височините на Хималаите, да го намери и там, да го убие на осемдесет и пет години, да заграби бостана му, да пресуши древните сокове на дините, които е отглеждал повече от петдесет години. Чичо Киро не бил умрял така лесно, преди да се убеди, че е дошъл наследникът на колибата и пейката пред колибата, на лозницата и гроздовете под лозницата. И има право човекът, градове много, атомни физици много, автомобили колкото щеш, а колко са бостаните? Николко, прашина във всичкото.

Май че е прав, казах си аз и започнах а лазя към колибата. Взех чаршафа, взех Мелвил, понесох и транзистора. Излязох с тях навън. Боже мой, горещо е, пъкъл е, няма нито един хладилник за отваряне, но колко е хубаво! Поставих транзистора под главата си, метнах върху него възглавницата, така главата ми се надигна, разтворих книгата и отпратих поглед към страниците, но видях милиардната листна вселена на крушата и си помислих, че ако в книгите има сто истини, в милиардната листна вселена, осигуряваща сянката, има само една истина – земята.

Чаршафът ме пазеше от мухите, но много скоро го отхвърлих настрана – задушавах се. Останах отново гол, осквернявах местността, тя чисто и просто не можеше да ме понесе такъв, тук не беше плаж, нито тераса на хотел, а бостан с колиба, където никой никога не е дръзвал да се съблече дори до кръста. Направо

бях извън стила на тази частица от света, бях нещо необичайно, някакъв глезльо. Но какво друго можех да сторя, след като радиото съобщи, че е трийсет и осем на сянка. Ако е въпрос за стил, тук не вървеше и Мелвил, за Пруст да не говорим, а аз трябваше да напиша откритието си, да го изразя колкото може по-красиво, да убедя аудиторията, че Ахав не тръгва да отмъщава, Ахав тръгва след неизвестното. Сигурно и по това е писано сто пъти, но тъй като се бях добрал до него самостоятелно, едно от най-големите ми задължения беше да го изстрелям в научния си труд и да се освободя.

Привечер не се случи нищо, чичо Киро продължаваше да спи щастливо, слънцето изчезна някъде, заличи се, сякаш някой го изтри с гума, а горещината остана. Дишах трудно, направо болезнено и се сетих, че приближавам шейсетте, но си рекох, че сега навсякъде е горещо, но не навсякъде ги и ма тези налети със сокове стомни. Започнаха да прелитат птички, май че свиваха към дерето, навярно пиеха вода, после се връщаха по дърветата и най-много в крушата. Някой изпищя, далечен вик от дъното на равнината, за помощ, така май викат обсадените. Дочух писъка, но не се трогнах, кой му е крив – да не живее в равнината. Тръгнах между дините, заоглеждах ги, стараех се да запомня всяка една от тях, запознавахме се, вече ми се струваха по-близки, въобразих си, че и те ме приемат, макар и в този вид – по гащета. Чувствах се като Александър Велики, водещ към победи походниците си, обхващаше ме сладък неподражаем дух на тържество и величие. Навеждах се и почуквах коравината на дините, помирисвах вълнуващата дъхавост на пъпешите. В мен все повече и повече влизаше пронизващото усещане за укрепнали плешки, за храброст, все по-еуфоричното желание да разперя ръце и да полетя около имота си. Но тъй като не можех да летя – обикалях. Наистина, какво ме кара да обикалям повторно границите на бостана, и то малко преди да падне нощта? Усмивнах се, какво друго да правя, когато си беше за смях. Слава богу, място за безпокойство нямаше – по границите на моята империя се блещеха набъбнали памиди, заграждаха ме само лозя.

Откъснах три домата и две чушки. Доматите топлеха дланите ми, така не ми харесваха, но можеше ли да се направи нещо, не, в замяна на това пък бяха пресни и човек, без да ги захапе, може да предугади вкуса им. Нарязах ги, нарязях и чушките, накълцах малко лук, сипах олио и разбърках салатата, като през цялото време си мислех какъв съм глупак – само на сто метра оттук има студено изворче, а водката е топла, водката на нищо не прилича. Измъкнах две чашки. Едната напълних за мен, в другата налях мъничко на дъното и тръгнах към чичо. Щом допрях чашата до устата му, усмивката на чичо стана още по-щастлива, а когато я надигнах, спиртът го парна така, че той отвори очи и доколкото можах да подразбера, каза: ха така де, че то на какво беше заприличало, а едното око затрептя колебливо, май че искаше да ми смигне.

Някъде имаше война, другаде бедствие, спасителни команди се мъчеха да преодолеят лошите атмосферни условия, които застрашаваха акцията им с неуспех, терористи предния ден бяха убили още десетина души и все незаангажирани... Бях гладен и се приготвих да вечерям. Измъкнах буца сирене, отрязях филия хляб, а в дълбока стара паница донарязах динята от обедата. Докато се хранех под лозницата на колибата, виждах как се разпадат очертанията на света – първи изчезваха далечините, щурците от всички посоки стържеха с лъковете си и люлееха земята,

появяваха се звезди, по-късно ги видях добре всичките, небето се простря над мене голо и свежо, не бях виждал от години такова звездно и същинско небе, а накрая подухна и някакво подобие на вятър, който не донесе никаква прохлада. Вечерях добре, класически, точно както в детството, услаждаха ми се и динята, и сиренето, и хлябът. Продължавах да седя гол на пейката, изобщо не виждах смисъл да се обличам, единственото, което ми предстоеше, бе да запаля лампа и да потърся място за ношуване навън, да ношувам в колибата дори не допусках. Завиждах на чичо, седеше си облегнат на стеничката, не усещаше нито горещина, нито глад, чувствуваше се само щастлив. Накрая предпочетох да се кача на вардилнята, постлах си върху папратта. Папратта дъхтеше и шумеше. Като се въртях около оста си, имах усещането, че не съм сам. След като загасих лампата, уплаши ме страшното присъствие на звездите, ами те се бяха напъхали до главата ми – чисти, ярки, мощни...

На петия ден от пристигането ми чичо Киро умря, или пък ми се стори, че е умрял. Макар че не бях сигурен, подредих сеното в каручката и поставих чичо върху него, малко сгънат, не можах да го опъна, както се полага, каручката се оказа по-късичка, а не исках да пусна краката му да стърчат, щеше ми се да го закарам тихомълком. През цялото време, докато го возех, магарето беше в добро настроение, денят повече от чудесен, нямаше я вече горещината, пееха птици и всички камъни по пътя се смееха, а и на мен не ми беше чак толкоз тъжно, знаех, че пренасям един напълно щастлив човек.

На другия ден вечерта се върнах отново на бостана. Всичко беше свършило, на погребението дойдоха много хора, изпратихме чичо по човешки. Там някои се приближаваха до мен, изказваха съболезнованията си и подхващаха темата за бостана. Хубав бостан ти оставиха, казваха, блазе ти, такъв бостан не се е помнил и трябва да го запазиш. Такива дини никъде не се раждат, чичо ти Киро ги отгледа по тайнствен начин, само той си знаеше кръстоската, сега имаше семките, копай, сей, поливай доколкото можеш, и нищо друго. Така говореха, всяко изказване се свеждаше до едно – грехота е да се изостави бостанът.

Тази вечер можех поне да си пийна, заслужих си го, два горещи дни бягах по погребението, макар че в земята сякаш не пуснахме мъртвец, а най-големия щастливец на света. Първата водка се намести в умората ми доста сполучливо. Исках да се понаправя малко, в трезво състояние не можех да обмисля положението: от една страна – Моби Дик, от друга – бостанът. Съкратеният вариант на труда ми за Моби Дик вече не можех да предам за печат, срокът изтичаше и това ме злепоставяше пред редакторите. На всичко отгоре мързеше ме да им пратя писмо за извинение; нищо не ми се правеше, сега-засега ми се съзерцаваше, предстоеше ми да взема и решение – кога горе-долу да си тръгна. С леля Златка се бяхме уговорили така – да дойда, чичо да ме види и да издъхне спокойно. Предстоеше ми да се връщам. Но кога? За първи път в живота си се чувствавах господар. Край мен лежеше хубава истинска земя, плодородна и гостоприемна, неосквернена – нито грам изкуствен тор, никакви пестициди, майчински нежна, моя. Пия си водката и я наблюдавам, сърцето ми се уголемява и диша с нейното дишане, двамата сме се намерили сполучливо като любовници и отсега нататък не ни остава нищо друго, освен да се любим и да си обещаваме

вярност. Така си мислех, докато пийвах, и това, което ми хрумваше тогава, беше трепетно и искрено, то се насъбираше в мен в оня сумрачен час, когато се размекваха контурите на света и когато отнякъде всеки миг можеше да изкрещи някой за помощ или нещо подобно, и с нарушаването на спокойствието да го подчертае.

А то наистина се чу някакъв шум, по-точно долових го, нещо ставаше в долния край на имота. Скочих и се покатерих по стълбата на вардилнята. От наблюдателницата съзрях две фигури с непривични движения. Те са бяха навели, но и пообъркали, сториха ми се крайно несръчни, може би крадяха за първи път в живота си.

– Виждам, виждааам!

Откъде беше изскочил този вик? Моето гърло ли го роди? А откъде го е взело? В този вик се спотайваше нещо забравено, бях отишъл спонтанно при него. Крадците изчезнаха в съседното лозе, паникьосани: стана ми жал за тях. Спуснах се на земята и се отправих към мястото на произшествието. Оказа се, че е откъснат един пъпеш, крадците искаха пъпеша, бяха пренебрегнали дините. Взех пъпеша, изправих се и извиках още веднъж, този път нещо друго, прилично на заплаха, и се върнах при бутилката. Продължих да си пия, а нощта се докопа кротко под лозницата. В тъмното намирах безпогрешно чашата си, само пъпешът светеше с лимоновото си сияние и дъхтеше. Усещах магарето, усещах каручката, папратта в леговището на наблюдателницата, меката постеля зад гърба ми в стаичката, лампата, която щеше след малко да ми светне, усещах чак извора в дерето – всичко много познато и близко, цялата тази частица от света, до границата, пълзяща на метър от бостана, пък и зад границата, защото и там ми беше познато, виждах се как като малък прегазвах реката и бера лешници, турски лешници, тогава се надпреварвахме с другите деца кой да набере най-много турски лешници. Територията, за която ви разказвам, е чиста, неопетнена, в нея няма дори първата лъжа, няма жена, нито притворство, нито минималното естествено нагаждане, приспособяването към живота и всичко, произтичащо от това; всичко е безупречно чисто, само аз съм мръсникът, бутилката, Мелвил и Пруст.

Извикай, извикай, хайде, надигни гласа си. Засрамах се и надигнах чашата. Не знам рекох аз, просто не ми е ясно как викът рипна в гърлото ми. А донесе пъпеша, нали? Ми там ли да го оставя?

Големи проблеми, велики проблеми. Такива бяха вълненията ми тогава; би казал човек – дребни, но и те произтичаха от натрупаните ми предубеждения. Знам, чичо Киро би направил същото, чичо Киро ще изреве, ще прогони крадците и ще донесе пъпеша на масата. Тогава? Каква е разликата за тия петдесет години, за всичко прочетено и натрупано в главата, след като извиках досущ като чичо Киро, досущ като дядо Атанас? И пак повтарям – откъде се взе моят вик?

Пийнал и олекнал като пеперуда, разрязах пъпеша на две. Оставих половинките на масата, но защо направих това, не можах да си отговоря, може би за да усетя още по-силно страшния аромат на плода или пък натюрмортът да ми напомня, че имам много, изобилие. Върви ли с водката? Отрязах си парченце и го изядох. Върви. Всъщност какво търся аз тук, в тази глинена къщичка? Тук човек не може да си изстуди дори вечерното питие.

– Виждам, виждааам!

Този път излезе по-добре, по-силно, без задръжки, тъй като бях наквасил главата, но, кой знае защо, преди да извикам, се изправих – изобщо и по-късно забелязах, че винаги, когато ми се наложеше да надам своята пъдарска заплаха, изправях се на крака – може би синдромът на Боримечката.

Пиян си вече, лягай си! Не знам хубаво ли е, лошо ли е да си пиян, а хората да ги няма, да си високо м Хималаите, където можеш да си говориш на глас и да пееш и... нищо, никой. Смътно и много дълбоко в себе си разбирах, че се държа глупаво, но ми беше приятно, смятах, че се разтоварвам на петстотин километра от кафенетата. Разсипах малко от чашата си върху пръстта за бог да прости на чичо, който настойчиво бе пращал писмо след писмо в София, докато ме докара до тоя хал. С леля бяхме извършили нещо като ритуал, сега ритуалът приключва и какво? По-нататък какво? И леля мълчеше, и аз мълчах по този въпрос. Но важното е, че чичо Кирос е неимоверно щастлив сега, той знае, че Наско остава горе между дините и вика ли, вика...

Събудих се за първи път в леглото си, утрото пръскаше блясък през отвореното прозорче, свежа ранна светлина пълнеше стаичката, в която винаги съм имал чувството, че живея в подводница. Погледнах през перископа, видях как магарето помирисваше разрязания пъпеш. Направиха ми впечатление едрите семки на плода. Излязох и започнах да гриза резените, отрязах нещо и за магарето, но то поклати глава. Взех и му го поднесох. Чак тогава животното посмя да похапне, изглежда, имаше някаква дресировка – да не яде подобни лакомства, преди да му ги предложат. Да, но какво ли си мисли то за мен? Пита ли се къде е старият му господар и какъв е сега този... нестандартен такъв? Какво ли впечатление правех на кроткия си компаньон? Май че бях променил и режима му. Старият господар сигурно се е разговарял с него, може би го е милвал, хранил го е по друг начин, изобщо – бил е старият господар, запомнен от векове. А какво бях аз – оставях го на произвола да си пасе и изобщо не му обръщах внимание. Бях забравил да питам за името му, но туй надали имаше особено значение. Както и да е, пред него стоеше вече друг повелител, персона някаква, господин с панталон, закупен в Лондон, риза във Венеция, обуца в Монте Карло и очила в Кьолн.

Още като видях, че взимам дамаджаната и кофата, магарето разбра какво трябва да прави и тръгна преди мен, то обичаше да отива на извора по лесно разбираеми причини – пиеше му се вода. Докато се спущахме надолу, на мен ми мина през ума мисълта да го използвам, да се метна на гърба му. Подканих го да спре, животното се подчини. Огледах го, погледът ми се застоя най-вече на гърба му, комфортна площадка, просто покана за сядане. Прекрачих го и седнах, но слязох отново на земята – бях забравил дамаджаната и кофата. Взех дамаджаната и кофата, качих се повторно на магарето, но кърпата за бърсане, която до този момент висеше на врата ми, падна. Слязох, увих кърпата на врата си, взех дамаджаната и кофата в една ръка и се качих на магарето. Е, хубаво, какво друго може да се каже, вече не вървя към извора пеша, магарето се движи бавно и, струва ми се, плавно, сякаш внимава да не изтърси някъде несръчния си стопанин. Хубаво е, дявол да го вземе, яздиш и наблюдаваш пейзажа, вдишваш пресния сутрешен въздух и си мислиш само за приятни неща, всичко около теб е безметежно, къпините се навират в очите ти, там са лешниците, зад гърба ти са дините и пъпешите, в бахчата има краставички, домати, чушки, под сянката на крушата е

шишето, в колибата са другите бутилки, ето една катеричка, ето втора, гугутките разплитат приятно тишината, гущерчетата пробягват, още една катеричка – за какво могат да стават катеричките? За нищо, само красят. Стой! Магарето спира. Изворчето е прозрачно, стъклено, с всеки изминал ден водата му става все по-студена, а не като първия път, когато още не бях адаптиран и сравнявах с Рилския водопровод. Магарето се отдалечи към вадичката, там наведе глава, а аз взех канчето от камъка, пих и започнах да изсипвам в кофата. Няколко канчета бяха достатъчни да се измия. Но когато се бършех, внезапно си представих една скромна мивчица с чучурче да виси на източната стена на колибата. Докато се бършех, непрекъснато се питах за какво ли е тази хубавичка тенекиена мивчица, която виси на източната стена? Едва като напълних кофата и започнах да наливам в дамаджаната, ми хрумна, че тази старинна зеления мивчица е може би за миене, чичо Киро не вярвам да е бил чак пък толкоз примитивен – имал си е мивчица, а сигурно и някои други неща, но аз все още не съм ги открил и ето че този малък имотец може да се окаже една вселена за покоряване. Напълних дамаджаната, натиках сапунерката в джоба си и погледнах магарето. То скубеше свежозелените тревички край вадичката. Заредиха се няколко опита да се кача на гърба му с водата. Напразно. Тръгнах пеша и си казах наум, че горе сигурно има приспособление за гърба на магарето и съдовете и това приспособление съм го виждал много пъти, но тъй като съм невежа столичанин, сега ще мъкна по хълма, да ми дойде умът в главата. Ами да, имаше си туби там, самар и дисаги, виждал съм ги, навирани са се в очите ми... Какво да се прави, животът е пред мен, предстои ми да овладее наследството си.

Всъщност, Наско, ти кога ще заминаваш?

Утре.

Разбира се, утре ставаш и тръгваш; предаваш каручката на леля Златка и се качваш на автобуса.

Щом се върнах при колибата, без да зная как, обърнах се на юг и се провикнах:

– Виждам, виждааам!

Изядох още един резен от пъпеша. Намерих някакъв всекидневник в багажа си, проснах го на тревата и изсипах семките върху него – така съм виждал, така го правя, семето да се суши, може да го посее някой, сладък пъпеш не бива да се затрива.

И тръгнах, това можеше да го наречете утринна обиколка на бостана; потеглих, решен да обхвана с поглед всяка диня; вече се бях убедил, че има лоши хора, те не зачитат труда на другия, тук са събрани хубави плодове, но те не са паднали от небето, човекът ги е създал със свой труд, освен дъжда и водата върху тях той е пролял своята солена пот; затова са сладки. Но никой няма право да дойде и да ги откъсне наготово. Вървах и се радвах на бостана си. Понякога се навеждах над по-едриите екземпляри, почуквах ги, вслушвах се в зрелия им кънтеж, а после ги погалвах с длан, да усетя насъбрания хлад от нощта. На връщане откъснах една диня за себе си, исках да я изям, докато е студена.

Носех динята към колибата и не си давах много труд да отговоря на въпроса, какво ще ги правя другите. Разрязах я, впих зъби в студената ѝ зърнеста плът и докато поглъщах сока, си казах: Ядеш малките, а какво ще правиш

големите? Колко ли живее една диня на корена си? – попитах се по-късно, докато подсушавах ножа. Колко ли може да издържи една диня? – попитах се аз, докато подавах корите на магарето. После погалих издутия си корем – добре е, закуска с пъпеш и диня, добре.

– Виждам, виждааам!

Сутрин, обед, вечер – дини, никакво връщане в София, докато не изям всичко наоколо, няма връщане. Протегнах се няколко пъти, погледнах слънцето и започнах да се събличам. Този път смъкнах и гашетата, ами то няма жива душичка наоколо освен пернатите жители на крушата. Искях ли да изпитам истинска наслада, обръщах се към крушата и я наблюдавах няколко секунди, нуждаех се от това, както Антей е усещал необходимостта от докосването си до земята. Величието на огромното дърво, тръгнало нанякъде, пък се отказало и разклонило в друга посока, а и там се разклонило, но единият от клоните среща по пътя си съвършено непознат клон, той принадлежи също на майката дърво, и други принадлежат нему – криви, стари, мъдри, напукани и плодородни, готови да подслонят всяка летяща твар, а и моите кахъри, да дадат отмора на психиката, да накарат някого да се замисли. Мен ме вълнуваше мисълта, че цялото дърво ми принадлежи. И ми хрумна да му се кача и на него. Беше лесно, от каручката право на ствола, нагоре – разкош, клон след клон ти се предлагат, подлагат ти стъпала и те приемат. Изкачвам се все по-нагоре, лек и гол като Адам, един стар Тарзан с очила и издут корем от изядената диня. Ехее, до върха няма смисъл, там е за помладите, и оттук се вижда нежната женска планина, вижда се Турция, само морето липсва. Понечих да извикам: виждам, виждам, но се отказах; от тази височина работите взимаха сериозно развитие и нито въпросите, нито отговорите биха могли да се омаловажат. Слушай, глезльо, на почивка ли се намираш? Какво смяташ да правиш? Кога ще си заминеш? Ей, че голям бостан! Колко ли са дините в него? Хиляда? Две хиляди? Знаеш, че плашилото е едно. Ето, това се нарича въпрос. Още не ти е известен броят им, а то освен броя трябва да знаеш и килограмите. Поне горе-долу. Защото на пазара дините днес вървят най-малко четирийсет стотинки килограма!...

Това жестоко хрумване донесох от върха на крушата. Мисълта да преброя най-послед дините се загнезди в мен и си я носих през целия ден. През нощта се мятах в леглото, ставах и докато небето гърмеше и трещеше, аз стоях под лозницата, пушех и си повтарях наум, че човекът е крайно смешно същество. Завалях чак на другия ден. Понесох се гол под дъжда, подложих се на тази терапия, за да охладя разсъдъка си, да изтрезнея най-послед, но мина не мина час и се видях сред бостана. Кое е най-важното – вьоръжен с огромен ръждясал гвоздей. Номерирах; иначе да се убиеш, не можеш да преброиш дини в бостан, все едно да броиш звездите над главата си. Денят се оказа чудесен за броене на дини – прохладен, облачен, можеш да се привеждаш и изправяш безкрайно, да пишеш върху корите. Откакто бях дошъл на бостана, за пръв път се хващах на сериозна работа, труд, който изискваше съсредоточаване. По обед усетих нещо като умора, а и кръстът ме наболяваше, затова се оттеглих с наслада под лозницата. Извадих малко салам, малко сиренце, измъкнах втората бутилка от запасите и накълцах салатата. Но когато почнах да обядвам, се отказах от водката – предстоеше ми работа, бях стигнал едва до числото четиристотин, за водка има време, пиенето

довечера. Проявеното благоразумие ме поразява, но не се усмихнах. Усмихнах се чак като реших, че няма да си откъсна диня за десерт, свидеха ми се дините, намалявах броя им, това сякаш им се отразяваше. Човекът е смешно и жалко същество, рекох яростно аз и тръгнах из бостана. Но вместо да откъсна хубава диня, избрах отново една мъничка, никаква – като я отрязвах, ме лъхна мирис на зелено. Вместо да я захвърля обаче, седнах и започнах да я режа в кастрона. Излезе блудкава, никаква, преглъщах и се утешавах, че е поне диетична. Преглъщах и наблюдавах пейзажа, не ми се беше случвало да го гледам без слънцето, под заоблачено небе. Дъждецът, който поваля, отдавна бе погълнат от сухата земя, сега тя се пулеше обидено, сякаш съзнаваше комичното положение, в което бе изпаднала – хем валя, хем горе лаят ниски облаци, хем земята е жадна, подиграна.

Вървя между плодовете, навеждам се и драскам по корите им, кръстът отдавна ме боли, ляга ми се, но ме е обхванала амбицията да свърша с маркирането още днес. Слава богу, денят е дълъг и май ще ми стигне. Пъпешите – утре, техният брой е малък. Реших доматиците и краставиците да не закачам, не възнамерявах да издребнея дотам.

Маркировката на дините завърши на другия ден, някъде към девет. Оказаха се хиляда и деветнайсет. На целия последен ред, който лежи на най-южната част на бостана, написах с гвоздеи: “Крадецо, засрами се!” Върнах се при северната част на бостана, огледах имуществото си, след което се спуснах отново, този път към средата на бостана, при пъпешите. Пъпешите се оказаха петдесет.

Притежавах хиляда и деветнайсет дини и петдесет пъпеша.

– Виждам, виждааам!

Доиде ред на старата очукана паландза, тя непрекъснато ми се мяркаше пред очите, висеше над оджака. Взех я в ръцете си, разгледах я, веднага разбрах, че мога да ѝ се доверя. С нея претеглих пет различни големини, без да ги късам от корените им. Тежаха между два и седем килограма. Това ми даде право спокойно да приема за средно аритметично число четири. Нямах основание да се съмнявам, че мога да умножа четирийсет стотинки по четири килограма. Получи се по лев и шейсет на диня. Лев и шейсет трябваше да умножа по хиляда и деветнайсет. Седнах под лозницата, залових се за писалката. Крайният резултат се оказа хиляда шестстотин и трийсет лева и четирийсет стотинки. Приех за средно тегло при пъпешите пак четири, но пъпешите вървяха по седемдесет стотинки. Ново изчисление. Резултатът: четиристотин и шейсет лева. Общо всички дини и пъпеша струваха две хиляди и деветдесет лева. На толкоз възлизаше богатството ми, това бяха пари, те лежах натъркаляни на земята, мои, на леля Златка, макар че леля Златка ми бе дала да разбере, че не се интересува от пари. Прибрах се в колибата и полегнах. Надигнах се, нещо ми убиваше под плешката. Оказа се, че е Мелвил. Захвърлих го настрана и потънах в размисъл.

На другия ден вече крачех по пътя на древните римляни зад каручката и се радвах на новото слънце. Типичното влошаване на времето през август и тази година не продължи повече от три денонощия; на четвъртия ден всичко като по магия отиде на мястото си, сякаш пластове на въздуха се разместиха. Изплакнатите от дъждеца къпини блестяха стерилно, канеха ме да си откъсна. Магарето отново знаеше пътя си. Колко много птици. Нищо не краси къра повече от птиците и те са толкова различни, а аз не разпознавам и половината от тях. Знаел

ли съм ги някога? Не си спомням, спомням си само, че като малък съм ловил два вида пойни птички, но улавял ли съм – и това не си спомням. Докато лазех в спомените на птичките, внезапно си помислих за чичо Киро. Той почина на осемдесет и пет, бостанът му е поне четири декара, тези четири декара искат мотика. Добре, кой е въртял мотиката?

Градецът се показва долу; уголемен и нов, той пълзеше към деретата, влизаше в тях като разлята вода. Редуваха се бели готови къщи с новостроящи се домове, колкото по-нови бяха къщите, толкова по-големи ги правеха – четирикатни къщи за един едничък стопанин; четерикатните къщи се строяха много хитро – повисоки тавани, по-дълбоки мазета; преброиш ли ги – четири апартамента един над друг. Аз и магарето гледахме тихата картинка, в която имаше и движение, например камионите. Камионите се движеха безшумно и свиваха по уличките като детски влакчета. Аз и магарето стояхме в сянката на голям орех; май че съм спирал и друг път тук, макар и несъзнателно. Отбрулих си два ореха. Кората им се отдели трудно от черупките. Под нежните кожички ядките бяха бели и млечни, но ги изядох с удоволствие и сега вече си спомних с положителност, че на същото място съм ял и друг път орехи, че пръстите ми са ставали и друг път кафяви, само че много кафяви, черно-кафяви. В детството всичко беше такова – ярко, силно, стигаше до крайностите си.

Колкото приближавах града, толкова се събуждаха скрупулите ми. Най-напред запитах къде се намира пазарът. Посочиха ми и се отправих натам. Оказа се малко празно пазарче, на него двама души продаваха памид. Продавачите ме изгледаха с любопитство, явно нямах вид на човек, дошъл да предлага стоката си, а каручката зад гърба ми, изглежда, не можеха никак да свържат с мен. Не разпегнах магарето, само дръпнах чергилото и показах на небето дините си. Опашката се наниза много леко. На въпроса колко, отвърнах спокойно: петдесет стотинки. Никой не възрази. Пет минути след това скрупулите ми изчезнаха. Малко се измъчвах с паландзата, не можех да боравя леко, но все пак се справях, пък и хората виждаха как стоят работите, пред тях манипулираше никаквец с очила и външност на професор. Никой не ме запита защо, как така, откъде накъде – всеки бързаше да отнесе дините си и мога да кажа, че хората не гледаха много какво дават – повечето бяха миньори.

Петдесет дини изчезнаха за половин час, толкоз можеше да побере каручката. Веднага се прибрах при леля златка, оставих парите и тръгнах да търся камион. Намерих камион, но шофьорът поиска по сто лева на курс. Сто лева за пет километра ми се сториха много, заряхах камиона и се върнах при магарето си.

Леля Златка закла пиле, обядвахме късно и пийнах хладно вино от мазето, което ме позамая. Сто и двата лева, оставени от мен на масата, все още лежах там и предвещаваха разговор.

– Тези пари, Наско, няма какво да ги правя, леля. Пари имаме много, пък и синът прати долари за два автомобила. Защо се измъчваш, не се измъчвай с продажби, остави ги да изгният на бостана. Хич работа за тебе ли е? Остави ги там, да късат хората и да ядат, да споменават чичо ти Киро с добро. Пари имаме.

“Имаме”, казваше тя, все още не можеше да свикне с мисълта, че е сама.

– Слушай, лельо, чичо Киро как обработваше бостана?

– За копането ли? За копането викаше трактор.

- Кой трактор?
- На бай ти Мечев момчето. Защо се интересуваш?
- Питам.

Четири дни поред отнасях по една каручка дини на пазара и ги продавах веднага, парите връчвах на леля Златка, трупахме ги в шкафчето за чинии, под кърпите за бърсане. Ала темпото не ми хареса, чувствувах се в подем и опитах другото – всеки ден по два пъти, два курса, сутрин и следобед. На магарето му се събираха по пет часа път, но, както го гледах, поражения по него не се забелязваха, през часовете на почивка то потъваше в познатото ми вече равно спокойствие, с деликатно протегната към тревата шия хрупаше и поклащаше опашката си. По туй поклащане и по наедряването на знака на неговата мъжественост разбирах, че самочувствието му е великолепно, че удвояването на пътя дори го е съживило.

Всеки ден все повече навиквах с присъствието на животното. Където и да се намирах – в стаичката, под крушата, из бостана за дини или на разходка из околността, – навсякъде ме съпровождаше сигурността, че край мен живее едно равнодушие, една вечност, която е мой безконфликтен, безотказен приятел, разсейваше усещането, че съм сам, правеше ме щастлив. Една нощ, когато се събудих през редовните си бели часове, отдаден на гложденето и вътрешните си вълнения – онези безсънни часове, когато човек си задава въпроси и не може да им отговори, – излязох от колибата и влязох в мекото сребро на луната. Видях крушата, вардилнята, каручката, плашилото в далечината и гипсираната фигура на магарето. То стоеше като паметник, с вдигната глава към небето. Приближих се. Магарето не трепна. Застанах до него, постоях с ръка на хълбока му и само след половин минута презрях тревогите си. Нещо от загадъчността на непукизма на дългоухия сфинкс преля у мен и завидях на неговата безчувственост, магарето не се трогваше нито от луната, нито от крушата, на него не му минаваха фокусите на шарената каручка, която с всяка багра по капците си и с всяка главина по колелетата си повтаряше носталгично: отивам си, отивам си и ще ви видя какво ще правите без мен. На магарето не му минаваха номерата нито на хубавото минало, нито на идващото бъдеще, то не се трогваше ни най-малко от бялата нощ, едва ли забелязваше императорското присъствие на крушата. Тогава ми се стори, че нещо такова трябва да бъде голямата истина, да сме като магарето, да не омекваме и да не хлипаме по туй-онуй...

Като изнасях стоката си по два пъти на ден за продан, успях да съкратя времето и контактите си с хората, вместо за двацет дни, продадох това, което трябваше да продам, за тринайсет дни. Сметката ми се оказа не съвсем точна, не събрах две хиляди, а хиляда и шестстотин. От само себе си се разбра, че не трябва да пласирам всички дини и пъпешки, с минаването на дните охладнях към тази авантюра – оставих много плодове за себе си, а това означаваше, че отделих семе за посев. Всъщност аз и леля изядохме най-хубавите дини и пъпешки. Няма да бъде излишно, ако спомена, че леля Златка бе поразена от поведението ми. Отскочила до гроба и разказала всичко на чичо. Всичко му разказах – рече тя – и за продажбата, и за семето, успокоих го, накарах го да разбере, че бостанът си е намерил отново майстора и чичо ти ме чу, както ме чуваш ти сега.

Най-забавното от всичко обаче се оказа, че в разгара на търговията, и то винаги в моментите, когато обслужвах опашката, започнаха да ме спохождат

видения за моя литературен труд, за откритието ми. В такива моменти ме засърбяваха ръцете да седна пред пишещата машинка, тъй като Моби Дик нахлуваше отнякъде, понесъл гения на автора си. Аз отмервах и пресмятах, а озарението ме изпълваше от главата до ушите, които, струва ми се, пламваха. Но тъй като дините не можеха да чакат, все отлагах и отлагах свещенодействието на сливането с клавишите. Един ден сметнах, че съм продал достатъчно стока, бях оставил петдесет-шейсет парчета за зор-заман, все край колибата да ми са подръка и да ги пазя лесно – и се отказах да слизам до града. Вляво и надолу пространството на бостана вече пустееше, но това съвсем не означаваше, че е настъпил краят на беритбата. Измъкнах машинката навън, поставих я на скованата дядова маса под лозницата и започнах. Пишех втрещено, отмятах редове и на всяка нова страница пред мен изплуваше образът на столицата с нейните гербови знаци – кафенетата, клубовете, редакциите, а по едно време ми се яви и стаята на Марина; пробляснаха млечно рамо, коляното, нещо, прилично на ръка с пръстени. След едно подобно видение се изправих, излязох малко напред, протегнах копнежно ръце нагоре и извиках:

– Виждам, виждааам!

Доколкото се познавах, това означаваше, че приближава време да плюя на всичко, да прибера багажа си и да драсна, но все още беше август, топло, това означаваше, че от мен се иска воля да преодолее инертността си, все категории, с които рядко съм бил на ти.

Дааа, трябваше да предприема нещо.

Ако се напия обаче – по-лошо; не бива нито капка. Приблжих се до магарето и положих длан на хълбока му. Половината от желанието да бягам се стопа. Покачих се на вардилнята, погледнах към Турция, сякаш усещах как оттам дъхти на мързел, такава ми се стори турската част на планината – мързелива, дембелска, ама и сякаш маалко по-хубава, някак си по-завършена. Слязох от вардилнята, грабнах самара, тръгнах към животното, но се отказах, окачих самара на мястото му и потеглих към дерето. За първи път хващах тази посока, тя ме отведе до стари букови гори, разкри ми десетки пътечки. Тръгнах по най-тясната, изкачих се на нащърбено каменисто било – цялото от мраморни жилки, камъните бяха напечени и нашарени с гущери, които притичваха с бързината на пъстърви. Спуснах се от другата страна на билото и след като излязох на обширна полянка, изпълнена с диви храсти, между купчина дъбове открих малък параклис. Параклисът бе изработен примитивно от бели мраморници, насложени и внимателно пасвани, без замазка. Замазка имаше само горе, при покрива. Глупак някакъв, без да знае какво прави, бе подменил старите турски керемиди с нови, от тези, дето срещаме навсякъде. Старите керемиди се търкаляха наоколо, идеше ми да ги събера и да ги върна отново на мястото им, но се отказах, защото знаех предварително, че и аз съм глупак, че търся начин да се забравя и да не се върна някак си в тая проклета столица, понеже – виж, виж добре къде се намираш, човече, виж колко е прекрасно наоколо!...

На западната страна, до вратата на параклиса имаше корито на чешмичка. Чучурът стърчеше сух и горещ. Отдалечих се няколко крачки от сградичката, огледах я и преди да заплача пред красотата ѝ, взех, че се прекръстих три пъти, но защо никога не можах да си отговоря. Тогава ме поразих една страшна мисъл, че

това не е параклис, а видение. Никога никой не е споменавал, че наблизно някъде има параклис, нито дядо, нито чичо Киро, нито леля Златка, нито татко и майка. Такива неща обикновено се споменават и се знаят, ние децата сме чували за всеки параклис, за всяко манастирче, за всеки камък или изворче – те все носят имена на светии. Мираж е – рекох си аз и го пипнах за всеки случай, – мираж е, повторих аз и се отдалечих, но сякаш знаех предварително, че ще се загубя.

Лутах се три часа, докато намерих пътя за дерето. Как се бях заблудил? Беше ли възможно? Пребит от умора и жажда, паднах до изворчето и заврях главата си във водата. После полегнах до пътечката на сянка, починах половин час и се дотърсах до колибата. Боже мой, колко е хубаво! Залязващото слънце багреше всичко с конячената си светлина, самият аз се чувствавах като в дъно на бутилка, заграден отвсякъде с небе и спокойствие.

Но призори неочаквано ми хрумна, че морето е само на петдесет километра от мен. Без да му мисля повече, дори без да съзнавам какво върша, впрегнах каручката.

Просто чувствавах как обидата стяга гърдите ми, как ме обзема усещането, че съм измамен и подигран, а след това ме обхвана и срам за човека изобщо. Седнах на пейка до оградата на градската градина, иначе можех да се срутя върху плочника. Дори нямаше и да падна, гъстата навалица не би ми позволила това удоволствие, щеше да ме понесе със себе си. До мен плачеше дете, майка му го заплашваше с бой. Седях, притиснат от двете си страни, и слушах ръмженето на автомобилите. Нямаше как да поставя куфара до себе си, можех само да го прехвърля през оградата на градинката, зад гърба си, в тревата. Хиляди потни хора край мен се измъчваха, без това особено да се отразява по лицата им, те все още излъчваха отмаляла светлина на ваканционното настроение, може би не знаеха, че се измъчват. Моят дух беше вече рухнал, след като обходих всички познати хазаи и – нищо; не посмях да оставя при тях дори куфара си, влачех го навсякъде с мен. Хазаите ме посрещнаха с ледени лица, нито една чертичка не показваше, че се познаваме, бяха заети с навалицата. Тълпата вилнееше по техните стаи, дворове, умивални клозети, улици, площадчета, ресторанти, магазини, въргалаше се в чаршафните им площи. Два опита направих да се промъкна човешки до морето – напразно, мравуняците го защитаваха ревностно и не ме допуснаха до него. А и морето ми се видя мизерно, водата му се плискаше, пълна с мръсотии като в акваториите на пристанищата. Всички крещяха, всички до един, а над крясъците им се издигаха остри свирки на спасителите. Можеше ли тук някой да спаси някого? Абсурд. Никой никого. Всичко бе само заблуда. Но трябваше да се изкъпя, за това бях дошъл отдалеч, заради онова магическо допиране на водата до кожата, заради тръпчиво-соления вкус в устната кухня, да усетя плавното безтегловно разперване на ръцете в морето, зашеметяващото си превръщане на човек в жаба, зоологическото връщане на живота от сушата във водата.

– Лари!

Напразно се озърнах, не можех да се вирам до безкрайност, бях и уморен, затова се отпуснах, на когото му трябвам – да ме намери.

– Не мога да се промъкна до вас – каза тя, постави куфарчето си върху плочника и седна на него. – Невъзможно е да се пробие тълпата, тук всичко е невъзможно. – Говореше и плачеше, стана ми смешно, не ми се е случвало често да забележа подобно отчаяние по такова младо лице. – Цяла година съм пестила за тези двайсет дни, снощи спях в градината, а днес заминавам. – Момичето ми се стори доста непознато. – Обещаха ми едно легло в подземие, но ме излъгаха, този, който трябва да напусне, не заминал и нищо повече не можело да се направи. Вие сте единственият познат, когото срещам; моля ви, знам всичко за вас, вие тук можете всичко, това е ваш град, моля ви, намерете ми едно легло.

– Изглежда, че ме познавате много, щом ме наричате Лари.

– Много ви познавам – призна непознатата, – вие бяхте приятел на моя приятелка. Извинете, че си позволих.

– Нито ви се сърдя, нито мога да ви помогна – отвърнах аз. – Като вас съм, куфарът е зад гърба ми.

– Какво? – В очите ѝ хаос, бъркотия. – Че нали?... Нали уж?...

– Да, съгласих се аз, – и както виждате... Но не мога да се сърдя на тукашните хора, през сезона всички полудяват.

– Това не са хора!

– Само че на моята възраст едва ли бих си позволил да спя в градината, дори с вас.

– И тогава? Какво ще правим?

Това “какво ще правим” направо стопли душата ми.

– Казвате, че знаете някои неща за мен.

– Не някои, а всичко, аз знам всичко за вас... Боже, как съм уморена, ще се сгромолясам. Не съм се и измила, напелисках лицето си на чешмичката.

– Добре сте – реших да я успокоя и се пошегувах дори. – Харесвате ми. Ето, седим си, говорим си, какво по-хубаво от това. Двайсет и пет дни не съм разговарял.

– Как, с никого?

– С една круша, но не се разбрахме.

– Разговаряхте с круша?

– С дървото. За мен то беше живо, но не се разбрахме, защото не можах да му обясня всичко. Понякога не сте ли хлътвали в подобно състояние? Чисто и просто не можете да обясните нещо на някого, не са измислени думите, понеже душата е по-богата от думите. Нали ме разбирате?

– Уморена съм.

– Обядвахте ли?

– Това е невъзможно.

– Да опитаме в рибния.

– Мога само след вас, вече нямам сили да пробивам. А трябва да се нахраня, преди да се кача на влака. Боже, да не говорим за влака, той е в Бургас, а ще се стигне до Бургас?

– Решена сте.

– Тук нищо не може да ме задържи повече.

– Изкъпахте ли се?

– Вие сте чуден човек.

– Вижте какво... Как се казвате?

– Саня.

– Саня, ето ви тези пари. Наредете се на Рибния, вън има отделен щанд. Вземете две порции и четири бири. Имате ли торба?

– Поне да си осигуря автобус до Бургас.

– Слушайте какво ви казват! Отивайте на Рибния. Знаете ли откъде тръгват лодките за отсрещния плаж?

– Не знам нищо, идвам за първи път, други години съм била винаги във Варна.

– Че там има ли море?... Като купите рибите, ще слезете на пристанището и ще питате откъде тръгват лодките за отсрещния плаж. Хайде, багажа ви ще взема аз. Без храна и бира да не се връщате. В това време ще свърша нещо важно.

Нейната задача беше по-лека. Рибният ресторант се намираше на петдесет крачки, а моята задача тънеше в неизвестност. Тръгвах направо срещу няколко хикса. Най-големият хикс се състоеше в това, дали са запомнили жестовете ми.

Промуших се позорно през тълпата, край мене всичко лижеше сладолед, за сладолед се чакаше най-малко, продаваха го на всяка крачка, от него продавачите се обогатяваха. Това ме накара да си помисля, че чаршафната империя, в която се намирах, се състои от глупци, те ламтяха за печалби и въпреки това не знаеха как да докопат повече. Изобщо целият град се състоеше от подобни люде, те го бяха объркали и променили до неузнаваемост – каша от лоша администрация и неизмислена както трябва архитектура, мешавица от претенции, а всъщност нищо, трагизъм, гибел, всички заедно бяха успели да превърнат древното ритмично градче в шумен бум и катастрофа, за която бъдещето сигурно щеше да потърси сметка.

Сега да видим ще бъдат разбрани жестовете ми. Освен това – ще имам ли поне малко-малко късмет. Вероятността той да бъде там беше петдесет на сто. Или е там, или го няма. Ако го няма – или е тръгнал, или се връща. Ако е тръгнал – лошо, ако се връща – добре.

Нямаше го, разбира се, на мене днес не ми вървеше и ми идеше да замахна срещу някого, а тази любима моя поговорка “всяко зло за добро” да се метлосва по дяволите. Понякога си я припомнях в горещината и ми се струваше, че тогава дъвча хартия. Хиляди, милиони хора чакаха или се блъскаха, за да скочат в лодките, сякаш се спасяваха от корабкрушение, всяка заминаваща моторница се превръщаше в сал на медузата, със строго определен маршрут – двайсет минути до спасителния плаж отсреща, където е другата блъсканица, друга горещина, ала се намира другаде. Когато попитах за Никос, отвърнаха ми, че идва и, слава богу, туй ме измъкваше от необходимостта да замахна срещу някого. Тази хитра мушица Никос неочаквано се промъкваше между държавните лодки, заграбваше дванайсет пасажери и взимаше пая си. В прогнилата му праствара лодка дори спасителните пояси бяха фалшиви.

Слава богу, още като ме видя отдалеч, лодкарят разбра жестовете ми. Нямах повече работа на този кей, знаех как ще се развие всичко по-нататък, оставаше ми само да пресрещна възсухичката, немного привлекателна Саня. Тази пълна с комплекси млада жена беше пестила цяла година и въпреки туй сега не можеше да си позволи лукса да вземе самолет и ще се блъска цяла нощ с влака.

Поведох я към яхтения кей. В това време Никос сигурно разговарва с пасажерите от отсрещния плаж и внезапно дава заден пред учудените погледи на чакащата го сгорещена сган. Да, чувам мотора му, лодката заобикаля два риболовни кораба и се показва зад кърмата на бившата гемия “Леда”, превърната в научноизследователски съд.

- Позволих си и кока-кола – рече Саня.
- Изненадвате ме – отвърнах аз.
- Моля?
- Нищо.
- Нещо лошо ли направих?
- Напротив – засмях се аз.
- Понеже...
- Да де, няма да пиете бира.
- Добре, ще пия!

За да се уважаваме от самото начало, бутнах в ръката на Никос двайсетачка и допълнително за ледена бира и печено пиле от механата. Ледената бира ни посъживи още при тръгването, това го призна и Саня. Тъй като чувствавах глад на хищник, щеше ми се да разпаковам горещото пиле по пътя, но се отказвах, оставих го за “там”. И рибите бяха топли, а в горещината на деня нямаше изгледи скоро да изстинат.

Врязахме се в един от фиордите на североизточната страна на острова – прозрачна вана с открити топли плитчини и тъмни хладни дълбочини. Тук можеше да се преживее горещината, имаше и сянка, и слънце, всичко тънеше в невероятна, просто убийствена тишина, както на бостана. Саня ме погледна уплашено, тя се уплаши от изненада, погледът ѝ ме питаше защо ги няма летовниците и аз ѝ казах, че на този остров се стреля без предупреждение, военен обект.

- По вас няма да стрелят – успокой се тя. – По вас никога няма да стрелят.
- Защо мислите така?
- На вас ви върви, вие сте разглезен мъж и ще живеете много.
- Откъде имате тази погрешна представа за мен? Коя е най-последна тая ваша приятелка?

– Беше приятелка на сестра ми – призна Саня. – Бяхте гаджета, тя лудееше по вас и разказваше всичко, аз знам всичко за вас, подслушвах ги, знам и най-малката подробност за живота ви и изобщо, и бях влюбена във вас от четиринайсетгодишно хлапе. Нощем шептах името ви, изричах го по четирийсет пъти, преди да заспя.

- Прякора ми.
- Той беше всичко за мен.
- И мразехте приятелката на сестра ви?
- Презирах я.
- И как се казва тя?
- Няма да ви кажа.
- Тогава предлагам, преди да обядваме, да се изкъпем. Правилата го препоръчват.
- И ще обядваме леко.
- За да се къпем още цели три часа.

– Докато ни вземат обратно.

Във фиорда беше тясно, нямаше как да се отдалечим един от друг: най-напред се обърнах с гръб аз, после тя – нещо необходимо, за да облечем банските си костюми. Съблечена, Саня се оказа не чак такава мръвка, но всичко, което си имаше, имаше го оскъдно: и гърдите, и задника, и устните. Единственото нещо в изобилие бяха очите. И младостта, разбира се. Много младост, наспорил бог, и много изрусена коса. Някъде липсваше вкус, например в облеклото. Нелош крак, но грозни стъпала и пръсти. Всички нейни недостатъци вкупом обаче едва ли можеха да компенсират бръчките по моята шия.

Влязох първи във водата. По стара моя традиция най-напред се гмурнах и се спуснах на дъното. (По-късно Саня ми каза, че знаела този мой номер, да взимам акъла на момичетата.) Вече съм долу. Край на всичко, край. Заедно с фукането, което в този случай беше моя традиция, изпитвах и нещо много истинско, дори съдбоносно. Водата се допира до кожата ми, в устата ми се плакне горчивата йодносолна смес, водораслите се поклащат кротко и във всяка секунда престой на дъното се вмести един час живот на повърхността. Така е и с мислите, тук повествованията се съгъстват до размерите на афоризма. Слушай, старец, какво търсиш ти на тоя твой бостан? Какво има там? Водата е всичко за теб. Ако ти е необходимо някакво връщане, върни се във водата – това е същинското затваряне на кръга, – животът е излязъл е излязъл от водата и трябва да се върне във водата. Виж сега, може ли нещо да се сравнява с туй слизане на дъното? Помисли си за булевард “Руски”, представи си живота в редакциите, “Раковски” – какво има там, какво може да ти предложи бостанът? Виж как лазиш по водораслите в безтегловност, вече си риба, медуза, а няма нищо по-чудесно от медузата, в нея е влязъл направо Еклесиаст. Момичето горе е хубаво, разбери, нищо, че не го харесваш...

Стана и топло, и прохладно, бяхме потънали в митичното великолепие на фиорда. Макар и бройлер, пиленето ни се стори истинско, а скумриите сочни. Хранихме се с пръсти, оплескахме се и отново влязохме във водата. Този път си поплувах, но бавно и предпазливо, със страх. Като се върнах, Саня вече лежеше на скалата. Мокрото ѝ тяло светеше като слънце. Избрах си удобно чакълесто място, опънах се и аз, обгърнат от топлата прохлада на момента. От един час насам ме спохождаше неизбежното усещане, че вече не съм самичък; до мен, вместо магарето, кротуваше човешко същество и което е най-важното – жена, и което е още по-важно – помежду ни лежеше разлика от трийсет години, намирах се само на един метър от младостта. Всеки орган на отпуснатото до мен тяло функционираше безупречно, безотказно, витално.

– Всъщност защо да не взема самолета – рече тя, – не съм похарчила почти никакви пари и мога да си позволя. Имало някакъв ТУ-134 късно вечерта с много свободни места.

– Баш много...

– На вас ще ви дадат.

Тя мислеше, че за мен много неща са леснодостъпни, ако не и всички, навярно ме смяташе за един от първите триста в страната, представите ѝ за света бяха явно юношески, нещо, което събуди надеждите ми, че ако искам, мога и да се възползувам. Беше ми хубаво, желях да не свършва, за си остана завинаги легнал,

а през комина на скалите все така да се синее това небесно спокойствие, а и тялото ми се чувствуваше силно, леко – полегнал Херкулес, рекох си аз и се усмигнах. Както във всички случаи, когато се излежаваш по скалите, морето и сега се плакнеше вяло, надигаше се лекичко, облизваше засъхналата сол по камъните и въздишаше от удоволствие. Продължавах да чувам и раците; раците вече ги няма, отдавна са изтровени, просто ги няма, но аз по навик от младите си години продължавах да чувам как пукат дихателните им органи, щом наизлязат по камъните.

И на вас се е случвало сигурно, но когато бях на двацет, си обещах, дори се заклет да се самоубия, щом стана на четирийсет. Смятах, че старостта е позор и нищо повече. После отложих закана за времето, когато ще стана на петдесет. Сега съм на шейсет, и макар лениво, без много напрежение, в мисълта ми напират подличкото хрумване да покоря Саня.

– Роден сте в онази планина, нали?

– Да.

– С нежните хълмове.

– Аха.

– Но като бебе са ви донесли в пристанищния град. – Това че съм го дрънкар, дрънкар съм го, но къде ли? – Според мен вие нямате родно място.

– Може би сте права, но продавам дини. Вие в Родопите ли отивате?

Тя сякаш не ме чу, но беше ми казала, че в Пампорово при леля си ще намери тишина и истинска почивка за тройно по-малка сума. Тя може би не ме чуваше, но събраните ѝ под главата ръце се раздвижиха, лявата тръгна по чакъла и май че към мен. Ръката полегна, притихна, а после извърна дланта си нагоре. Очакваше ли? Боже мой, това за мен ли се отнасяше? Съзерцавах я, потръпвах, дълбоко в мен нещо припламваше. Но не протегнах десницата си.

Магарето не ме посрещна дружелюбно, направо ме съсипа. А толкова бързах да го видя отново. Дори не извърна глава, не поклати поне едното си ухо, нищо в него не трепна, наказва ме с онова равнодушие, на което често се възхищавах. Впрегнах го в каручката, качих се и потеглих. Леля Златка затвори портата зад мен и ми пожела на добър час. А някакъв по уличките на градчето взе, че ме запитва ще докарам ли утре дини на пазара. Постепенно влязох в миролюбие на планината, то ме поразил след кошмара на вчерашния плажен ден. По едно време магарето спря и нямах нищо против това. Загледах се в градчето от птичи полет. Какво ли чувствуват тия, които могат да видят родната си къща, когато пожелаят? А някои дори живеят в нея – представете си; където са се родили, там прекарват живота си, там умират. Нещо неразбираемо за мен. Моята родна къща не съществува. Ето, виждам всичко долу, а нея не. На нейно място се издига жилищен блок за офицерски семейства. Ами дядовците ми? Зная ли нещо за тях? Единият дошъл някъде от Панагюрище, другият от Турция – напуснал я внезапно, побягнал с дребен багаж. Значи и в Турция имам корени, в някакъв непознат, приказан по думите на баба ми град – Лозенград. Но какво е всъщност Лозенград, не знам, никога не съм го виждал, не мога да отида там. За завиждане са лордовете – самите те – бащите им, дядовците, бащите на дядовците, а и техните бащи и техните дядовци, всички родени на едно място, всичко, завързано в един важен

възел, от който се тръгва и към който се връща. Къде да се завърна аз? Към какво? Към спомена? Или към една представа за спомена! Защото и спомените ми са натрупани само от летните ученически ваканции – крушата, колибата, бостана, извора... Останалото е морето, пристанищният град, ръката на мама, която ме дърпа към морето, паническият ми страх и плачът, по-късно хленченето да ме пуснат във водата, още по-късно – първото бягство от къщи, първото даване, първата любов в забавачката, първите прояви на мързел и безотговорност в гимназията, първата собствена лодка – всичко първо е там.

Тогава? Накъде съм се понесъл?

Преброих дините – точно петдесет и две с пъпешите; нищо не липсваше, никой не бе влизал в бостана да краде. Защо? Не е ли малко обидно?

Разрязах най-голямата диня и я захапах. Щом усетих сока ѝ, отново си спомних за гърчовете на света, за спазмите на живота, за нещастниците, които пълзят по улиците на градовете, за усилията им да се спасят от машините, отровите и шума, да оцелеят сред подлостта и амбициите, сами роби на собствени амбиции или бедност, или страх от бъдещето, заслушани в прогнозите за времето, зачетени в статистиките, тестовите, футурологията, пренаселеността, зодиите, заплахите отвсякъде и от всекиго, вечните въпроси, кое е канцерогенно и кое не, за всички видове насилие... Соковете на динята, тези чисти дядовски сокове на дядовската земя, които поглъщах жадно и винаги ми разказват нещо много интимно, ми разкриваха тайни и ме опияняваха, вдъхваха ми сили и ме успокояваха. Полегналите край мен дини и пъпеши сякаш ми казваха: не бой се, с теб сме, ние сме истината, друго няма, стой си тук, за нищо не мисли.

Но аз мислех за темата си и да си го кажа направо, до известна степен разколебано. Нима изключвам капитан Ахав да тръгне срещу Моби Дик заради ужаса, че на тази възраст вече няма какво друго да прави? Аз например продавам дини.

Коремът ми направо натежа, не знам за кой път вече, а винаги се заричах да не ям много дини. Трябваше незабавно да си легна за следобеден сън и без това предната нощ не бях спал като хората. Полегнах си, естествено, с мисълта за Саня. Когато я оставих на летището към единайсет през нощта, аз се върнах в Бургас и наех стая в хотел “България”. Щом влязох в стаята, преди да запаля лампата, отидох до прозореца и погледнах от шестнайсетия етаж. Нищо, само светлини. Парна ме чувството за сиротност и наказание. Тук бе протекъл детският, юношеският и младежкият ми живот, тук се бях оженил, тук се бяха родили децата ми. Сега в този град нямам нито едно местенце, където да се подслоня поне за една нощ, наел съм хотел, и това е. На сутринта пред погледа ми се разкри голяма част от града. Виждах улици, виждах сгради, къщи, училища, черкви, виждах площи, някои от тях някога не бяха площи, виждах високи студени и чужди за мене сгради по местата на разрушени познати кътчета, в някои от тези кътчета съм живял, аз съм живял на много места, баща ми и майка ми цял живот си останаха преселници, не можах да струпат поне мъничка къщичка и все се местеха, все премествахме багажи и се разправяхме с хазаи. Под наем сме живели, кажи-речи, във всички квартали и най-много, разбира се, до пристанището. Това сутрешно съзерцаване на Бургас от шестнайсетия етаж за мен се превърна в тъжно приключение с просълзяване. И така – коя е опорната ми точка – земята или

морето? Или изобщо уединението? И понеже ми беше мъчно, казах си: Страхливецо, не разбра ли, че истинският човек трябва да обитава центъра на големия град, в най-жестокото движение, там, където клокочи вулканът, при трясъците и стресовите, при подлостите, при амбициите, в емоциите.

Където живее Саня.

Превъртах се няколко пъти върху чаршафа и станах. Усещах необходимостта да тръгна нанякъде. Обиколих бостана, върнах се, изнесох пишещата машина под лозницата, но не я отворих и повторно тръгнах из бостана. Изправих се пред плашилото. По думите на луля плашилото бе устояло на годините заради своята портативност – можело да се прибира в колибата и да се изнася всяка пролет. Като се вгледах добре в избелялото сако, шапката и вратовръзката, по-скоро усетих, отколкото разбрах, че плашилото не е за отминаване, не беше направено толкова лоши, в известен смисъл можеше да се приеме като сполучлив попарт, навярно изразяваше неудържимия копнеж на чичо Киро по някакво творчество, явно, че с него той е задоволявал естетически потребности, някакъв стремеж на рода ни към изкуство. Всъщност каква полза можеше да донесе плашилото за опазване на бостана – никаква, но то стърчеше на постоянното си място, не съвсем лошо скулптирано от слама и облечено по модата от трийсетте години. Нарочно оставих за края най-интересната подробност на творбата – обувката. Те бяха вежди черни боти, прехвърлени през рамото на “господина”, висящи на връзките си. Обувката говореха направо, че “господинът” е скитник. Да, ако се вгледа човек внимателно в творбата, не може да не усети скитника, роден от икономическите закони на някогашните години, а сега вдълбан във времето като “вечния скитник”, по неволя прикован на едно място – до края на живота си. Какво искаше моят чичо Киро, нима очакваше да разшифроваме някакво послание? Виж ти, плашилото ме бе изненадало, бостанът неочаквано ми показва и втория си план, навярно разкриваше частица от вътрешния живот на мъртвия си вече създател, участвувал във всички войни, отскочил за няколко години по Европа и Америка, а след това забил нозе в бостана на баща си, в който хвърля силите си, удвоява земята и я завещава на мен. Пък каквото и да стане, няма да предам завоюваното – няма да го удвоя, но няма и да го затрия, ще остана верен на племето си...

За пет-шест дни оплюсках сума ти дини, промих организма си, почувствувах се чист като светец. Два пъти отскочих до градчето, за да се осведомя за технологията на бостаните. Оказа се, че не е чак толкова сложно. Осигурих предварително трактор, леля ме увери, че винаги е намирала, ще намери и тази година оборски тор. Доверих се и на двама копачи, те трябваше да ми помогнат да приготвим всички гнезда за семките. Какво повече, очертавах се като предвидлив стопанин, достоен приемник на дядо и чичо. Трябваше да си намирам много работа, само така се разминавах със спомена за ръката, която бе извърнала дланта си нагоре. Далеч преди да му дойде времето, започнах да изтръгвам празните коренища на дините, скубех ги настървено и ги трупях за изгаряне, а когато не се занимавах с тях, блъсках клавишите и отхвърлях страниците на моя труд. Всяка сутрин обаче, преди да стана от леглото, а и всяка вечер виждах как ръката потегля и се извърща с дланта към небето. Към мен ли бе протегната тя? Засега тази бе единствената, надвиснала над бостана опасност. От прочетеното и от практиката

знаех, пък и дълбоко в душата си чувствавах, че любовта можеше да помете и уединението ми, и Моби Дик, безжалостно да разкъсва окръжеността, която човек сключва по пътя на завръщането си към корена.

– Виждам, виждааам!

Веднага долетя кикот, някой в далечината се изсмя, май че не беше в далечината, в лозята беше. Това ме смути, забравил съм, че зрееше гроздето, а и прохладните преддверия на есента примамваха вече повече хора из къра, така че сега не бях сам и трябваше да се съобразявам. Като нищо можеше да тръгне приказката за един смахнат, който си има всичко в София, но ето че се полакомил и нагребил бостана на чичо си, продава дини на пазара и вика ли, вика, настръхнал от ужас, че могат да скъсат някакъв плод от наследството му. Какво, не е ли така? Трябваше да се съобразявам с някои неща. Присъствието на хората по лозята ме и обиждаше, не можех да ги приема другояче освен като нашественици в двореца на моята самота. Колко наивен съм бил. Дори не подозирах, че за мен в градчето отдавна се знаело всичко, до най-малките подробности, дори до София достигнала мълвата за някакъв луд професор, м̀оре – те и името ми цитирали, професор, жаден за пари и имоти.

Септември обаче бе извършил магията си, по хълмовете плъпна нова, вече плътно доловима нежност, която ме удари здравата и ме замая. Всички тревожни мисли изчезнаха, скъсаха се нишките към ежедневието, поразяващата ръка се отдръпна, стопи се някъде в забравата – пред мен пак изплува тържественото чувство, че съм се докоснал до абсолютната истина и тази истина се състои от нещо много просто – слей се с природата, разтопи се в земята и не бой се. Боже мой, ами то си била точно така! Виж колко е простичко, до него могат да се докопат и мъдрецът, и глупакът. А е така, копче не можеш му каза.

Паяжините, ах, тези паяжини, забравени от мен, те пак се появиха, замрежваха сутрешния въздух, пречкаха ми се и ме разнежваха още повече, значи още съществували, докато аз съм се подвизавал насам-натам по житейските улици, те все още се появявали и чезнели и впитат ли, впитат в себе си добрите същества. Сутрин крушата просто светваше от тях, а вечер не оставаше нито една паяжина – птиците ги разкъсваха, отнасяха ги с перушините си. Вярна на своята съдба, империята на дървото показва на света плодовете си. Крушите наедряха и продължаваха да наедряват с всеки изминат ден, майката дърво ги носеше с лекота, а бяха тонове, може би стигаха за цялата ни консервна промишленост. Твърди на пипане, крушите обещаваха мекота и сладост по-късно, през зимата, в снега, когато няма да ги има нито дините, нито гроздето; тръпчиви сега, те ще се излявят в критичните дни и ще ни докоснат с дискретния си аромат, достатъчно е да им се доверим и да ги приберем в колибата. Аз не живеех, аз се радвах, идваше ми да викам от съчувствие към горките хора, от които в тези дни долавях само откъслечен смях и клокоченето им в транзисторния приемник.

Но един ден при мен се появи човек, който каза: Комшу, здравей бе, какво правиш, какво чиниш? Нося ти малко грозде, да си хапнеш. Живеем един до друг, а не се виждаме. Тук погивам, говори ми се, а ти мълчиш. Съседът изсипа гроздето върху масата и седна с намерение да се наприказва до насищане. Казах нещо от учтивост и побързах да се отплатя за гроздето, върнах се с хубава диня. С това подказах, че визитата може да завърши. Човекът май разбра, усмихна се и си

отиде, но се закани, че няма да се отърва лесно от него, ще дойде пак да донесе грозде, защото, виж каква голяма диня съм му дал, а колко малко грозде ми е донесъл. Посетителят ми направи добре впечатление, значи имах добри съседи, само да са по-мълчаливи. Малко и се засрамах, посетителят бе донесъл гроздето тъкмо навреме, него ден смятах вечерта да си открадна някоя чепка – чисто и просто, вкусваше ми се.

Душевното равновесие, в което заплувах, ми донесе не само покой, не само ме направи почти щастлив, но неусетно изостри чувството ми за предвидливост. Сам не усетих как започнах да събирам дърва, настървено ги мъкнех от дерето и ги трупях под вардилнята. Стоварвах и кълцах, сортирах ги по дължина, след като предварително бях взел мярката на огнището. Разчистих яхърчето зад колибата, подредих всички налични съдове за вода и за готвене – оказа се, че колибата е запазена с много необходими предмети, като се почне от петромаксовата лампа, та се стигне до калъфката на четката за зъби. Чичо Киро бе приготвил едно хубаво убежище за сина си от Питсбърг. Накупих си зимни дрехи, високи обуца за кал и сняг, евтина работническа шуба, ушанка, ръкавици, запасих се с батерии, за всеки случай, набавих триста литра нефта и нефтово кюмбе, но ги оставих настрана с намерението да ги забравя. Веднъж, докато товарех багажи на каручката, леля ми показа едно писмо и като отвори уста да ми спомене за него, рязко я прекъснах, накарах я да хвърли писмото в една празна тенджера и за да загладя острата си неприлична реакция, се усмихнах. Леля се учуди доста, но се успокои. Него ден отнасях към колибата продукти – боб, юфка, макарони, ориз, брашно, захар, буркани с туршии и консерви. Докато обикалях бакалниците, аз си казвах, че това писмо си е чиста логическа последица, но аз няма да постъпя логично и няма да отворя тенджерата изобщо. Тенджерата отворих още вечерта, бръкнах в нея, измъкнах писмото и без да го погледна, го хвърлих под дюшека. Така занаят щях да ношувам върху мислите на едно много младо същество и това ме вълнуваше само няколко дни, после подготовката за зимата ме унесе, спокойствието ме залюля в топлата си прегръдка, все повече се чувствавах господар на библейските хълмове наоколо.

Кърът се изправи отново, лозята бяха обрани, паднаха дъждове, валя два или три пъти, земята омекна, изорахме я, тя ми се разкри с носталгичен есенен дъх. Този дъх ме докарваше до полуда, май че предизвика нечисти страсти у мен и ха – да скоча и заровя зурла в рохката пръст. Сладост ме обзе, когато изгарях нощем коренищата на открито. Блясъкът на огъня ми разкриваше учудени заешки и лисичи очи в тъмнината и примамваше патрулната гранична двойка. Войничетата се отбиваха при мен, почерпвах ги по една цигара, кучето им дремеше до нас и заедно с мен слушаше единствената тема, която разискваха – уволнението. Обходната двойка си отиваше, оставах сам с огъня, продължавах да си пуша и докато обмислях какво имам да върша на другия ден, протягах се доволно и си мислех, че повестта на живота ми завършва красиво, един малък Одисей се завърнал в една малка Итака; един литературен критик намери своето пристанище и каквото напише отсега нататък, ще бъде мъдро и спокойно, той няма да се поддаде на Ахавовия комплекс, защото Ахав вместо да се радва на спокойните си старини, ядовито тръгва да отмъщава на Белия кит и загива.

Пристигна хубав оборски тор, пристигнаха и копачите на гнездата, дупките се заредиха една след друга, във всяка от тях посипвахме по малко тор, а останалото зависеше от небето, от валежите. Копачите си отидоха, оставих за себе си двайсетина дупки, последните, да имам с какво да се занимавам. Когато копаех, не мислех за нищо, отдавах се само на споменатото, внезапно бликнало сладострастие към пръстта. Вече духаха хладни ветрове, вечерите прекарвах в колибата, няколко пъти запалих оджака, бутах джезвето направо в пепелта; може би си въобразявах, а може би си е истина, но сварено по такъв начин, кафето ми се услаждаше повече. Светлината на петромакса ми позволяваше да чета колкото си ща в постоянната моя галактическа тишина, нарушавана от пукането на съчките или от потропяването в яхъра.

И ето че нямам какво да ви кажа повече, просто ви разказах за един човек, който успя да надхитри условията и да си намери убежище в приятно изваяна природа, сред розови хълмове. Страниците излизаха една подир друга от машинката и си виках строго, че ще прочета всичко чак напролет, ще го преработя отново и едва тогава ще го отнеса в издателството.

Една нощ обаче писмото под дюшека ми се раздвижи. Вие не знаете как могат да се раздвижат такива неща, но аз вече знам, усетих писмото да ме повдига, то просто ме бодеше под гръбначния стълб и това ме разтревожи. След като разбрах, че става непоносимо, скочих и грабнах лопатата. Излязох навън. Изскочих под тъмното небе с ниски облаци и засилващ се северозападен вятър. Тръгнах през бостана, паднах в една дупка, изправих се и поех отново. Спрях до някакъв непознат, погледнах го и излезе, че се познаваме. Забих лопатата в земята и започнах трескаво да копая. Познатият ме наблюдаваше учудено. Понякога вятърът повдигаше пешовете на сакото му, а по едно време поклати една от обувките, увиснали през рамото му. Това видях, като се облегнах на лопатата, за да си отдыхна и да продължа отново. Забихах и отхвърлях рохката пръст, слизах все по-надолу, сантиметър след сантиметър се спущах към ядрото на земното кълбо с намерение да го пробия и да се покажа от другата му страна. Вятърът се усилваше, но сега това едва ли имаше значение, той си духаше горе, а аз си дълбаех долу, вихрите му рошеха само касата ми. И продължавах да слизам, ароматът на пръстта блъскаше лицето ми и ми разказваше нещо за утробата на мама, за пъпната връв, за топлината, която се намира в един корем, за кръвта, която осигурява безконфликтността на зародиша. Няма да се поддам, няма, не ще ви допусна до себе си, нечестиви мисли, няма да рухна, ще сляза толкоз дълбоко, че и да искам, не ще се измъкна!...

Призори, когато най-после успя да завали както трябва, бледата светлина на зараждащия се ден ме намери на сто метра под земята, все пак не бях успял да се покажа от другата страна на земното кълбо. Изпитах страшното желание да изпия едно кафе и да отворя писмото. Започнах да пълзя нагоре, напредвах и падах, надигах се и като забихах пръсти, кален и мокър до жлъчката, аз се проснах във въображаемите нозе на плашилото. Като надигнах глава, погледнах го и се сетих, че тия неща през зимата трябва да се прибират. Изправих се, награбих скитника и го измъкнах от кухнята му стойка. Бавно го понесох към колибата. Подпрях до огнището на топло. Тук беше тихо, дори дъждецът не се чуваше, само онези смешни шумове на магарето. Запалих огъня и прострах тръпнешите си пръсти към

него. Когато стоплих ръцете си, пръстите вече можеха да ми служат поне за отварянето на писма.

Хайде сега, това пък какво е... Това е едно никакво писмо от някаква си Нанси, Нанси от Питсбърг. Нанси-съпруга, на чист английски език Нанси заявява, че желае да види протутия бостан на чичо Киро, ще пристигне идното лято, ще остане единайсет дни, да, мила майко Златке, твоята снаха Нанси те целува.

Излизай, извиках грубо аз и измъкнах магарето навън, влизай във впряга, бързо, чуваш ли? Саня не ми е писала, а тя няма право на това, тя няма право да не ми се обади, след като ѝ завещах адреса си. Само така не, Саня, това не ще ти го простя, ще те намеря в аптека номер осемнайсет в София и ще видиш!...

Къпините по пътя ме погледнаха отново, все още необрани, нямаше и да ги оберат, така щяха да си погинат. Каручката се спущаше по римския път, който предизвикваше у мен древни мисли: не съществува възраст на примирението, няма защо да се сърдя на капитан Ахав, разбирам го. Само плашилото може да остане със забити в земята нозе и може би тъкмо в това се крие тъжното послание на чичо ми Киро, изразено с неговия скромн попарт.

УБИЙСТВОТО

1

Преди да се прибере у дома, той се забави на уличката, зареден с необяснимото си безпокойство, което нямаше нищо общо с паркирането и дъжда. Дъждът продължаваше да си вали, някаква светлина се люлееше над главата му. Но накрая се качи на втория етаж и всичко свърши – нямаше дъжд, в хола беше сухо, топло. Въпреки запалената лампа той сякаш не различаваше предметите около себе си, пък не му се и струваше необходимо да ги различи, в момента едва ли би могъл да проумее предназначението им.

Жена му седеше в леглото и четеше една от безкрайните си книги, всички те му наподобяваха единствен проточен роман. Тя не извърна поглед към него. Васил Милев се запита дали наистина е забелязала проникването му.

Върна се в антрето, там съблече шлифера си.

– Да донеса ли и за теб?

В кухнята отвори хладилника и извика:

– Питам искаш ли кафе!

Райна Милева остави книгата, погледна часовника си и започна да рови в чекмеджето на бюрото. Таблетките се оказаха на лесно място, намери се и чаша с вода.

Зад гърба ѝ се появи Роза, усети я, винаги усещаше появата ѝ. Извърна се, видя големите ѝ питащи очи, тънката материя на пижамата ѝ, под нея дишаше крехко

девиче тяло. Този път Райна Милева не се усмихна приятелски на дъщеря си, само поклати глава с отрицание. Момичето се приближи, взе леко ръката на майка си и потърси стрелките на часовничето. Райна Милева повторно поклати глава, прегърна дъщеря си и бавно я изведе от хола.

Когато се върна, видя мъжа си, оставяше бутилка и чаши на масата.

– Забавих се много – призна си той. – Можех да се върна преди три часа.

Ръката му наливаше.

– Стига.

Васил Милев трябваше да се наведе над чашата, не можеше да види колко е сиал.

– Достатъчно.

– Роза спи ли?

– Не, разбира се.

– Да я видя ли?

– В никакъв случай.

– Гладен съм.

– Може би и аз.

– Гладен съм, пие ми се кафе, пие ми се уиски, но трябва да почакаме. – Погледна я, тя поглъщаше таблетката. – Може би ще имаме гости.

Чу какво ѝ казват, но казаното сякаш мина край нея и се върна, стори ѝ се, че го чува за втори път.

– Гости ли?

Намери за необходимо да обясни: – Гост.

Или разбра, или не ѝ се вярваше. – Защо закъсня?

– Случиха ми се прекеждия.

Като повечето жени в подобни случаи Райна Милева изрече нещо друго: – Мързи ме да пренасям, ще вечеряш в кухнята.

– Добре, но ще почакам.

– Нали си гладен?

– Поне половин час.

Предвидената буря се разминаваше, Васил Милев схвана, че съпругата му добросъвестно се старее да се овладее, съсредоточеното ѝ лице, което наскоро наподобяваше обредна маска, вече се отпускате, мрачното безпокойство по него се разсейваше.

– Какво ще стане след половин час? – запитва тя след първата глътка.

– Ще позвъни.

– Гостът.

Васил Милев поклати глава.

– Който ще преспи тук? – Устните ѝ се събраха за присмех. – В стаята за гости?

– Ще се обади дори в случай, че намери хотел, така се уговорихме.

Едва сега Райна Милева разбра, че става дума за сериозни неща – очертаваше се възможност тази нощ в дома им да преспи човек.

– Ти май наистина си решил да ми дотътриш някакъв роднина.

– Непознат – отвърна хладно Милев, – един много непознат човек.

Обикновено в часовете на неговото прибиране жена му редовно откриваше, че холът им не е много безличен, че формите в него са изваяни по-най-благоприятния начин и картините по стените са нарисувани от художници, които времето няма да

затрие; така обичаше тя часовете на неговото влизане тук, но сега усети в устата си крайно неприятен вкус.

– Туй няма да се случи. – Искаше да замахне, да отхвърли обидата. – Ти няма да направиш това, не ти позволявам.

– Няма как. – Той си знаеше, че ще се наложи.

– Това ми е неприятно и на теб ти е добре известно. Откъде накъде? Пита ли ме?

– Пригответи нещо за вечеря.

– Има само за двама.

– Измисли още нещо, ще вечерям и аз, може би ще се наложи да седнем тримата. Съществува подобна вероятност, макар и малка.

– Искаш да кажеш, че тази нощ тук ще се вечеря и ще преспи още един човек?

– Пригответи му леглото.

– Каза, че може би...

– Нищо чудно и да не дойде, но ти прегледай леглото в стаичката. – Погледите им се кръстосаха, на Васил Милев му стана смешно, че вродената сериозност на лицето ѝ се възвръща, обидата нарастваше и неусетно се приближаваше до точката на кипенето. – Ти не си лош човек и ще послушаш мъжа си, нали?

Мракът в очите ѝ отново започна да се разсейва; не беше натрупаната от векове склонност към покорство пред мъжа, което бавно я поведе по посока на въпросната стаичка, не то я подчини, а потайващото се в нея разбиране, потисканата доброта. Звънът на телефона я завари пред вратата. Тя спря и се ослуша. Милев вдигна слушалката, чу го да казва: тогава тръгнете насам, хайде, хайде, чакаме ви; видя го да затваря телефона.

– Няма хотел – осведоми я той.

– Хотели никога няма, ти го знаеш, всеки знае това.

Милев подпираше с върха на пръстите си слушалката, не обръщаше внимание на жена си и нареждаше тихичко: – Какви говна сме хората, какви сме дребни фъшкии, как умеем да минаваме и заминаваме: профучаваме.

– Стаичката не е проветрена – каза тя.

– Бягаме наникъде.

– Няма да ме трогнеш с бърборенето си, не ме интересува нищо, искаш легло за един човек и ще го имаш, ще имаш и вечеря... Боже господи – вечеря!...

Райна Милева влезе в стаичката, отвори прозореца. Всичко беше на мястото си, дори чаршафите, нищо не биваше да се пипа, само да се откряне завивката – стаичката си съществуваше по всички правила на тяхната си някогашна мечта; тогава, като бездомници, те си повтаряха често: забогатеем ли, сдобием ли се с жилище, ще отделим спалня за гости, само за гости, няма нищо по-хубаво от туй да подслониш бездомен човек в София.

2

Райна Маркова се върна в хола и доложи, че всичко е готово.

– Тази вечер нещо ме пресече – каза Васил Милев. Беше си налял още мъничко.

– Тази вечер нюансите на човешките усещания при мен потънаха някъде и се появиха само едрите планове.

– Яростта – поясни тя.

– Точно! – съгласи се Милев

Милева се разтревожи: – Някакви болки ли?

– Нещо в душата.

– Душата трябваше да те заболи заради мен и дъщеря ти, мили мой. Седим и те чакаме, не знаем какво е станало. – Тя отново потегли нанякъде и се върна с една възглавница. – Мисля, че е добре, нали? – Ставаше дума за възглавницата, обличаше я с калъфка. – Тревожехме се, седим и те чакаме. Да не мислиш, че е лесно? – Възглавницата беше готова. – Чист човек ли е?

– Да се надяваме.

Милева предпочете да потисне гнева си с ново изчезване. Този път той си позволи една здрава глътка. Тя се появи без възглавницата и също надигна чашата.

– Ще отворя консерва, имаш ли нещо против?

– Ще заяви, че не е гладен, може би. – Милев се взираше в етикета на бутилката, стори му се, че нещо в него е релефно, пипна го и се убеди, че не е – зрителна измама, шмекерия на дизайнера. – Почти съм сигурен, че ще откаже.

– Както и да е, ще плюскате консерви. Знаеш, че никой на света не примира за манджите ми.

– Той няма настроение.

Милева се отправи към кухнята. – Но ще вечеря.

– Райно!

Милева се спря напред хола.

– Ела тук!

– Не!

– Върни се! – настоя той.

– Слушай – рече тя, като се приближаваше към него, – какво искаш?

– Да не се държиш като идиот. – Хвана ръката ѝ. – Да не се държим като глупаци. Ти знаеш ли, че вече не сме никакви човеци? – Гледаше го с ненавист. – И лесно може да се допусне, че сме заслужили наказанието си.

– Млъкни! – изкрещя Милева. – Не те е срам! Ти нямаш право на такива упреци, разбра ли? И ако сега се разрева, ще рева до сутринта и никой не е в състояние да ме спре. Нека изтекат сълзите ми, до една, да умра, да пукна!...

– Предлагам да се успокоим.

– Нямаш право, разбираш ли, ти нямаш право при каквито и да е обстоятелства да казваш това!

– А ти пък трябва да знаеш, че е също така важно човек да може без задръжки да предложи подслон някому. Навън е хладна нощ, дъждът не си поплюва, навън се намират хора, които няма къде да прекарат нощта. Разбираш ли това? Забрави ли сме радостта от туй да подслониш някого, да го нахраниш.

– Не ти позволявам да ми хвърляш упреци, а най-малко да окачествяваш сполетялото ни нещастие като наказание. – Той отвори уста, тя разбра, че ще възрази и добави: – Преди малко успя.

– Предлагам да си легнеш – рече Милев, – а аз ще посрещна госта сам. Ако си легнеш, ще ми направиш услуга. Поканих някакъв човек – развихахме се до небето.

Милева може би сметна, че ще запази достойнството си, ако се разплаче тайно от мъжа си и тръгна към спалнята.

Милев усети сладостта на уискито, при подобни случаи уискито му сладнеше повече, между него самия и мрачното му настроение се спускаше копринена завеса с апликации от лебеди и водни лилии, горчиво свитата му уста се откряваше, юмрукът му се разтваряше.

3

Отначало Роза застана неподвижно пред него, стараше се да отгатне настроението му, но за всеки случай реши да му подари една усмивка, усмивка, изтръгната от нейния безметежен и до неузнаваемост мек свят. След туй направи крачка напред. Бащата обаче не намери сили да ѝ отвърне с усмивка. Както седеше на креслото, той само показва коляното си. Момичето побърза да седне на него, положи ръка върху рамото му, притисна лице към лицето му със страст на човек, който загребва жадно от топлите сладки неща на живота. Милев погали ръката ѝ, усети, че чашата му пречи и я постави на масичката. В тишината измамно прошумоля дъждът. Роза взе чашата на баща си, помириша я, направи предполагаемата гримаса на отвращение, потърси баща си с очи и допря устни до ръба ѝ. Милев побърза да обгърне чашата с пръсти: Не, Роза, недей. – Погледна страдалчески очите ѝ. – Недей, момичето ми, дори на шега не опитвай. Макар че... какво като опиташ – ще се намръщиш и край. Неприятният вкус на течността ще те отблъсне, но понеже нямаш много радости в живота, като нищо ще опиташ и втори път, и още веднъж, докато разбереш, че не е чак толкоз неприятно, защото хубавите неща отначало нагарчат... Защо ти преча, кажи, защо ти преча да вмъкнеш още една приятна подробност в сладкото си еднообразие? Защо не ти подаря още една капчица щастие? Но ти си по-щастлива от мен, и от майка си, и от другите. Всъщност, Роза, ти си по-щастлива от всички ни и ние напразно сме се загрижили за теб. Ти си наша скръб, но ти самата нямаш подобни скърби на душата си. Може би там, при тебе, всичко плува в кротко, нежно равновесие. – Докато Милев говореше, а може би мислеше, Роза се усмихваше, от нея излизаше светлина, сега тя галеше лицето и косата на баща си с две ръце. – На теб никой не ти мисли злото, напротив – всеки би се погрижил да живееш безбурно, без излишни прозрения на мисълта. Твоето тихо и сладостно пребиваване на земята се крепи върху нашата непрекъсната тревога. Не чуваш дъжда, никога не си чувала морето, за тебе е тайна песента и на славея, но пък не чуваш и крясъците на грубияна, нито парадирането на простака.

Роза възприемаше думите на баща си според болката, изразена по лицето му, по дланите, които се движеха върху гърба ѝ, според пръстите, които стискаха раменете ѝ. Роза бе щастлива, тази вечер баща ѝ се отнесе особено внимателно към нея, макар че, доколкото разбираше, на него му беше тъжно, нелепо. И тъй като хубавите неща винаги си имат край, по трепета, който мина през бащата, момичето разбра, че на мхода се звъни. Знаеше какво ще последва, при такива случаи обикновено я пренебрегваха, тя се помоли с очи това да не става и въпреки туй, поведоха я към стаята ѝ.

Все пак на нея ѝ се отдаде да види госта, тя зърна висок трийсетгодишен мъж с мрачно лице, което ѝ кимна. Милев забеляза това, изтича и затвори вратата. Останал сам, гостът не мръдна от мястото си.

– Напразно си загубихте времето да търсите хотел – рече Милев, като се обърна.
– Съблечете се. – Той пое шлифера, отнесе го в антрето. – Вече съм сигурен, че не сте и гладен, поне така ще кажете.

– Никак.

– Странен човек. Седнете тук. Трябва да ви се посочи точно и мястото. – Непознатият седна в креслото. – Държите се като дете. Ще пием ли?

– Да.

– Има си хас да се окажете и сух. – Домакинът се стараяше да съживи разговора.
– С лед ли го предпочитате?

– Без лед.

Милев донесе бутилката, държеше прочутия етикет към себе си, за да го скрие, наля в чашите леко, с отмерени движения, изобщо даваше да се разбере, че вечерта може да мине естествено и спокойно.

– Алкохолът е най-верният приятел на човека – пошегува се той. – Когато съм сам и си наляя, до масата неизбежно ставаме двама... Имате вид на много здрав екземпляр, гъвкав представител на човешката раса. – Мълчание. – Може би сте удивително силен. – Мълчание. – Да пием за нашето запознанство. – Пиха. – Може и да вечеряме; ако ни се вечеря – ще вечеряме. Ще правим каквото си щем. А вие бяхте хукнали да търсите хотел. Няма хотели, но при нас има свободна стаичка. Защо не пиете?

– Пия по-бавно.

– Опитайте по-ускорено, разтоварете се. – Милев бе решил на всяка цена да разчупи мълчанието на непознатия. – Лекарят, на когото го предадохме, е чудесен, аз ви го казвам.

– Забелязах.

Милев не скри намерението си да иронизира: – Доцент.

– Всъщност на мен не ми е съвсем ясно какво е това доцент – доложи най-дългото си изречение гостът.

– Малко преди да стане професор, човекът е доцент.

– Той ще стане ли?

– Бъдете спокоен – засмя се Милев, – ще стане! И за баща ви ще бъде сторено всичко необходимо. Пийте. – Като наруши обичая си, Милев поднесе чашата си, двете чаши се чукнаха. Но последва нова пауза. – Имате огромни ръце. – Непознатият погледна ръцете си. – Каква е професията ви?

– Умея много неща, кажи-речи – всичко.

– В момента какво работите?

– Сега съм шприцьор... в работилница за пластмасови играчки. Натискам няколко хиляди пъти на ден една ръчка.

– Хиляди – на ден?

– Да.

– И печелите повече, отколкото мога да си представя.

Непознатият не се поколеба особено: – Да.

Почака го сега да заговори по-свободно, но не се случи нищо подобно.

– Откровено – ще ядете ли?

– Не.

– Защото вече и на мен не ми се яде.

– Вечеряйте си спокойно. Аз не мога, обикновено не вечерям.

– Само пиете – засмя се Милев.

– Да.

– Много ли?

– Понякога много.

– И тогава ли сте такъв?

– Не съм много мрачен, но не съм и особено жив. Все пак да не забравяме, че ме намерихте в напрегнат момент.

– Сигурно обичате баща си.

Едва сега го погледна в очите. – Баща ми е нещастен човек. Не е много добър, но е нещастен, от известно време, от известно време му тръгна назад и ми е мъка за него.

– Млад ли е, не го видях добре в тъмницата.

– Седемдесет.

– Като го прикрепяхте на седалката, закривахте го от погледа ми. Да ви кажа правата, по едно време се помъчих да го зърна в огледалото. Когато минавахме през светлини. Но вие го закривахте.

– Беше извънредно здрав, но рухна, след като майка ми избяга.

– Извинете, просто исках да разговаряме, не да ви разпитвам.

– Тя е на четирийсет и седем. Седемнайсет повече от мен.

– Говорите за истинската си майка.

– Която ме е родила.

– Банята ми е на разположение, ако желаете...

– Татко е бил на четирийсет, а тя само на седемнайсет.

– Къде е сега майка ви?

– Живее с един шофьор на камион. Той е на петдесет и пет, има четири деца.

– Баща ви успя ли да я намрази?

– Мразеше я, но един ден тя се върна и татко полудя от радост.

– Значи се върна.

– Но избяга повторно.

– Кога?

– Преди години.

– Ако се върне пак?

– Старецът ще полудее от радост... Мислите ли, че ще се наложи операция?

– Това ще научим утре.

– Кажете – поетите глътки не бяха предизвикали нито едно просветление по лицето му, – какво ви накара да спрете и да ни вземете.

– Да ви кажа откровено – не знам.

– Преди вас минаха сто коли.

Беше редът на домакина да поспести малко думите, той си наля и сякаш обясни постъпката си: – За мен утре е свободен ден.

– За мен всеки ден може да бъде свободен – поясни гостът.
– Плащат ви на произведено?
– Да.
– Няколко хиляди удара дневно!... – Продължителна пауза. – Утре ще се наспим, сега ще седим и ще се гледаме.
– Не ми се спи.
– А аз умирам за сън. – Гостът се раздвижи, Милев пипна ръката му. – Спокойно. Първо ще си пийнем. Обичам такива нощни запивания, макар че за първи път ми се случва с непознат. Аз пия тихо. Вие?
– Не толкова тихо – смути се непознатият.
– Какво, да не би да пеете – засмя се Милев.
– Да.
– Това ме изненадва. Нямате вид на пеещ човек. – Разглеждаше го. – По всяка вероятност, като пиете, се променяте.
– Казват, че имам лошо пиянство.
– Обикновено е тъй.
– Не се безпокойте. – Поне сега можеше да се усмихне. – Това става, когато съм в шумна компания, в кръчма. Казват, че у мен спи дяволът, той се събужда само в такива моменти и тръгва.
– Накъде?
– Да върши лудории.
– Правите впечатление на затворен човек.
– Напивам се рядко.
– Сигурно от скука.
– От самота.
– Същият съм.
– Обикновено си пия у дома.
– При вас ме изненадват най-много ръцете, здрави са, едри, а в движенията им се потайва нещо, което би могло да се назове финес. Казвал ли ви го е някой?
Гостът се замисли. – Може би, не си спомням. Не, никой.
– Не са го забелязвали. Сигурно се движите сред хора, които не могат да забележат тази подробност, макар че всъщност не е подробност и бие на очи. За всеки случай, да ви покажа стаята и сервизните помещения.

Милев се върна сам до масичката, доволен от досетливостта си; седна и сипа по малко в чашите. Чувството, че навън вали, а в неговото жилище е топло, и особено чувството, че на другия ден е свободен, създаваха мекото усещане, че прекарва хубави часове с хубав човек. Хубав човек – точно така – много хубав човек, може да мълчи до тебе и пак да не ти е скучно, има хора, които не мъкнат скуката със себе си и по всяка вероятност това може да се каже за този шприцьор, производител на кичовите детски играчки, с които е затрупан пазарът. Зарадва го откритието, че след посещението на тоалетната, гостът бе измил ръцете си, кожата им излъчваше усещане за освежителна влага.

– Ръцете ми са сръчни – каза шприцьорът, като седна. – И то много. Понякога...
Тук той замълча.
– Какво понякога?
– ... се плаша.
– Не ви разбрах, но карай да върви.
– Ако се наложи операция, този същият ли ще я прави?
– Доцентът.
– Приятел ли ви е?
– Мисля, че да.
– И ще предприеме всичко необходимо, нали?
– Бъдете спокоен.
– Още не мога да разбера защо спряхте в дъжда.
– И аз не мога да си го обясня, вече ви го казах.
– Вие сте добър човек.
– И като се напиете какво, почват да пеете?
– Да.
– И ставате лош.
– Казват.
– Ставате или не ставате?
– Ставам неузнаваем.
– Дъждът май спря, но ние няма да спрем и ще си пием.
– Искам да ви кажа нещо.
– Не се безпокойте.
– Не, аз искам да ви кажа нещо важно.
– Не ставайте смешен. Какво важно можем да си разкрием по това време на нощта, когато градът спи... А моето пиянство е красиво; ставам ведър, тогава всички ме обикват, предразполагам към искреност, предизвиквам хората да говорят приятни неща. Казах ли, че съм химик?
– Не.
– Химик съм и работя в институт... От десет или единайсет години не сме посрещали гост у дома, това известно ли ви е? – Непознатият сякаш изрази желанието да вземе думата за по-дълго изказване, ала домакинът не му позволи. – Допускате ли такова нещо?... Дайте си чашата... Тогава определихме специална стаичка за гости, бяхме решили с жената в нея да нощуват всяка нощ различни приятели, защото като студенти сме се измъчвали достатъчно, но след като подредихме стаичката, забравихме... Какво стана с нас, момчето ми?... На колко сте години?
– Трийсет.
– Да, майка ви беше със седемнайсет години по-възрастна от вас. Боже мой, защо запомних тези подробности?
– Защото ви ги казах.
– Всъщност вие ми говорехте така, както ми говорят много хора, но казаното от тях го забравям, а казаното от вас запомних. Баща ви е на седемдесет, нали?
– Да.
Милев явно искаше да се чувства пийнал или пък да покаже това на партньора си до масичката. – Виж как помня, значи съм ви слушал. Чакайте, майка ви беше

избягала от баща ви, но се върнала и пак избягала, и ако се върне отново, вашият старец ще полудее от радост... Дявол да го вземе, защо запомних това? Тези подробности обикновено преминават през разговора, но не оставят следа.

– Моля ви да ме изслушате.

– Извинете за глупавия ми въпрос: проблеми с парите имате ли?

– Никога.

– Да де, вие сте в състояние да нанесете пет хиляди удара дневно върху ръчката на шприца, да си осигурите двайсет лева.

– Четирийсет!... Но мислех за друго.

– Друго?

– Мога да имам много пари.

– Кола обаче нямате.

– Имам и кола, за беля – счупи се она ден. С нея пренасям произведеното.

– Казахте, че можете да имате много пари?

– Колкото си искам.

– Кога?

– Винаги.

– По кой начин?

– Може би ви заявих, че съм много сръчен, просто съм талантлив, ръцете ми са като антени... Не знам дали се изразих правилно.

– Не проумявам какво ми казвате.

Милев видя срещу себе си най-хладнокръвното лице, то каза бавно: – Сега мога да изляза, да оберя един магазин и да се върна. Никой никога няма да узнае кой е крадецът, вярвате ли ми?

– Носят се слухове – Милев се взираше в очите на госта си, – че всяко престъпление накрая се разкрива.

– Това не важи за мен.

– Вие сте леко фиркан.

– Не съм убеден.

– Само магазини ли можете?

– Каквото пожелаете, пожелайте да оберя нещо голямо и ще го оберя, до сутринта ще струпам тук цялото му съдържание.

– Не излизайте, толкоз хубаво си прием.

– Това е вярно... Ако искате, мога да донеса уиски.

– Намира ми се още една бутилка. Смятате ли, че няма да стигне?

– Смятам, че е достатъчно, но става въпрос за...

Той млъкна и се изправи.

– Колко хубаво си приказвате – изрече Райна Милева в движение, – а аз в това време се мъча да заспя. – Тя бе изненадана от лаконичното и простишко движение, което гостът извърши, докато се изправи, нещо я поласка, мисъл за далечни прилични обноси я прониза и смекчи тона ѝ. – Не наливай, ще пийна от твоята чаша. – Тя хвана чашата на мъжа си. – Значи, това е нашият гост.

– От Пловдив – обясни Милев, – баща му живее в Ихтиман. Срегнах ги на пътя. Стариат умираше от нещо в стомаха.

– Защо не го заведохте при Жоро?

– Повиках го от къщи, Жоро лично настани стария в болницата и пое грижата за него.

– Постъпил си като мъж.

– Сам не зная как.

– С остаряването, Василе, може да се дължи само на остаряването. – Райна Милева поднесе чашата към устата си. – Моля ви да седнете. Наздраве.

Васил Милев прояви упоритост, която се оказа необходима – донесе нова чаша, сипа си в нея и тримата пиха едновременно. В халата си Райна Милева изглеждаше по-едра, но лицето ѝ младаеше по известния си свой начин и само леките сенки под очите издаваха някаква притаена в нея болест, може би само това упорито главоболеие или постоянната мъка за дъщерята.

– Мярнаха ми се в дъжда – продължи своя разказ Милев, – бяха вече отчаяни и не вдигаха ръка за автостоп, смрачаваше се и се страхувах със страховете за случайни пътници, които могат да те прободат с нож, но въпреки туй – спрях. Да ме убиеш, не знам защо.

– Възрастта – повтори своето Райна Милева.

– Стига с тая възраст.

– Човек оглупява.

– Какво, да ги оставя на шосето ли?

– Не, но това, което си сторил, е глупашка постъпка. – Тя обърна глава към госта.

– Говоря по принцип. По принцип никога не бива да се спира. Знаете ли какви са хората? Малко ли му треснаха на главата? Още не може да се оправи.

– Райно.

– Само казвам. – Милева вдигна чашата си, личеше си как потиска пламващо в себе си негодувание. – Нали сега говорим.

– По-добре да млъкнем.

– А може би и той не заслужава. – Би могло да се допусне, че в реагирането ѝ има нещо хлапашко, но това в най-добрия случай. – Познаваш ли го? Не. Има благонадежден вид, но ако се окаже убиец?

– Рени, гостът не ни познава и сигурно не проумява нашия начин на говорене.

– Хората от различни пояси не бива да общуват. – Домакинята се изправи, май че не стъпи добре и залитна, но малко след това надигна и изпразни чашата си. – Омешат ли се, става страшно. – Не се стряскай, не губи цвета на лицето си... няма да почна – допълни тя.

Той придържаше рамото на госта си. – Вече си почнала.

– Искях само да му кажа, че може да облече твоята пижама, приготвена е, чиста, прозорецът е отворен, но може да го затвори, когато си ще, и исках да му кажа още, че той е първият гост, който ще пренощува тук от безброй години насам.

– Десет.

– Но не биваше да го каниш. Страхувам се от...

Милева заплува в познатата си гореща зона. Милев запуши устата ѝ с ръка и бързо я поведе към спалнята. Тя протестираше, дръпна се няколко пъти, но съпругът се наложи. Дватамента излязоха, гостът чуваше само гласовете им, не разбра

повече нито дума от това, което си казаха. Противно на всякакви предположения, не изглеждаше много смутен – седеше в креслото и гледаше другата врата, не тази, в която бяха изчезнали домакините.

7

Тя се отвори и се появи Роза. Момичето стоеше там в бледосинята си пижама. То още стискаше дръжката на вратата, загледано в непознатия човек; лицето му се готвеше за усмивка, в него се изразяваше интереса, а може би и възхищението от стройния представител на противния пол, към него Роза сигурно е започнала да усеща не много ясно изразени пробождания. Сега например тя се питаше да се усмихне ли, или да не се усмихне. Направи крачка напред, остави вратата отворена. През затворената врата се чуваше диалогът на Милев и Милева, те вече се караха, уреждаха нещо, което сигурно никога няма да бъде уредено. Гостът дори не направи опит да се вслуша, зад вратата бе неразбираемото, но още по-неразбираемото бе пред него – Роза се приближаваше тихичко, вече не го фиксираше, по-скоро разглеждаше го така, както съвсем младите момичета разглеждат статуята на Роденовия мислител, заобиколи го един път, после се усмихна с розовите си страни, с най-чистата чистота на детето-момиче и тъй като не можа да удържи повече възхищението си, протегна бледата си мраморна ръчичка напред и погали лицето му.

Гостът вдигна силната си ръка и кротко смъкна нейната от лицето си, но Роза се оказа упорита, погали за втори път само челото му, обърна се и изчезна в стаята си.

8

Милев се върна в хола спокойно, лицето му се бе освободило от напрежението.

– Наливате ли си?

– Наливам си.

– Навсякъде се срещат такива моменти – каза Милев и пийна. – Нали разбирате? – Гостът кимна. – Всяко семейство е натъпкано с тайни, от тайни не остава място за семейството. И всеки знае себе си, а всъщност всички семейства са почти еднакви. Дори семействата на подлещите не са спасени от тази мътилка. Да не говорим за големците. – Двамата пиха едновременно и замълчаха за дълго. – На мен тази нощ ми харесва, щастлив съм, че си пия с вас уискита, във вашата компания се чувствавам неангажиран, почти свободен, с вас нямаме сметки за уреждане и ми се струва, че дори като приключим бащиния ви случай, все ще понамерим време да се видим поне още два пъти.

– Мислите ли, че може да бъде нещо сериозно?

– От стомаха рядко може да дойде най-страшното.

– Искам да ви кажа нещо важно.

– Вие, откакто сте влезли тук, все искате да ми кажете нещо важно. И може би ще ми предложите да оберете някой супермаркет заради мен. Досега правили ли сте такива работи?

– Не, разбира се.

– Тогава откъде знаете, че можете?

– Вярвам в ръцете си. Имате ли някакво заключено чекмедже?

Васил Милев се огледа, играта вземаше интересни очертания. – Ето, чекмеджето на това бюро е заключено от жена ми.

– Някакъв гвоздей?

Милев отиде до бюрото си, взе вазичката за моливи, измъкна моливите, обърна вазичката с гърлото към дланта си и изсипа дреболиите от нея.

– Гвоздеи няма, но има кламери.

Гостът се надвеси над ръката му и започна да рови. Избра най-големите кламери, изправи ги, а след туй огъна единия по определен начин. Милев върна всичко във вазата. Загледа се в работата на непознатия. Непознатият, изглежда, не остана доволен от твърдостта на кламера, затова прибави още един и усуква този път двете телчета едно о друго. Надвеси се над ключалката, потруди се известно време и отвори чекмеджето. Домакинът го взе в ръцете си. Вътре всичко беше подредено, главно книжа – няколко в стъклена кутийка, два-три бележника, документи и два вързопа пликкове.

– Ако разбере, сме загубени – подхвърли Милев. – Тук има неща, които за нея са безкрайно интересни и много тайни, а за мен отдавна може би са се превърнали в смешки. Ето, куп писма, завързани с панделка. Още един куп. – Васил Милев се усмихна по обиден за жена си начин. – Едната купчина е от мен.

Той постави чекмеджето обратно в гнездото му, гостът се наведе и го заключи. Милев провери, да, всичко беше в ред.

– За подобна сръчност само съм чувал – рече домакинът, – но никога не съм вярвал. Изглежда, че можете да отворите всичко.

– Абсолютно.

– Че да поотворите шкафа на моя Личен състав, а? Да ми покажете досието.

– Когато пожелаете – отвърна спокойно гостът.

– Да, но не искам да си развалям настроението.

– Искам да ви се отплатя за големия жест. Изглежда, още не сте разбрали какво сторихте тази вечер за мен. Никой не спираше, никой изобщо вече не спира, особено в дъжд и мрак. А вие не само че спряхте, не само че докарахте лекаря от дома му и настанихте баща ми в болницата, а и на всичко отгоре и ме подслонихте. Особено туй – с подслоняването, ако го кажа някъде, ще ми се изсмеят – човек от София да предложи покрив на непознат.

– Нали ви казвам, и аз се чудя.

– Вие сте добър човек.

– Няма добри хора!

– Трябва да ви се отблагодаря.

– Глупости.

– Настоявам.

– Но не можете, на мен не ми е нужно нищо, само спокойствие. – Помълча. – С тъгата тук свикнахме. – Погледна госта си косо. – Кажете, разбира ли се колко тъга се е събрала между тези стени?

Непознатият пое въздух, погледна лицето на домакина и се върна до масичката, което означаваше, че трябва незабавно да вдигне чашата си.

– Проличава ли, кажете?

– Да.

– Веднага, нали?

– Да.

– А помогнете тогава, изпъдете мъката от този дом. – Гостът забрави дори да пие. – Защо млъкнахте? Преди това говорехте много, искате да се реабилитирате, тогава прогонете страданието от този покрив. – Гостът отпи едва сега. Паузата се проточи. Домакинът взе своята чаша. – Извинете, но си го изпросихте. Понеже искахте да ми помогнете, да се отплатите за добрината... Задето съм взел на автостоп двама души.

Милев отвори уста да продължи още, но този път гостът го прекъсна и то твърде рязко.

– Мога да ви помогна само по един начин! – Васил Милев усърдно започна да изтрива петно от химикалка върху дланта си. – Ако проявите интерес, разбира се.

– Не проявявам интерес към нищо.

– Мога например да убия някого.

9

Милев не реагира, сякаш му бяха казали нещо обикновено. Петното от химикалката върху дланта му – изглежда, като прехвърляше моливите от вазата – упорито отказваше да се махне, такива петна понякога не излизат до другия ден, и не пречат, разбира се, но човек, който знае защо, не може да ги търпи и се постараваше да ги изтрие.

– Какво казахте? Вие изрекохте нещо.

– Заради вас – гласът му прозвуча студено, равно, отчуждено – мога да убия човек.

– Че – Васил Милев сега го погледна объркано – защо ми е...

– Не знам – прекъсна го повторно гостът, – мога да убия, когото си щете.

– Нямам за убиване.

– Тогава – да забравим.

Васил Милев на няколко пъти досега се бе опитал да погледне и проучи непознатия подробно, да хвърли върху присъствието му някакви съмнения, но се отказваше, сякаш го домързвяваше; този път обаче той естествено го подпря с поглед, който целеше да потвърди внезапно породените му страхове. Гостът изпразни чашата си рязко и се надигна.

– Може би...

– Спи ли ви се?

– Може би обърках целия ви стереотип.

– Тогава седнете.

– Късно е.

– Седнете, ви казвам! – Гостът се върна на мястото си. – Предложихте ми да убиете някого... Заради мен... За да ми помогнете.

– Другояче не мога да ви се отплатя за огромната услуга.

– И искате да убиете?

- Ако кажете.
- И можете да убиете?
- Да.
- Аз съм учуден. Кого да убиете?
- Вие си знаете, всеки си има някой за убиване.

Една от вратите се отвори, влезе Райна Милева, носеше чаша с вода. Дори не ги погледна. Приблужи се до бюрото, издърпа едно от безбройните чекмеджета, взе таблетката, която ѝ трябваше, пусна я във водата и тримата, без да щат, се вторачиха в шумящото разтапяне. Подгонена от напъна на въздушните гранули, таблетката прониза няколко пъти пространството в чашата и легна на дъното ѝ.

– Не ми обръщайте внимание – заяви Райна Милева и започна да разклаща течността, – мен винаги си ме боли.

Отвори се и другата врата, влезе Роза. Милев тръгна тревожно към нея.

– Тя усеща, когато не мога да спя – обясни Райна Милева.

Роза прегърна майка си.

– Не бой се, мамичко, нищо ми няма.

Но Роза искаше да се увери, тя гледа дълго очите на майка си, а нейните очи питаха и чакаха ново потвърждение.

– Роза, хайде да поспим.

– Може би иска при теб – обади се Милев.

– При мен ли искаш? – Майката кимна с глава към стаята си. Момичето се усмихна. – Хайде!... Извинете.

10

Мъжете се отдръпнаха отново в креслата с чаши в ръце. Кога бяха седнали пак, кой беше налял – тайна, но те седяха с чашите си и им се струваше, че е хубаво, приятно, уютно.

– Все ми се струва, че ви се спи – подхвана своята нишка гостът.

– Особено сега... Как си представяте тая работа, лесна ли е? Интересува ме, тъй като откакто се помним, литературата, психологията и философията се занимават с това, което преди малко споменахте и всеки автор доказва, че работата не е лесна.

– За мен е лесна, никакви проблеми.

– Добре се наредих, след полунощ, насаме с вас... Много лесна, така ли?

– Залъгалка.

– Отивате и убивате.

– Разбира се.

– Когото ви посоча.

– Да.

Някъде имаше цигари, Васил Милев бе забравил вкуса на цигарите от години насам, но някъде имаше цигари. Не можа да се сети, стана и излезе от хола. Майката и дъщерята дремеха прегърнати. Цигарите на Райна прошумоляха в ръцете му, пакетчето се оказа благоуханно. Върна се в хола и седна.

– И после?

- Какво после?
- Ще се укриете ли?
- Не.
- Ще се предадете?

Гостът се учуди искрено. – Защо?

- Ще избягате?
- Защо да бягам?
- За да не ви уловят?
- За какво да ме уловят?
- Задето сте убили човек.
- Защо, ще им кажете ли?
- Не, разбира се.
- Тогава?
- Ще ви открият.
- Как?

– Имат си хиляди методи, кучета, всичко, каквото им падне под ръка, ще тръгнат по следите ви.

- Кажете, искате или не искате?

– Кучетата ще се юрнат по следите ви! – изкрещя Васил Милев и потърси кибрит. Търсеше с длани по масичката, сякаш кибритът го чакаше там. – Ще ви подушат и ще ви хванат за гърлото!

На Милев му се стори, че в момента тайнственият гост иска да види пръстите на дясната си ръка през гривната на чашата, през студения кехлибарен цвят на уискито. – Мога да убия този, когото ми посочите, без да оставя каквито и да е следи. Никой никога няма да узнае.

– До дълбока старост, нали? – Кибрит на масата нямаше и нямаше. – Ще изживеете в пълно спокойствие старините си.

– Аз съм ловък, мога да се вмъкна навсякъде и да се измъкна, мога да измисля най-остроумните начини на убийство, само ми кажете.

- Досега убивали ли сте?

Този път гостът поигра малко на драматизъм, изправи се и понесе чашата със себе си. Като кръстоса два пъти килима, той спря и каза: – Не си спомням. – По израза на лицето му не се разбираше нищо. – Но за да ви докажа, че е лесно и просто, мога веднага да изляза, да убия някого и ще се уверите, че никой никога няма да разбере, защото...

- Да де – липсва нишката на логиката.

– Можете да бъдете абсолютно сигурен, че ако ми посочите обекта, ще го убия безболезнено и тихо...

- Бихте ли убили мен?
- Вас? А сега де. Защо?
- Ако ви помоля.

– Не вярвам. – Няколко секунди размисъл. – Не, не мога. Мога само да ви стана слуга. Така съм ви признателен, че мога да ви слугувам до края на живота си. Както се казва, ще ви нося вода на старини.

Ето че и Милев се изправи, той също тръгна да пътешествува по килима, накрая застана срещу опонента си и се усмихна: – Интересно предложение. Изведнъж се

почувствах богат, стана ми приятно, усетих могъщество в себе си. Боже мой, къде ми се паднахте! Къде ви намерих! Отначало помислих, че сте ограничен, дори тъпичък. А то – можете да убивате. Вие имате едно от най-големите богатства, за по-лесно да го наречем предимство – можете да убивате.

– Заради вас.

– С какво ще го убиете?

– Ще изнамеря начин, но можете да бъдете съвършено спокоен, няма да се разбере.

– Уверен ли сте?

– Защо да ви убеждавам отново?

– Вие сериозно ли говорите?

– Мога да убия някой от вашите врагове.

– Откъде сте сигурен, че имам врагове?

– Ако нямате, няма да убия никого, но ви заявявам, че мога да убия всекиго и колкото пъти искате и никой никога няма да разбере кой е убиецът.

Но и този път прекъснаха разговора им. Милева бе прегърнала дъщеря си.

– Сега пък настоява да спя при нея.

– Така е най-добре – рече Милев.

– А не ми се спи, мили. Тази нощ ми се струва особена.

– На нощта ѝ няма нищо.

– Защо не ме повикате да си пийна и аз като хората?

– Това няма да стане.

– Ще кротувам.

– Не!

– Обещавам.

– Лека нощ!

Очите на момичето бяха отворени, будни, молещи.

– Видя ли какъв си? – каза Милева.

11

Този път мъжете се отърваха по-трудно, на Милев му се щеше час по-скоро да продължат “пиянския” си разговор, той искрено се надяваше, че е само пиянски.

– Дъщеря ми е развълнувана.

– От какво?

– В този късен час... вие раздвижихте всички ни.

– Вече не вали.

– Млъкнете.

– Ще отида на гарата, тя предлага покрив, светлина.

– Глупости! Колко добре си говорим за убийства, за чудаци.

– Аз ли?

– Нощта ще мине забавно.

– Не съм никакъв чужак, аз съм най-обикновен човек, работя по десет часа на ден... Обичам баща си, изглежда, че го обичам, той е такъв безпомощен без мен.

– Човек би трябвало да разбере и майка ви.

– Постарах се, мисля, че я разбирам, но не мога да ѝ простя... Има неща, които би трябвало да се поставят над онова.

– Защото засяга баща ви.

– Може би – съгласи се гостът, – може би сте прав.

– Прав съм, разбира се.

– Казах: може би.

– Бихте ли убили човека, който е с майка ви? – Гостът го погледна живо. – Извинете, че разговарям така, но вече сме малко фиркани, пък и тази ваша откровеност... Става дума за камионджията.

– Бих, разбира се, или, по-скоро – бих помислил.

– Досега не сте мислили?

– Ще ме пипнат веднага, ще трябва да лежа поне петнайсет години.

Ставаше още по-забавно, Васил Милев се удиви от факта, че гостът му има доста здраво чувство за самосъхранение. – И не ви се лежи?

– Никак. – Не само чувство за самосъхранение. Сега гласът му звучеше по-сигурно, дори самоуверено. – Живее ми се.

– А на оня не му ли се живее?

– На кого?

– Този – Васил Милев заговори много бавно, с маниера на човек, роден да доминира, – когото... бихте утрепали заради мен.

– Може би съществуват хора, които не бива да живеят... Щом си е позволил да причини злини не на друг, а на вас...

– Видяхте ли колко добре се разговаряме с малко уиски в главите?

– Аз говоря сериозно.

– Но сте пиян.

– Така ви се струва.

– Аз съм фиркан – призна си домакинът, – вече съм готов... Затова ми е приятно. С вас е приятно да се говори дори за утрепване. Наздраве!... Приятно почистване.

– Наздраве – съгласи се да пие гостът, – но не съм никак, както смятате.

– Чудесна нощ. Обещайте, че ще идвате често.

– Зависи от здравето на баща ми.

– Оставете баща ви, той е добре, Жоро ще го оправи.

– Вярвате ли в него?

– Много е перспективен, но да не повтаряме едно и също нещо. Баща ви ще бъде добре. – Милев усети, че дъждът е спрял, през отворения прозорец нахлу омекнал въздух, който сякаш го развесели повече. – Дайте сега да убиваме. Че то, щом можем, да вземем да изпотръшкаме няколко хиляди, а? Щом няма да ни хванат.

Гостът отново се надигна от мястото си, може би малко нещо раздразнен. – Думата ми беше за един или двама. И говорех сериозно. Обичам ви и съм готов да премахна от пътя ви някой човек.

– Седнете.

– Трябва да изляза.

– Не ме ядосвайте. Нали ме обичате?

– Обичам ви.

– Значи – опита се да го придърпа към креслото, – тук става въпрос за един или двама души.

– Разбира се.

Васил Милев доказва, че наистина е малко пъян. – А трима не може ли?

Гостът се замисли: – Може, разбира се, но не е желателно. Все пак, трябва да заслужават.

– Не бойте се, скъпи мой госте, ще убием само един, най-много двама, трима наистина са много.

– Трябва да изляза.

– Как мислите, не е ли обидно за приятел, ако наистина ме считате приятел, да ви приготвя леглото, а вие да тръгнете из града?

– Искам да видя баща си.

– Какво?

– Трябва.

– Вие сте луд! Болницата е затворена, никой няма да ви пусне.

– Няма защо да ме пускат.

– Ще влезете?

– Нещо ми подсказва, че трябва да го видя.

– Предчувствие ли?

– Трябва да тръгна.

– Ако е предчувствие – да, но ако е така, за нищо... Ето ви ключовете.

– Какво?

Непознатият се взираше в протегнатата напред ръка, пръстите на домакина отделиха ключовете на колата, сякаш го запознаваха с тях, а после и ключа на апартамента.

– Давате ми ключовете си?

– За да не звъните, направо ще се приберете и ще си легнете.

Милев го изпроводи до вратата.

– Като се приберете, оставете ги на масичката до бутилката. Макар че не биваше да излизате.

– Вие ми давате ключовете си?

– Колата е в ред.

Милев затвори вратата, приближи се до прозореца и погледна отгоре. Непознатият излезе на улицата и намери безпогрешно колата. После се извърна и махна с ръка, сякаш знаеше отлично, че ще го наблюдават от етаж. Колата изръмжа лекичко и изчезна от осветеното пространство. Милев затвори прозореца, върна се до масичката, постоя замислен, развърза вратовръзката си, разкопча ризата си, после ръкавите, подвоуми се малко, седна, взе бързо чашата и започна да я върти между пръстите си.

В същото време, от същото кресло, на което седеше домакинът, бавно се надигна жена, облечена в тъмно. Тя се обърна към Милев, взе чашата от ръката му и я върна на масичката.

Милев направи всичко възможно да не извика.

Не пипай чашата, рече спокойно непознатата и го погали по страната, най-добре да си легнем.

Милев задържа ръката ѝ на лицето си и започна горещо да я целува.

Роза отвори очи, може би не ѝ се спеше, може би някой до нея бе я събудил, малко по-късно тя се досети, че спи с майка си – майка ѝ се е извърнала в съня си, друго не може да бъде. Роза погали в тъмното косата на спящата, след туй приближи уста до лицето ѝ, целуна го внимателно, почти символично. Нещо странно и непознато блуждаеше в мрака на юношеската ѝ кръв. Държеше очите си отворени, втренчени в небулозите на стената. Там, сега невидими, се кършеха и играеха омагьосания си танц орнаментите на тапета, нейният нощен свят, самотното ѝ скитничество. Топлината на спящата до нея жена проникваше в нейната топлина, стараше се да успокои духа ѝ, но точно тази нощ Роза беше неукротима, тя се изхлузи от леглото, намери в тъмното чехлите си и отвори вратата. Учуди я загасената лампа в хола, тя не очакваше такава изненада, не можеше дори да предположи, че него го няма, запали лампата и огледа пространството, заградено от стени и картини, в което се поместваха мебели, килими, телевизори, радиоуредби и нито помен от него, освен чашата му и креслото, в което бе седял. Тя се приближи до креслото, прокара ръце по облегалката му и седна в него. Усмивнатото ѝ лице проговори: “Той седеше тук. Тук ли седеше? Тук, разбира се, той седеше и аз го гледах, а после го помилвах и пак го гледах, но той не знаеше, че го гледам, не подозираше. Всички тези неща бяха отдавна, оттогава има може би три часа. Да, часовникът го потвърждаваше. – Роза отново погали страничните облегалки на креслото. – Той не подозираше, че го наблюдавам, но аз го наблюдавах и разбрах, че той не е човек, да, той не е човек, той е принц или нещо подобно.” Райна Милева вече назърташе през откренатата врата, по нощница, разтревоженото ѝ лице следеше копнежните реакции на момичето ѝ. “Колко много се различава от другите, и от татко, и от мама, макар че ръцете му и лицето му са много груби, ръката му едва не одраска ръката ми. О, колко мъка изплува в очите му, когато сваляше ръката ми от лицето си. Но какво исках аз от него? Защо присъствието ми поражда мъка в очите на тези, които ме заобикалят? Защо го погалих? А той защо не ме погали? Един човек веднъж ме погали на стълбището, но не по лицето, а тук, където е най-меко, той искаше да ме гали още, но аз избягах, уплаших се. Защо не се уплаших от този, който допреди три часа разговаряше много с татко? Защо не ме погали той? Защо не ме погали, когато видя, че аз го галя и исках още да го галя, да го милвам, а после да го целуна, но не както целувам татко или мама, а както мама целуваше татко някога. – Дланите ѝ търкаха страстно креслото. – Тук седеше той, а сега спи, в онази стая, която винаги е била затворена и сега за първи път в нея спи човек. Докога ще спи? Ще спи ли и утре? А вдругиден?”

Дясната страна на лицето ѝ усети внезапен полъх откъм външната врата, Роза извърна главата си и видя как гостът влиза в хола, как спира изненадан, погледите им се срещнаха, двамата се взряха един в друг, но това беше само за миг, той наруши единството, лицето му се вкамени, той мина на няколко сантиметра от нея и постави ключовете на масичката. Но тя не можа да издържи, изправи се и тръгна със сериозно лице към него. Стояха един срещу друг, много близо, но трябва още малко. Най-после Роза направи необходимата силно желана крачка напред, застана

плътно до него, повдигна ръка, започна да гали лицето му, после се повдигна на пръсти и се устреми към целувката.

Много трезво и много леко гостът осуети всичко, смъкна ръцете ѝ с ръцете си, погали бащински косичката ѝ, поведе я към стаята ѝ, затвори след нея вратата.

Когато се отправи към своята стаичка, едва не се блъсна в Милева. Милева хлипаше в дланите си. Гостът я заобиколи и изчезна зад вратата.

13

Васил Милев бе облякъл пижама с тревистозелен цвят, а Неканената компаньонка блестеше с черната си нощница, в чиито тъкани бяха вплетени малко по-плътно изработени нарциси.

Вземи нещо за сън, помоли го Компаньонката.

Няма да помогне, отвърна Васил Милев, най-последно ще запали тая цигара.

Все пак, спихме цели два часа.

Но защо се събудих?

Защо питаш? Тази нощ всички сме неспокойни. – Компаньонката запали цигарата.

Какъв проклетник!

Да.

Чу ли какво каза?

Не му обръщай внимание, помоли Компаньонката. – На твое място бих се усмихвала и нищо повече.

Защо ми взе цигарата?

За да не я запалиш. Не си пушил толкова дълго.

Проклетник!

Тури му пепел и да спим.

Остави ме, помоли се кротко Милев.

Има нещо грозно във въздуха. – Компаньонката седна в другото кресло. – А нощта е направо неспокойна.

Той се е прибрал. – Милев взе ключовете от масичката.

Не ми е приятно да говориш за него, разбери.

Казах, че се е прибрал.

Помисли малко за Роза.

Видял е баща си.

Предлагам да мислим за хубави неща: как ще заминеш за там, цели шест месеца няма да те има.

Въобразяваш си.

Последните два месеца ще повикаш и тях.

Знаеш, че няма да стане.

Може и да стане. Ти си единственият, който не е ходил в Париж, и единственият, който заслужава. Всички знаят това, те си го шептят по ъглите.

И пак няма да стане, ще видиш.

Защо, може и да се е уморил, може да те остави на мира.

Той никога няма да ме остави на мира, този човек е роден да ме ненавижда цял живот.

Да говорим за нещо друго.

Вярваш ли, че моят гостенин може да убие?

Противна тема.

Заяви го съвсем сериозно и доказа.

Нищо не е доказал.

Но е готов да докаже, а този, който е готов да докаже нещо, все едно, че го е доказал.

И какво като може да убива и изчезва?

Всеки може да убие и изчезне. Важното е да изчезнеш така, че изобщо да не те открият.

Всички убийства се разкриват.

Моят гост твърди, че...

Стига!

Внимавай в тона си към мен.

Престани.

Много ти позволявам.

Аз ти позволявам.

Напоследък прекаляваш.

Напоследък си невъзможен.

Но и тя е невъможна – рече Васил Милев, – просто не ми се прибира у дома. Скандалите почват ненадейно, дори без повод... Вече не търсим и поводи. Но ти заставах все на нейна страна, сякаш съм чудовище и натрапник в този дом.

Ти си мъж.

Нима са малко неприятностите ми там?

И тя си има неприятности.

Васил Милев смени гамата. – Гостът ми го заяви сериозно. И да ти кажа правата, това е много вероятно. Човек може да отиде някъде, да убие някого и никой не е в състояние да открие следите му. Липсва нишката. Криминалистите трябва да потеглят по нишката. А нишка няма. Убитият е там, трупът си е на мястото, фотографират го, кучета, всичко, няма го само този, който го е превърнал в труп.

Ти си идиот. Кой е този, който ще тръгне да убива заради някой си почти непознат?

Има ги всякакви.

Да поспим още малко, а?

Имай предвид, че този човек говореше сериозно.

Добре де, дори да е така. – Компаньонката изрази стремеж да извика, но сякаш се овладя. – Това топли ли те? Нещо да ти е станало по-добре?

Да мисля, че ми е станало по-добре.

По лицето на Компаньонката се изписа недоумение.

Друго си е, когато знаеш. – Милев се чудеше как да продължи, – че на този свят съществува човешка личност, която е готова незабавно да убие незабавно някого заради тебе.

Василе, внимавай, още малко и ще ме предизвикаш да започна по-откровено.

Хвърли цигарата!...

Ако е въпросът да започнем съвсем направо, кажи. – Васил Милев наведе глава, тя продължи: – Едно от малкото ти задължения към мен е да не ми създаваш безпокойства.

Добре, пуши си цигарата.

Компаньонката погледна цигарата в ръката си и я смачка в пепелника.

Милев се засмя.

Компаньонката удари с юмрук по масата.

Милев също удари по масата.

Както виждаш, заяви той, и аз мога. Да се удря по масата не е толкоз трудно.

Слушай, според мен тази нощ става нещо извънредно, кажи какво става.

ТИ знаеш, ти ги разбираш тия работи.

Говорì, говорì!

Просто исках да знам – Милев се опита да разсее по-нататъшната част на изречението си – дали човек може да убие някого заради друг, да му направи услуга.

Той може да стори това, съгласна съм... Но какво от туй?

Нищо. Какво съм направил, предприел ли съм нещо? Да не би да съм го накарал да тръгне, да сее трупове по земята? Или пък да краде?

Компаньонката разтри сънливите си очи, пръстите му ÿ се сториха нежни и дълги, под тънката копринена нощница подскачаха корави в мекотата си гърдички, зърната им се бяха залепили за материята на дрехата. – Мисля, че го смяташ за своя собственост, каза тя.

Отиваш далеч. – Милев имаше намерение да опровергава, но гласът му не прозвуча уверено. – Фантазираш и не реагираш трезво. А забелязвам и малко злобичка в думите ти.

Не е зле да притежаваш такъв жив организъм като твоя гост, нали? – Злобата ÿ се примеси с ирония. – Хубав, силен, твой човек, оръдие на твоите желания.

Аз ще пия. – Милев побърза да си налее.

Една кукла, допълни компаньонката.

Не е зле да притежаваш нещо такова, призна си Милев и пи.

Налей и на мен!

Васил Милев погледна уплашено празната чаша, а след това вдигна очи към лицето на жената: Никога не си пила.

Налей!

Внимавай да не се търкулнеш.

Защо пък само ти.

Пияна жена и пияна съвест! Пфу!

Той наля малко на дъното, тя пи и се закашля. Трябваше да я удари по гърба.

Не удрай!

Оправям те!

Не ме докосвай, мръсничко!

Къде намираш тези лоши думи?

Тя протегна ръка. – Сипи ми!

Не, ти се напи за секунди.

Не за секунди, а за секунда. Сипи!

Няма кой да ти гледа сеира.

Все пак той сипа още малко уиски в чашата ѝ.
Искам да седна.
Вече развеселен, Милев пое ръката на компаньонката си, която сега изглеждаше като златна, и я поведе към креслото. Златната жена седна грациозно.
Хубаво е.
Да си пиана ли?
Да те таксуват за дама. За първи път манипулираш с мен като с дама.
Влезе Райна Милева. Нейната нощница не се отличаваше с особена смелост.
Не си ли пиан? – запита компаньонката.
Едва започвам, отвърна Милев
– Поспах цели седем минути – рече Райна Милева. – Може би осем.
– Постигание – рече Милев.
– За подобна нощ е наистина постижение – съгласи се Милева.
За мен не е много безинтересно дали си пиан, или не си, рече компаньонката.
– Ще пия от бутилката – заяви Милева.
Предпочиташ да не съм пиан, нали? – запита Милев.
Да – призна си компаньонката.
– Не така – Милев отне бутилката от ръцете на жена си и поднесе чашата си. – Стилът трябва да се спазва. После се обърна към компаньонката: Мислиш си, че като пия, ще се разкрия, така ли?
– Сега намери да държиш за стила.
Ще се разкриеш, отвърна му компаньонката.
– По това време на нощта какъв стил искаш? – Милева надигна чашата.
– Щом има чаши, ще пием с чаши.
– Издребняваш.
Бъди спокойна, мила моя, обърна се Милев към компаньонката, напразно се страхуваш от такава развръзка.
– Дори е по-красиво – настоя Милева.
– Какво красиво има в това да надуеш бутилката – взмути се Васил Милев.
Страхувам се дали страховете ми са напразни, заяви компаньонката.
Милата, за какво мисли. – Васил Милев погали компаньонката по страната.
– Бутилките са за това, да се надуват – отбеляза домакинята. – Една вдигната нагоре бутилка...
Кажи де, напразни ли са подозренията ми?
– ... едва тогава – бърбеше си Милева.
– Какво тогава? – обърна ѝ внимание Милев.
– Бутилката е бутилка – довърши мисълта си Милева.
Дължиш ми отговор – подкани го компаньонката.
– От много хумор боли глава – отвърна Милев на жена си.
– Бутилката трябва да стои нормално само в хладилника – отвърна съпругата.
Изобщо взимаш много трагично нещата.
– Иначе трябва да стои ненормално.
Страхувам се, призна си компаньонката.
– Обратно – продължи размислите си на пийнал човек съпругата. Напразно.
– С дъното нагоре – искаше да обърне внимание съпругата.
Ти не разговаряш искрено, извика компаньонката.

– Тия каламбури с бутилката не ми допадат – обърна се най-последно Милев към жена си. – Говорят или за лош хумор...
– Или за добро настроение, мъжо.
Ти замисляш нещо, така ли? – извика повторно компаньонката.
Ти си мнителна – отвърна ѝ Милев, а след това се обърна към жена си:
– Доброто настроение в очите ми е балсам за сърцето ми.
Компаньонката настояваше с високия си тон. – Сигурна съм.
– Доброто настроение от лицето ми – рече язвително съпругата – трудно достига до сърцето ми.
– Слушай, не ме тревожи.
Компаньонката този път изкрещя: Криеш намеренията си дори от мен!
От теб не мога да се скрия! – изкрещя в очите ѝ и Милев.
– Много ли те тревожа? – запита Милева.
– Сега си привидно весела.
– В такива моменти замислям нещо, нали?
– Да!
Милев се обърна към другата: Дотук, посочи гърлото си, от мнителни персони.
Роза Влезе, но те не можах да разберат дали се е събудила наистина.

14

Васил Милев се отправи към дъщеря си. Милева вдигна ръката си и го спря.
– Не я закачай.
– Защо? Къде отива?
– Не виждаш ли, че е влюбена?
Роза погледна бегло родителите си и направи няколко стъпки към стаята на госта. Майката тръгна към нея, прегърна я и я поведе към мъжа си.
– Сериозно ли? – запита Милев.
– Тази нощ е прекалено дълга – отвърна Милева.
– Това е важно за тебе – рече Милев, – да се увериш най-последно, че дъщеря ти...
– Уверих се.
Васил Милев пое въздух. – Доживяхме да видим и това.
– Обича го.
– Голяма каша надробихме.
– Все пак проверихме реакциите ѝ.
– Съмняваше ли се?
– Как да ти кажа...
– Млъкни!
Роза предугади избухването на скандалчето. Усмихна се, приближи се към баща си. Васил Милев я прегърна. Погледна я в очите, сякаш ѝ казваше: “Какво, Роза, и туй ли се случи, мило мое дете? В него ли? Когато доведох ли?”
– Ще го забрави още утре – каза спокойно Милева. – Стига да не го водиш у дома. Веднъж да съмне, ох, веднъж да съмне.
– И работите ще се уредят?
– Поне няма да е тук.

– Но ние ще останем.

Милев поведе дъщеря си към стаята ѝ, той искаше тя да заспи, да не мисли за нищо, да се измъкне от водовъртежа на събитията. Искаше да мисли за първия си любовен трепет и да заспи с тези вълнения. Роза им беше създала нова радост и нова мъка. Колко сме глупави, казваше си Милев, като завиваше дъщеря си, ами че и тя е човек.

15

Милева се поуплаши леко, но май че след това се овладя, или поне така изглеждаше, тя искаше да е спокойна пред него и само с леко движение поприбра деколтето на нощницата си. Непознатият се оказа все още облечен.

– И вие ли! – Направи всичко възможно да издаде дружелюбен глас.

– Трябва да ви се извиня много – рече непознатият, – но почувствувах нужда от една глътка.

Подаде му втората бутилка да я отвори, освен това говореше, уплахата ѝ я беше тласнала към излишно бърборене: – Щом дори вие, при тия дебели нерви и херкулесово здраве не можете да спите, какво остава до нас. – Пръстите му отвинтваха капачката на бутилката. Едва сега Райна Милева забеляза, че в тях липсва изящност, само драскотини и напластени пластмасови бои. – Ах, каква нощ, не ви ли се струва, че нощта ни подсказва нещо?

– Права сте. – Той наля в чашите. – Обикновено спя чудесно.

– Но тази нощ.

– Позволете ми да пия.

Пиха.

– Навярно забелязахте какво се случи с дъщеря ни.

– Баща ѝ знае ли?

– Току-що му отворих очите.

– Тя спи ли?

– Старае се да я приспи, но едва ли ще му се отдаде. – Дявол знае защо бърбе така. – Роза мисли за вас... Много поглеждате часовника си, а е толкова рано... Все пак, това с дъщерята, ни позарадва малко... Ние мислехме, че тя... Не предполагахме, че е възможно... Вие странен човек ли сте? – Пауза. – Може би не сте странен човек... Всъщност тук и без това си цареше известен хаос... Искам да кажа, преди вас. И друг път сме имали подобни нощи. Животът е сложен, дразнителен много, как да им излезеш насреща? Но тогава изживявахме всичко сами, а сега имаме свидетел... Знаете ли, че Васил, у когото привидно всичко е наред, всъщност е неудачник?... Според вас бърбя ли? Изглежда, че бърбя... Всичко уж е наред, а го потискат, не искат да го забележат, без него не могат, а не искат да го... Точно така – не искат, а това убива човека. В института все едно, че не съществува. Не могат без него, а все едно, че го няма. Всички знаят, че той е най-кадърният, но е винаги зачертан.

Сух глас, глух глас: – Защо?

– Просто така искат, да не съществува, да го няма, да не възбужда духовете, както се казва – да не замерва блатото с камъни. Ах...

– Пиете на големи глътки.
– И говоря излишни неща.
– Той обича много дъщеря си – рече гостът.
– Безумно... Това е нашето наказание. Тя не може да чува и да говори, знаете ли?
– Ще се прибера – изрече тихо гостът.
– Защо?
– Все пак трябва да се прибера.
– Но нали пием? – Домакинята гледеше обидено. – Нали пием? Къде отивате? – Гостът тръгна към стаята си. – Нямата право. – Гостът спря. – Когато пием, нямате никакво право да напущате компанията. Вие бягате, вие сте дезертър, имам чувството, че сте готов да се измъкнете от всякакво обкръжение и при всякакви обстоятелства. И защо мълчите тъй обидно? Защо не говорите? Ако не говорим сега?... Вижте какво, ако ние сега не си говорим, когато се обкръжени от нощта, става много страшно, и всъщност се очертавате като голям неблагодарник. Ние ви взехме от мокрия път, приютихме ви и ви поднесохме чаша уиски, както подобава на добри хора, а вие бягате, измъквате се!...

– Извинете, какво искате?
– Искам да видя какво представлява п о х и т и т е л я т на моята дъщеря. Човекът, който носи със себе си брожениято и прави нощите безсънни.
– Моля ви, пожалете ме.
– Аз ли? – Райна Милева не знаеше накъде да гледа. – Вие искате това от мен, когато сам виждате, че пред вас се намира една отрепка?
– Какво говорите?
– Вие ме мислите за отрепка. Вие сега си мислите, че се набутахте в един скандал, който ще ви бъде вдигнат от една пияна скандалджийка. На всичко отгоре мислите, че съм мнителна или алкохоличка, и в никакъв случай няма да ви хрумне да ме оправдаете, да си кажете, че съм само една отчаяна жена, а не истеричка. Така ли мислите? Кажете де! – Високо изречените думи се превърнаха в крясъци. – Защо мълчите, защо не креснете и вие? В лицето ми! Да ме наругаете!...

– Не мога, другарко – непознатият гледеше безсилно наоколо и говореше много кротко, – нямам настроение, преди един час баща ми почина в ръцете ми.

16

Компаньонката сложи ръката си върху рамото му. Вече спи, не виждаш ли?
Всичко спи – съгласи се Васил Милев и нежно отърка брадичката си в ръката ѝ,
– тишина, чувам само червея, който дълбае мозъка ми.
Мили мой Хамлете! – усмихна се компаньонката.
Само ние с теб не спим, отвърна Милев.
Хайде в леглото, мили.
Да погледнем фактите право в лицето, мила. Той заяви, че е готов да убие човек. Отначало се изсмях, стори ми се невъзможно, но по-късно започнах да се убеждавам, че е възможно. Ти също се убеди. Той може и е готов, никой няма да го пипне.
Трябва да спим.

Ще спим, разбира се, има време и за сън, но заслужава ли да се помисли?

Сънят ще заличи всичко – жената в черно погали челото му, – утрото ще дойде ведро и ти ще отидеш на работа...

За да ги видя отново.

Ще ги видиш и ще се правиш на човек, който не ги вижда, ще си работиш, можеш и да не заминеш за Париж, никъде не е писано, че хората трябва непременно да специализират в Париж.

Париж! – Васил Милев махна с ръка. – Стига с това! Тук става въпрос, че един мръсник е жив, и то много.

Хайде да лягаме.

Дръпни се!

Какво искаш? – изненада се компаньонката.

Той ми каза да си помисля, той ми заяви, че ако човек помисли добре, не може да не измисли един човек за убиване.

Млъкни!... Незабавно млъкни!

Спокойно, миличка, още не сме тръгнали да убиваме; сега разсъждаваме.

Не!

Васил Милев не ѝ обърна внимание. Имаме под ръка човек, готов да отиде и да убие. Как ще го стори, това си е негова работа. Чувствува се задължен и ще отиде. При този, когото му посоча.

Не искам! – извика жената в черно.

Чунким аз искам... Но е забавно да си помечтаем.

Това наричаш мечтаене?

Милев излезе от стаята на дъщеря си и се озова в хола до бутилката. Компаньонката го последва с грациозна походка, без да затрива тревогата от лицето си.

Остави ме сам, да помечтая – усмихна се Милев. – Каква по-хубава мечта от тази, да убиеш най-омразния тип?

Никой няма право да убива.

Кротко, сега мечтаем. – И понеже тя отвори уста, той побърза. – Спокойно, остави ме да изпитам малко удоволствие. Не зяпай така. – Тя затвори устата си. – Човекът предложи да убие. Такова нещо не се случва често в живота.

Гостът влезе с празна чаша в ръка, не погледна никого, насочи се право към бутилката, наля си малко и тръгна право към стаята си.

– Извинете – рече Васил Милев. Гостът се извърна и го погледна. – Държите ли все още на о н о в а? – Мълчание. – Бяхте ми предложили нещо. – Мълчание. – Не си ли спомняте? Да убиете, когото ви посоча. – Мълчание. – Нима забравихте, боже мой, че ми предложихте да претрепете някого, за да ми докажете приятелството си? – Мълчание. – Слушайте, непознати човече, готов ли сте да убиете човек заради мен?

– Заявих ви го няколко пъти – отвърна гостът. – Достатъчно е само да ми го посочите.

Гостът изрече това простичко и спокойно. Много бавно и много спокойно той напусна хола.

Заклучителните думи на непознатия май не бяха по силите на компаньонката, тя се олюля, а след това помисли, че кръвта ѝ се втвърдява. Избягваше да погледне лицето на господаря си, но знаеше как изглежда в момента – цялото изпълнено сияние. Той ѝ сипа в чашата и също се стараеше да гледа в страни, смяташе това за джентълменско.

Сега мога да си избира.

Какво?

Жертвата.

Внимавай, полудяваш! – Жената в черно сякаш почувствува, че се задушава, дръпна нощницата си и разголи мраморно рамо. Забрави, че в чашата ѝ бяха сипали. Според мен, мили, ти вече не си какъвто би трябвало да бъдеш и като нищо можеш да се навреш в някаква фатална неприятност.

Защо неприятност, толкоз е приятно.

Кое?

Да си мечтаеш. А да си помечтаем, да си изберем някого, чудесно е, дявол да го вземе: имаш на разположение убицеца, остава да си подбереш жертвата. Измежду всички хора на света. В момента някъде съществува един човек, който дори не подозира, че може да бъде избраника ти. Спи си той, дори не сънува какво преживяване му се готви; чудесно; чудесно, неповторимо преживяване – да умре. По мое желание, по мой каприз. Васил Милев се вгледа в рамото на своята постоянна компаньонка, зарадва го гладката кожа, топлото присъствие на кръвта под нея, масивността на плътта, силната, макар и изумително женствена ръка – продължение на рамото.

Нима си готов да убиеш по каприз?

Моля те, сега мечтая.

По странен начин.

А може пък... Той млъкна.

Какво? Кажи, кажи!

Нищо. Васил Милев се усмихна, но веднага стана сериозен. Един човек заявява, че е готов да убие заради мен, заявява отговорно, че може да очисти някого и да изчезне безследно. Повече от сигурно е, че никога няма да бъде хванат и никой няма да ме уличи като подбудител. Посочената от мен жертва ще изстине...

Тя предпочете ироничния тон. – Остана да си я набереш.

Вгълбен изцяло в себе си, той не обърна внимание на тона. – Там е работата, кой да бъде? Кажи де, според тебе кого да посочим?

Макар че се шегуваш, напомням ти най-старата максима, че никой няма право да отнема живота на другия.

Жалко! – каза Васил Милев. В момента той вероятно играеше. – Ако няма такова правило, като нищо можем да очистим някого и да се кискаме отстрани.

Така ли? Кого?

Всеки си има някого за убиване.

Искам да млъкнеш!

Така каза ТОЙ, не аз.

Да поспим.

По-добре да помислим. Дали пък нямаме някого за убиване, а?
Виж какво, Василе, ако е игра, да си поиграем, но ако го мислиш наистина...
Мислиш ли, че човек като мен може да си позволи...

Немислимо.

Защо немислимо? Не е съвсем немислимо, само че не съм точно аз човекът, който ще тръгне да убива.

Компаньонката беше доволна. – Точно това исках да кажа.

Защо точно аз да нямам право? Всички други имат право, а аз нямам право да убивам?

Ти мислиш, ти знаеш законите на обществото, ти имаш скрупули, ти си интелект. Интелектите преглъщат горчивините. Огледай се и виж кой убива. Убиват изостаналите, простаците, хората с ниско умствено равнище.

И какво, нас могат само да ни убиват?

Имаш нужда от сън, мое мило момче.

Махни се.

Нуждаеш се от равновесие, на теб ти пъхнаха муха. Това е много човешко – пъхнаха ти муха и сега не знаеш какво да правиш с нея.

Настоявам да не ми се месиш.

Знаеш, че ще се намеся. В теб назрява нещо, усещам го добре; това е заговор срещу същината ти, срещу твоето аз.

Но е съвсем човешко.

Хайде да спим.

Сама призна, че това е човешко. И примамливо. В края на краищата – една възможност.

Която не бива да се използва.

И да оставим злото на спокойствие, нали?

Неизбежно.

Защо?

Сега съм уморена и не мога да ти отговоря, но не е този и начинът, щом е свързан с отнемане на човешки живот. Както и да помислиш, ще дойдеш до заключението за насилие. Права ли съм?

Не толкоз, колкото мислиш.

А ти ненавиждаш насилието.

Васил Милев отпи голяма глътка, наля си отново и се изправи, после изтри с кърпа многодиоптровите си очила, без да има съществена причина. Отсрещният прозорец на улицата също светеше, но там бяха спуснали пердетата, а в прозореца на Милеви се зъбеше тъжната голота на хола, изпълнен с нелепата самота на едно страдание.

Не ти препоръчвам да пиеш още.

Милев стисна чашата в ръцете си. Злото трябва да бъде унищожено.

А винаги си повтарял, че злото е неунищожимо. При това, ти не убиваш злото изобщо, а един човек; определен човек, който засяга тебе. И ето ти го егоизма.

Това е така. – Васил Милев искаше да схруска чашата. – Но мога да ти кажа искрено, че с чиста съвест бих... При това положение, разбираш ли ме?

Когато... друг...

Да! Най-спокойно бих... – Ах, как му се искаше да схруска чашата между зъбите си. – Преди всичко, миличка, той...

Той е вреден не само за теб, той е вреден изобщо, това ли искаше да кажеш?

Да.

Ако предприемеш нещо, ще застана срещу тебе.

А уж се шегуваме.

Не се шегуваш, хитруваш.

Пред теб? Ще си наляя.

Налей си

И все пак, убиецът каза, че всеки си има някого за убиване.

Започна.

Какво?

Да го наричаш убиец.

В случая ти си една много неканена персона, в момента не ми трябваш, разбира ли, в момента те мразя!...

Знам... И все пак, не ме подценявай.

Напусни хола!

На няколко пъти ме подведе, уверяваше ме, че се шегуваш.

Виж какво, всъщност разговаряме за разни глупости, но си мисля, викам си, шегуваме се, а всичко може да се развие не на шега. Ще кажеш, защо. Човекът си го заяви, че ще убие когото му посочим, останалото си е негова работа. Трябва само да му посочим.

Мечтая да съмне.

И всичко ще се уреди?

Ще те заведем на психиатър.

Разбираш за кого става дума, нали? Той е и простак, а простаците ни превишават по жизненост. Ненавиждам много жизнените хора.

А не се ли срамуваш?

Не.

Би трябвало.

Той съсипва всичко край себе си, пакости на десетки хора, тормози семействата им, мачка кадърните, изтъква некадърниците, затормозва института.

И – хайде да го пречукаме.

Не знам, чувствавам вътрешно убеждение, че не би трепнала ръката ми.

Ръката МУ!

Ще те ударя!

Но няма да престана. Отваря ти се възможност и даваш съгласието си. Иначе оня щеше да си живее.

Уви.

Всекидневният му тормоз щеше да продължава, ще се огъваш от спазми, ще страдаш, но нищо повече. Тук там някое мъркане на глас, пред познати, някое подхвърляне пред човек от института, вкъщи викане с всички сили, и нищо повече. Но сега го осъждаш на смърт.

Вкъщи ни е дошло до гуша, жена ми затова е така, сянката на този човек виси върху семейството ми! Какво иска? Какво съм му сторил? – Васил Милев извика: – Сега ще умре!

Компаньонката в черно отвърна тихичко: – Не бива.

Но защо? – Васил Милев бе готов да заплаче. – Кажй, защо?

Защото ще рухнеш като личност, ще оскверниш всичко, което си създал у себе си в продължение на четирийсет и пет години, ще се унищожии сред удоволствието на отъмщението.

Нека! – съгласи се с дълбока болка Милев. – Да ти кажа правата – Милев положи глава в топлия скут на дамата и долепи дланта на ръката ѝ до лицето си – ще ми олекне и ще възликувам; в края на краищата заслужава си да възтържествува искрицата на малката правда, нека си отиде един мръсник, нека просветне над няколко честни човек, да видим най-после как ще се заогъват лакеите му и как ще се откажат от него.

Беден добър човек! – Сега заплака дамата: – Човече малко, направено от нищожни материали, между които мъждука малка капчица дух, малко амбиции и доста самоизмама!...

Страшно е! – Милев плачеше безгласно.

Стани! – Дамата забърса сълзите си. – Изправи се!

Не мога да заспя, мила.

Ще се разходим.

Къде?

По улиците, в градината. След дъжд градът е чист, сега има най-малко хора. Запали колата, ако щеш, но да излезем.

Не, мила моя, разходките след полунощ отдавна престанаха да ми влияят. Напротив, замислям се още по-сериозно и мъката ми се задълбочава.

Тогава да прием докрай.

Слушай, миличка, това са скрупули и протестираш напразно. Знаеш, че не бих убил и мравка, но, уверявам те, за този човек не би трепнала нито една струна в душата ми. – Васил Милев направи пауза. – Имаме възможност, защо не използваме обстоятелствата? Той и подобните нему просто не умират от естествена смърт. Не си ли забелязала, мръсниците почти не умират. Отиват си добрите хора, лошите ги закриля съдбата и което е по-тревожното, понякога ми се струва, че ги закриля собствената им лошота. След продължителни размисли дойдох до убеждението, че лошотията е здраве, гаранция за дълъг живот.

Дамата с черната нощница наля. – Сега ще прием и ще забравим.

Васил Милев сякаш не обърна внимание на думите ѝ. – Сега ще вземем решение. Съмне ли, ще предоставим необходимите данни на убиеца. Останалото е негова работа.

Да прием!

Не хитрувай, любима моя, която си най-вътре в мен, не ще успееш да ме отклониш. – Васил Милев взе чашата. – И да пия, и да не пия – все тая.

Бе, ти пий, пък ще видим. Дамата-компаньонка, чиито форми прозираха през черната нощница, пи.

Милев последва примера ѝ. – Така, както се наливам бавно, ще се орося навсякъде и ще се ободря. Жал ми е за теб – ще се натряскаш и ще паднеш, а аз ще върша каквото си ща.

Ето че ставаш откровен.

Милев погледна часовника си. Такъв е часът. – Милев замълча. – Но какво доверие към мен, а? Без капка страх, че мога да го издам... Кажеш нещо, какво стана с аргументацията ти?

Моите аргументи са залегнали в твоята правота.

Атакуваш непочтено.

В това се състои величието на хора като теб. Вие сте красивите черти в изкорубеното лице на човечеството. Като заставате над подлостта, вие изстрадвате страданието си, изгаряте, но димът, който остава във въздуха, все пак се долавя от чувствителното обоняние на истинските хора.

Ах, колко си глупава! – Васил Милев беше направо разочарован. – Предпочитам да пием, но да не говорим глупости. Инфантилна си. – Той се надигна застрашително. – Тук става въпрос да убием един идиот и хем да си отмъстим, хем да отървем няколко кадърни човека от неговия гнет. Какво ще го усукваме – трепем, и толкоз! Защо да умуваме? Какво ще спечелим? Убиецът ни днеска е тук, утре го няма, къде ще го дириш? Не ще позволя да си блъскам главата от яд, че съм се поддал на твоята инфантилност.

Нямаш право да убиваш! – извика компаньонката.

Знам! – изкрещя Милев.

Това е! Седни си на задника и пий или пък спи. Натъпчи се с таблетки, напълни леглото със спокойствие, а утре изгрей късно и се надсмей над хрумването си да очистиш хора, които всъщност никога не са те атакували открито.

Искаш също да го атакувам тайно?

Нито едното, нито другото. Страдай. Жребият ти е да страдаш и да понасяш болки. В края на краищата няма да живеем кой знае колко – поне да живеем гордо.

И да оставим мръсниците живи? Сега поне имаме възможност да се спасим от един.

Да си отмъстим на един! – подхвърли злобно компаньонката. Дори да е тъй, пак аз съм правият. Ще го премахна, разбра ли?

Така, направо, вече можем да разговаряме – усмихна се коварно компаньонката – това е вече друго, вече не бърбем за хуманизъм... Убий и отмъсти!

Ще убия и ще отмъстя!

Но знаеш, че съм тук да ти попреча!

Ще убия и теб!

Опитай!

Ще те смачкам!

Тогава ти си свършен като човек и не заслужаваш да говорим.

В известен смисъл може да се каже, че гостът изненада и двамата. Той отвори вратата и се появи отново с празна чаша в ръка. Все още беше облечен, не бе свалил дори сакото от гърба си, сякаш си бе наложил специално нощно бдение. Лицето му бе загубило здравия си досегашен мургав оттенък, то светеше с внезапно появила се белота.

Преди гостът да затвори вратата, Милев направи крачка. Компаньонката се спусна и застана пред него, след туй се обърна и го притисна към себе си.

Пусни ме! – рече Милев.

Не позволявам! – Тя го сграбчи още по здраво.

Кучко! – Милев я блъсна грубо и с цялата си сила. Компаньонката залитна назад и падна в креслото. Нощницата се усука около краката ѝ, накрая се вдигна и разголи едно от бедрата ѝ.

Ти чу ли как ме нарече? – Седеше в креслото, тялото ѝ остана назад като вкочанено. – Свършен си, глупако, наистина си свършен! – Тя се изтласка с ръце, успя да се изправи и започна да нанася удари по гърдите му, биеше, биеше, и продължаваше да стиска красивите си юмруци. – Назад, проклетнико! – Васил Милев се постара повторно да мине към госта, но тя отново го отблъсна.

Най-после Милев хвана ръцете ѝ, просто ги награби и въпреки туй, не можа да ги удържи. Това му се удаде едва като ги изви зад гърба ѝ.

Гостът се приближи до масата, наля в чашата си и безмълвно се оттегли в стаичката.

Ще ти счупя ръцете!

Тя дишаше зачестено в лицето му. – А няма ли да ме... убиеш! За да ти е... по-лесно.

Милев я блъсна още веднъж в креслото, просто я натика в него. – Няма да мърдаш, за да не ти избия зъбите!

Васил Милев се упъти към вратата, през която бе изчезнал гостът. Компаньонката побърза да се изправи и скочи върху него, този път в ръката ѝ блестеше старинният нож за разрязване на книги. Милев не загуби много време, той нямаше друг избор, хвана нападателята си за шията. Почувствувала, че дъхът ѝ чезне, компаньонката започна да нанася удари с ножа през ризата му. В устата ѝ се давах гърлени звуци.

Милев усещаше бодванията на остриета, чувствуваше и болка, но това не му пречеше да стиска все по-силно гърлото на своята най-близка жена, на тази, която цял живот е живяла в него. – Как се чувствуваш? Дъхът ти свършва, нали? Да стискам ли още? Готова ли си да умреш? – Милев се засмя. – Видя ли колко е лесно? Нищо и никаква работа! – Пръстите му натискаха. Просто умираш и те няма. – Гърлени звуци от устата на душната. – Липсваш, разбираш ли, не можеш да отговаряш на въпроси, пука ти за всичко, което става, пука ти мрак ли е наоколо, или светлина. Радост на душата ти, волност на духа ти! Смъртта е безкрайна забава, вселената ще умре, но смъртта няма да умре, никога, смъртта ще живее вечно...

Милев извика и разтвори пръстите си, бавно махна ръцете си от шията на своята компаньонка, компаньонката се стопи като дим, а Милев се свлече на креслото, успя да седне на него и клюмна на едната му облегалка.

Едва сега се разбра, че в хола има стенен часовник, той включи предварителните си шумове и сякаш се приготви да бие дълго, но нанесе само три строги удара на тишината и млъкна. Мълчанието удави креслото, масичката, бюрото, лампите, падналите очила и големия френски прозорец без пердета; всички те, както и антикварният нож за разрязване на книги, все още нямаха изравнени температури с още топлото тяло на Васил Милев, който погизваше нагло джентълменските си

възгледи и напускаше света намръщено, очите му гледаха строго и силно, смъртта сякаш нямаше сила над тях.

ПРЕРИЯ

Нина Монева не разбираше по какви точно причини стои у дома си този следобед, вместо да тръгне из града; какво ще ѝ струва да отскочи, да речем, до Шипка 6 или до Княжево, защо не вземе автобус до някое софийско село, както е правила вече, или пък да поседне в любимото си кафене на Външни линии, със заминаващи и пристигащи пътници, което в никакъв случай не е свързано с отрицателни емоции. Не, тя си стои у дома и почивта. Понеже всичко е почистено отдавна и всекидневно, тя обърсва рамката на една картина. От картината я следи погледът на момиче, както го е нарисувал Бенчо Обрешков – в прости, но динамични тонове, някъде твърде контрастни. Очите на портрета изразяват доверие към света и самочувствие, повикани от младостта и хубостта на модела.

Извънпяването я изненада, ня просто награби слушалката. Нищо, разбира се, търсеха общезитие и Нина Монева им заяви, че са сгресли номера много, понеже тя е обратно на каквото и да е общезитие. С това даде да се разбере, че е в добро настроение, но ония не загряха и домакинята се върна към картината си.

Новото извънпяване бе посрещнато по същия начин. Нина се озова светкавично до апарата и светкавично вдигна слушалката. Извика няколко пъти в мембраната, но мембраната не ѝ отвърна, телефонът мълчеше, накрая нещо пропука и затвори.

Момичето от картината се въртеше нагоре-надолу в ръцете ѝ, четката потупваше по дървото и платното. Отнесена в дълбочината на стаята, картината потъна в своеобразната за изкуството мистика. Напоследък Нина Монева все по-често поглеждаше тази картина на стената, но защо – не може да обясни.

Този път се звънна на входа. Спокойна, освободена от досегашната си припряност, като човек, който не може да очаква нещо особено откъм вратата, Нина отнесе четката и едва тогава отвори.

– Заповядайте.

– Моля? – Непознатата беше доста изненадана. – Не разбирам куража ви да каните непознати.

– Не се страхувам от нищо, госпожо.

– И сте сигурна, че идвам при вас?

– Напротив.

– А аз идвам при вас.

– Това не е вярно – рече Нина Монева, докато влизаха в хола. – Седнете и ще видите, че не идвате при мен.

Непознатата се усмихна, усмивката ѝ потвърди – тя държеше на своето.

– Все пак помислете си. – Кой знае защо, Монева изпитваше необяснимо смущение, посетителката я наблюдаваше с онова внимание, което хората си позволяват, когато проучват някого. – Трябва да ви призная, че при мен не идва никой.

– Защо?

– Въпросът ви ме изненадва с това, че изисква отговор.

– Или както бих могла да помисля – усмихна се и този път посетителката, но не тъй дружелюбно, – въпросът ми не е лишен от това, което би могло да се назове нахалство. Може ли да запуша?

– Мислите ли, че трябва?

– Налага се, моля ви.

– Искате да кажете...

– Да.

– Колко?

– Повече, отколкото предполагате. – Посетителката щракна запалката си. – Наистина се налага.

– Да поостанете? – Посетителката кимна. – И какво ще пожелаете да чуете от мен?

– Едно обяснение.

Хубав ден, току-що ѝ бяха заявили, че ей сега ще трябва да дава обяснение, такива дни са редки, би трябвало да оцени този трептящ следобед.

– Тази картина не е толкова лоша – рече посетителката. Тя стана от креслото и се приближи. – От кого е?

– Мислите ли, че имаме да си кажем нещо?

Посетителката се оплака, че се чувства в известен смисъл безсилна пред картината, според нея погледът на момичето не бил много лесен, този поглед е в състояние да те поеме и разстрои.

– Навярно чухте, че казах нещо – рече Нина. – Мисля, че се изразих определено.

– Животът е объркан – започна да се връща към креслото посетителката, – картините и те объркани.

– На ваше място бих забелязала, че прикривам раздражението си. – Посетителката седна в креслото и придърпа пепелника от масичката към себе си. Нещо хубаво и незанемарено проблесна върху коляното на подгънатия крак, който тя не без основание преплете върху десния. – Не чувствувате ли, че проявявате леко нахалство?

– Аз ли? – Да, очите ѝ жълтееха. – Наричате ме нахална? – Ирисите им станаха още по-жълти. – Смеете да ме обвините в нещо, за което съм дошла да ви обвиня?

– Мен? – стъписа се Нина. – Слушайте, защо започнахте така?

– За да не почна направо! – отвърна гневно посетителката. – За да се овладее.

– Направо? – обърка се домакинята. – Направо с кое?

– С обвинението.

– Госпожо...

Нина Монева млъкна, за подобни разговори ѝ липсваше опит или стил. Цял живот се беше излизал край нея в тишина; ами да – тя не помни никакви особени кръсъци или движения край себе си, само покой, и сега изведнъж, някаква с жълти коси и жълти очи... Не, Монева не може да продължи.

– Само не се обърквайте – рече по-спокойно непознатата, – не съм дошла да ви обърквам, а да проведем съдържателен разговор, но така – мъжествено – погледът ѝ се изостри, – както подобава на истински жени.

– Добре, вие знаете ли как се казвам?

– А вие допускате ли, че ще вляза при някого, без да имам представа за името му?

– Вече не знам – наведе глава Монева, – не знам какво да мисля, светът сякаш нарасна повече, и животът стана сложен...

– А човешката душа е... пространна.

Монева вдигна главата си:

– Какво казахте? – Монева трепна: – Влагате ли в думата нещо определено? – Непознатата изпъна крака и се облегна назад. . Вие се разположихте удобно.

– Разположете се и вие.

– Извършихте го много спокойно.

– За което се учудвам на себе си – призна непознатата. – В момента се възхищавам на хладнокръвието си, люблювам се на собственото си величие.

– Величие, казвате? На мен ми липсва подобна самоувереност.

– Нищо чудно.

– Дори в собствения ми дом.

– И когато говорите по телефона ли?

– Чакайте – Нина Монева изпитваше усещането, че плува в басейн в състояние на безтегловност, – може би трябва да търся причината на посещениято ви...

– Важното е да запазим присъствието на духа – каза нежно посетителката и продължи покровителствено: – И да се разговорим по мъжки, както подобава на истински жени.

– Това, което повтаряте тъй усърдно, не е чак толкоз остроумно – възрази Монева.

– А туй, да наречеш човешката душа пространна, остроумно ли е – усмихна се посетителката.

Нина Монева преодоля паузата трудно.

– Все пак предимството ми пред вас е в това, че се намирам в къщата си.

– Стига с тази къща! – изправи се посетителката. – Разбрахме, че сте в къщата си!...

На Монева ѝ се прииска да викне, ала се овладя:

– Вижте какво, аз съм тих човек, така ме знаят всички.

– Всички? – Доста иронично: – За вас говорят така?

– Познатите.

– Имате познати.

– Поне познати не липсват на този свят.

– Непрекъснато говорите за света.

– В него живеем.

– Вие лично добре ли живеете?

– Анкета ли провеждате?

– Старая се да запазя самообладание. – Дългите сухи пръсти на посетителката бърникаха в полуразтворената кожена чанта, май че търсеха носна кърпичка. – Да не захленча. Най-малко пред вас би трябвало да сторя това унизително нещо.

– Заплашвате с плач, имате доста начини за заплашване.

Непознатата прихлупи глава върху страничната облегалка на креслото, тесните ѝ рамене потръпнаха и се успокоиха, на Монева ѝ се стори, че непознатата се старее по всички възможни начини да прикрие плача си, но все пак се запита дали пред нея не се разиграва театър; смътно в себе си почувствува такива подозрения и ги отпъди; защо, по каква причина някой можеше да нахълта в дома ѝ и да предизвика

подобна сърцераздирателна експлозия? Все още се надяваше, че все пак адресът е сгрешен и всичко ще се разясни само след няколко минути. Засега все още беше забавно, следобедът се зареждаше с преживяване. Непознатата се успокои, доколкото Монева схвана, тя упорито се стараеше да се успокои, преди да надигне глава. Все още объркана, Нина протегна ръка към рамото ѝ да го погали, но се отказа, чисто и просто бе сметнала, че няма право на покровителствени жестове пред никого. Тя тръгна из хола. Непознатата допря къричка до очите си.

Телефонът извънн навреме, а домакинята, без да губи секунди, сграбчи слушалката. След като извика няколко пъти “ало”, но не получи отговор, Монева върна слушалката върху апарата. От звънването до този момент за Нина Монева не съществуваха нито непознатата позьорка – защото какво друго освен поза носеше със себе си тази жена, – нито домът, нито картината, нито денят навън; освен слушалката наоколо нямаше нищо.

– Причинихте ми най-голямата беда – изрече тихичко непознатата, – затрихте ме.

– Аз ли?

– Разглеждам ви и да ви кажа, не мога да разбера в какво се изразява превъзходството ви.

– В това, че сте луда, а аз не съм. Вие сте злорадо миловидно създание, което ей сега ще ми разкаже какво го боли, а аз ще се опитам да ви разбера.

– Да ме разберете?

– Кафе?

– Нищо не желая! – Тази решителност и категоричният тон се вливаха в общата стихия, създава внезапния шемет на днешния ден, очертаваха загадката, която Нина Монева не бързаше да разкрие, искаше да я остави да се развива постепенно, защото подозираше, че накрая няма да остане нищо, в нейната екзистенция обикновено нямаше нищо, след малко всичко ще се изпари, след като се разсее недоразумението. – Нищо от вас, разбрахте ли?

– Успокойте се и разкажете.

– Само чаша вода.

– Нектар?

– Поисках вода.

– Би трябвало не да поискате, а да помолите – подхвърли Нина и се отправи към кухничката. Както всичко останало в нейния свиден апартамент, кухничката сияеше от белота. Останала насаме в най-истинската килия на женското битие, Монева се замисли върху това, че на света съществува разнообразие, например тази жена, с нейната мъка, която се отличава от равната всекидневна болка на Нина Монева. В хола седеше една стихия, в нея животът не течеше, а клокочеше. Докато мислеше, ръцете ѝ взимаха чаша, отваряха чешма, пълнеха чашата.

Непознатата чакаше вдървено в креслото. Ръката ѝ пое чашата, вдигна я, водата изчезна изведнъж.

– Може би ви няма нищо – допусна домакинята, – може би бяхте само жадна.

– Моля ви! – изхлипа непознатата и отново сведе глава.

Този път в изненадата си Монева просто не знаеше какво да стори и предприе нещо, което ѝ се случваше рядко – отиде до бюрото при библиотеката, отвори чекмеджето му, измъкна пакет английски цигари и запали. Седна пред гостенката си, задави се от дима, очакваше.

– Слушайте – надигна рязко глава непознатата, – вие лесно ли давате на хората телефонния си номер?

– Стига да ми го поискат.

– Дааа. – Непознатата извърна главата си към нея, без да намери достатъчно дързост да я погледне в очите. – Може би ще позволите да ви запитам какво търси вашият телефонен номер в бележника на моя съпруг.

– Моят номер в бележника на съпруга ви?

– Осем, седем, четирийсет и две... дванайсет.

– Да, това е наистина моят телефон. Лицето на Монева се помрачи, но след това се избистри, напълни се с ведри тонове, човек би казал, че след мъничко по него ще светне усмивка. – И кой е съпругът ви?

– Ставате жалка.

Презрението, с което непознатата избълва думите, разговари вече домакинята и тя нямаше къде да ходи – засмя се, без да се съобразява нито с присъстващата, нито с момента:

– Хей, вие, като ме гледате, допускате ли, че мога да... Вижте се, мадам, вижте и мене!... – Не, тя продължаваше да се смее и твърде трудно намери сили да се успокои. – Аз съм човек, който се е примирил с тези неща, и колкото и да ме радва вашата ревност, със съжаление мога да ви уведомя, и то открито, че тук наистина става въпрос за недоразумение, на което, ако имате малко търпение, ще сложим край. – Непознатата наблюдаваше с любопитство и с постоянно нарастваща злоба внезапното оживяване на домакинята, която сега си позволяваше да говори бързо и дори си помагаше с жестове, изразявайки с тях нарасналото си самочуствие. – Ако телефонът е мой, просто не мога да си представя какво търси в бележника на вашия съпруг. Никой не ми се обажда.

– Никой ли?

– По – паузата си дойде естествено и необходимо – чти.

– Това п о ч т и ме вълнува.

– Мадам – отвърна с болка Нина Монева, – знаете ли какво означава п о ч т и?

– Обадох се и проверих.

– И кой ви отговори?

– Вие ми отговорихте!

– Сигурно – отвърна Нина Монева, ей така, сякаш на вятъра, задухал сред листата на голяма нощна гора, – друг не може... да ви се обади... от моя дом.

– Този ваш дом...

– Единственото, което имам.

– И глас на много млада жена! – Непознатата изстреля фразата и тя блъсна дима на цигарата ѝ. – Моят съпруг пък има вашия телефонен номер в бележника си. Срещу номера не е отбелязано име.

– Това пък е още по-малко вероятно.

– Само голи цифри...

– Да ви кажа, много го усуквате.

– Понеже страдам.

– За първи път ли ви се случва?

– Женени сме трийсет години, нито веднъж не е закъснявал, бележникът му е бил винаги чист.

– И как... открихте номера?
– Е, все пак, жена съм.
– Проверки по джобовете.
– Смятам, че това може да предпази от неприятности. – Посетителката желаше да прескочи подробностите, за които ставаше дума. – Ето защо съм при вас. Ще ми кажете в какво се състои работата и ще взема мерки.
– Успяхте да ме развлечете – каза честно Нина Монева. Засега, увлечена от разговора, бе престанала да се измъчва с цигарата. – Забавлявахте ме и не мога да не ви предложа кафе.
Непознатата се изправи на крака и се възмути, че в такъв момент си позволяват да ѝ предлагат кафе, тя заяви, че сега не ѝ е до кафе.
– Разбрах – рече весело Монева и излезе от хола.
Отвори хладилника, от него полъхна приятен студ, продуктите бяха наредени стриктно, опаковани, тук бе изключено всякакво изпаряване, но липсваше нещо свястно за пиене. Когато Монева се върна в хола с бутилка и чаши, непознатата ликуваше.
– Така се радвам – рече Нина, – освежихте ме... Какво, искате да ми кажете нещо важно?
– Заявих ви, че не искам нищо, освен да разкрия някои неща.
– Знаете ли откога е тази бутилка? От три години, непокътната. По едно време започнах да се надявам, че ще се повреди чешмата или казанчето на клозета, ще се издуе паркетът или ще поддадат вратите, бях сигурна, че ще надойдат майстори, да ги почерпя.
– Да, но не съм при вас да ми разигравате комедии.
– За вас е комедия, но мисля, че няма по-страшно от туй, да чакаш дори водопроводчика.
– Тук нищо не ми пречи да ви уязвя, като ви кажа, че може би вашата стръв не би секнала дори пред водопроводчиците, но карай да върви. – Нина Монева се усмихваше приятно пред лицето ѝ. – Не се скъпя на обиди, разбрахте ли? Защото всъщност АЗ съм обидената.
Усмивката бе разтопила бръчките по лицето на домакинята, тя наливаше в чашите и поклащаше щастливо глава:
– Изневерената.
– Моля ви! – извика непознатата.
– Нека прием и забравим – подкани Монева, – любовта идва и си отива.
– Какво?
– Пийнете си – домакинята подаде чашата, – наздраве.
Непознатата стоеше с чаша в ръка и нямаше намерение да пие, нямаше настроение за това. Нина Монева пи и се закашля. Едва сега непознатата изнесе коняка пред очите си, тя гледаше през стъклото деформираното кашлящо лице – една жена направо за съжаление.
– Наздраве – рече непознатата.
– Мъжът ви, а? – преди да закашля отново, рече Монева, а след това добави: – Някой се стрелна и ви го грабна, викате... Отнесе го. – И се претраши да пийне повторно. – А вие се втурвате да спасите каквото остане, така ли?
– Чувала съм, че дава резултат.

– Може би. – Монева пийна за трети път. – Препоръчвам ви да продължите. Колкото се отнася до мен, аз ви го отстъпвам, целия. – Монева въртеше чашата между дланите си.

Непознатата тропна своята върху масичката.

– Вие сте длъжна да сторите това. – Отправи се към прозореца, застана до него, дръпна пердето, сякаш да опита лесно ли се движат ролките, и го върна на мястото му. – Освен ако сте...

Домакинята чакаше:

– Какво?

– Изверг.

– Мечтая да стана изверг. Извергите са може би по-щастливи, лошите хора са сигурно по-щастливи.

– Искате да отклоните вниманието ми?

– Искам да разговарям.

– А аз съм дошла да ми дадете обяснение, например да ми кажете какво търси телефонният ви номер в бележника на съпруга ми?

– И как се казва мъжлето ви? – Нина Монева отпи още веднъж, конякът започваше да ѝ харесва. – Името му.

– Бих желала да бъда поривисто лоша – Велев!...

– Вече не кашлям от коняка, нали?... Велев!... Не фигурира в спомените ми, нито в сегашните ми авантюри. – Домакинята си наля още мъничко. – Е, спомням си един Велев, беше заместник-директор при нас...

– Не позволявам! – извика непознатата. – На кого се подигравате? Засрамете си от...

Нина Монева чу детски гласчета навън, както всеки следобед, там играеха хлапетата на съседите, а посетителката имаше вид на разкайващ се човек.

– От какво да се засрамя? – запита Монева. – От белите си коси?... Ако сте дошли тук да си говорим истини, кажете направо, от какво да се засрамя?

– Извинете.

– Мила моя, нямате си представа какъв комплимент ми сторихте с това нахлуване, за да ми искате сметка и мъжа си обратно; да ви го дам, да си бъде отново ваш и всичко у дома ви да си тръгне, както е било.

– Всъщност не е вървяло добре – отвърна гостенката тъжно.

– Така ли?... Деца?

– Няма да ви кажа.

– Аз обаче мога да ви кажа, че нямам нито деца, нито съпруг, нито съм имала, а можете да бъдете сигурна, че няма и да имам.

Гостенката едва сега намери кураж да я погледне отново с притворство.

– Съмнявате се – каза Монева. – Кое ви кара да се съмнявате?

– Ще се напиете.

– Кажете, кое ви кара да мислите така за мен?

– Не ви ли виждам ноктите! – гостенката взе чашата си. – Сляпа ли съм? Косата ви блести, лицето ви е направено докрай, лъхате на чистота, долавям скъп одекolon. Жената, ако се е предала...

– Как се казвате?

– Роза.

– Аз съм Нина.

– Знам... След като открих телефонния номер, започна най-унизителното действие в живота ми. Обадих се на справки, отказаха. Искях да зная кой абонат се крие зад тези цифри. Тогава започнах да търся връзка с телефонистките, не намерих и се заех с най-унизителното.

– Да ровите в указателя.

– Четири дни!... Целия телефонен указател, всички номера, докато се натъкнах на вашия. Срещу него видях името ви, адреса ви.

– Боже мой!...

– Това са най-мизерните дни от живота ми.

– Представям си какво ще предприемете срещу мъжа си.

– Дошла съм да си го върна.

– Предлагам да прекъснем – уморена съм от самота и безпомощност.

– Но ме ограбихте.

– Вървете си!

– Ах, какво чудовище! – Роза Велева стискаше чашата в ръцете си с усещането, че ей сега ще я счупи. – Можете ли да ми кажете какво означава тази дума п р е р и я?

– Моля?... Какво?

– Спокойно.

– Какво търси тя в устата ви, откъде я взехте?

– Децата във викаха, както никога досега, но Нина Монева отсъствуваше, и не само от тях, не само от своя дом, тя бе изчезнала от света, беше потънала в нищото, в глупостта и безтегловността, рееше се под безлунно нощно небе и отвсякъде я обграждаше безсмислие.

– От бележника на мъжа ми – говореше някой там, – изписана срещу телефонния ви номер.

Това летене в нищото се равняваше на унищожение, Нина Монева бе получила усещането, че се раздробява, че е унищожена от една сянка, тази сянка стърчи срещу нея с чаша в ръка, може да пие колкото си ще, без да се закашля, тя идва от живота – там, отвън, където е пълно с радост и скръб, с целувки и омраза, със смях и скандали, с някакъв необходим за дишането гъдел... Нима той?... Е, как може да бъде той?... Тази тук твърди...

– Госпожо, коя сте вие?

– Съпругата.

Как да ѝ обясни, че е невъзможно, няма начин да бъде истина, защото...

– Сега разбирам – прошепна Роза Велева. В нейния тон се долавяше нещо от човека, който може да гледа отгоре, нещо покровителствено. – Боже, колко страшно стана! – Роза Велева млъкна и дълго не можа да продължи. – Нима е постъпил детински? – Тя седна и силно три слепоочията си, изглежда, бе получила главоболие. – Не мога да повярвам, Емил не може да постъпи така. – Роза Велева не забеляза трепването на домакинята, то убягна от вниманието ѝ, а Монева вдигна високо главата си и упорито загледа в далечината през разрушения свят, един тръпчиво сив пейзаж от абстрактни останки, пара някаква, или прах, все едно, това е тъй маловажно сега. Оная продължаваше да говори, внезапно оказалата се Роза

Велева: – Това ме кара да се замисля. Значи... той... Това ще ме принуди да изостря повече вниманието си, тази шмекерия не е чак толкоз маловажна.

– Никога не съм го питала – отбеляза домакинята.

– Има ли значение?

– Не е ставало и въпрос... Аз мислех...

– Че не е женен.

– Макар че и това няма значение.

– Откога се познавате?

– Обикновено не говоря много, а днес се разбъбрах за цяла година.

– Според мен най-малко от шест месеца. И съм сигурна, че лично вие отброявате всеки ден от щастието си. Да речем – сто деветдесет и два дни. Примерно. Обзалагам се, че си водите дневник.

– Не забравяйте, че ви поканих, понеже забелязах нещо симпатично у вас. Мисля, че когато един гост започне да издребнява...

Нина Монева не можа да продължи, смяташе, че не би ѝ достигнало нахалство да обвини една жена в издребняване при подобни обстоятелства.

– Попаднахме в яма – рече накрая неканената посетителка и заопипва цигарите си. Преди да запали, тя погледна замисленото отдалечено лице на домакинята. – Къде се срещате?

– Какво?

– Тук ли? – Тя погълна много дим и го задържа в гърдите си. – При идеални условия за усамотяване. – Домакинята обаче се бе оттеглила много далеч в замислеността си. – Харесвате ли го? – Никой не ѝ отговаряше. – Обичате ли го?... Вас питам – обичате ли го?

– Много лесно подразбрахте, че съм добър човек – отвърна кротко Монева. – Но все още не мога да схвана: ревнувате ли, или инквизирате.

– Само наивникът би могъл да допусне, че не се виждате всеки ден.

Отново настъпи мълчание, домакинята обмисляше, личеше си, че иска да доложи нещо особено важно, но се двоуми, може би все още беше зашеметена от внезапно връхлетелия удар.

– А? Всеки ден ли се виждахте? Представете си, че това ме интересува особено.

– А представете си, че не съм го зърнала.

– Моля?

– Никога – допълни спокойно домакинята.

– А така!

– Нито той мен.

– Изплъзвате ли се?

– Казах, че не сме се виждали. – Посетителката изглеждаше дълбоко обидена. – Вие сте жена му, така ли?

– Така излиза.

Нина тръгна към прозореца, макар че нямаше никаква работа нито там, нито където и да е другаде, по-добре ще е, ако се изпари веднага и изчезне, или пък да се върне с няколко месеца назад в живота си.

– Емил е ваш съпруг, така ли?

– Нямайте си представа колко много ми е съпруг; понякога повече, отколкото трябва.

От прозореца не се виждаше нищо, макар че там имаше много неща; освен децата вече шареха и възрастни хора, особено старци и почти всички делови; виждаше се следобедното оживление на града, след работния ден, в един прекалено дълъг следобед, изпълнен с безгласни фигури. В прозорците на отсрещната жилищна сграда се размърдаха няколко сенки, може би привидения, градът се нагаждаше към най-безличния час, малко преди да се изнесе пред телевизорите.

Монева се извърна към посетителката си:

– Е?

– Убихте ме...

– И вече можете да си вървите.

– ... с това, че не сте се виждали. – Двете жени се наблюдаваха. – Слушайте... – Посетителката махна с ръка, отказа се да говори, но после промени решението си. – Дошла съм да се разберем.

– Най-добре ще се разберем, като напуснете тази територия.

– И не знаете как изглежда ли?

– Представям си го.

– Опишете го.

– Какво искате от мен?

– Вече не знам – рече безпомощна посетителката. Тя замълча, имаше вид на обезсилена. – И все пак... тази работа не може да остане така. Ние трябва... Уважаема Монева, нима трябва да предположа, че става въпрос за невинна телефонна връзка?

– На този въпрос си отговорете вън, уединете се и помислете – това, което измислите, ще бъде отговорът, който очаквате.

– Колкото повече мисля, идвам до заключението, че го обичате; дори нещо повече.

Пред Нина Монева седеше с угаснала цигара една сломена хубава жена. Нина Монева отговори не без желание да прави хумор:

– Не може да се каже, че не го обичам.

– Не говорете направо – извика посетителката, – пощадете ме. Не разбирате ли най-после – убивате ме. В сърцето ви няма ли място поне за капчица състрадание?

– Не, но ако си отидете, ще се намери. От разстояние съм готова да ви съчувствавам.

– Да, но пък няма да ви доставя удоволствието, не ще ви позволя да ликувате. Той е мой, разбрахте ли, ще се боря. Какво си въобразявате!...

Между крясъците на разгневената непозната жена изкрещя и телефонът. Звънът разтърси Монева, и още веднъж, и още веднъж. Неканената посетителка беше млъкнала, сега двете жени гледаха само апарата. Монева преценяваше, че моментът не е подходящ да вдигне слушалката. Докато очакваше, посетителката премести погледа си върху домакинята, в очите ѝ имаше нещо като уплаха или пък като присмех. Монева не посмя да погледне дълбоко в тях, тя бе навела глава, всеки нов звън на телефона бе удар върху нея. Тогава си помисли, че все пак може да се противопостави и попречи на събитията, но непознатата вдигна слушалката.

– Емиле, тук е Роза – каза тя, – твоята жена. Искам да дойдеш. Тук... където съм аз. Ако откажеш, ще скоча на тротоара. Намирам се на третия етаж и ще се хвърля през прозореца... Заповядвам ти. Не вярваш ли? Аха, не го знаеш... Ще го намериш

в указателя, на Монева, Нина Монева. Подчертала съм го. Ако до петнайсет минути не дойдеш, ще скоча от прозореца.

Роза похлупи апарата със слушалката. Дори не се опита да погледне към домакинята, а след няколко секунди Нина Монева с уплаха я видя, че отива до бутилката и си налива. Роза изпи всичко, което си бе сипала, сипа си още.

– Как се запознахте! Говорете, докато не съм полудяла.

– Преплитане на телефонните разговори.

– И започнахте?

– Да.

– А се прави на невинен. У дома нито думичка, на вас не казва, че е женен. Боже, каква ужасна лъжа! В такава лъжа съм живяла цели шест месеца!... Сигурна ли сте, че не сте се виждали? – Монева мълчеше и мислеше колко тъжно е всичко туй. – Сега мълчите, затваряте се, не отронвате сричка.

– Искате да кажете, че той ще дойде тук? – Нина Монева говореше тихо, кротко.

– Налага се, мадам

– Вие сте жестока.

– Нямам друг изход. Сега един пропуснат съпруг се равнява на бедствие.

Велева пи и си наля още.

– А питате ли, дали съм съгласна? – все тъй тихичко продължи Монева. – Трябваше да ме питате.

– Не сте съгласна да видите този, когото обичате? – изненада се Велева. – Когато ви се дава такава възможност?

– Не съм готова за срещата.

– Това пък какво е? Навярно трябва да се съобразявам и с вас. – Велева пи решително и си наля още. – На мен ми е необходима точно тази среща и точно тук!

– И каква е целта ви?

– Да се разберем – замълча и добави – като хора.

Като хора, отекна в съзнанието на Нина Монева и сякаш я унесе, но в унеса си тя оправяше косата си и се оглеждаше в огледалото, придърпваше нещо по дрехата, ръцете ѝ действуваха.

– Постегнете се, пригладете се, предстои ви първа среща, първото впечатление е важно. Искам да ми кажете, на колко ви се струва той? – Монева мълчеше. – На колко ви се представи? – Мълчание. – Да не мислите, че ще видите хокеист? Шейсетгодишен мъжага! От кумова срама ще остави пазарната торба у дома, но без торбата той не излиза навън, така съм го научила.

– Вижте какво, малка е вероятността да ме засегнете.

– Да ви засегна ли? Говоря за съпруга си – засягате се вие?

– Млъкнете.

– Ще разбере какво е това прерия, какво е значението на този знак, на този символ или код и изобщо има ли някакво значение, заема ли особено място в емоциите на моя съпруг. Тази дума п р е р и я може би открехва частица от загадъчния свят на един съпруг, който е вън от дома си, а пред близките си не е повече от една пазарска чанта. Ще кажете ли какво означава тази дума?

– Моля ви.

– Защото ще ви накарам да говорите пред него.

– Не!

– Вие ли сте прерията?
– Много ви моля.
– Какво е прерия? – Посетителката, която преди малко се беше нарекла Роза, заявяваше с това, че ще бъде много настойчива. – Напомня ми за пустота и безкрайност, за растителност, която ту се възмогва, ту съхне, говори ми за безцветни жилави треви и нищо друго, зове ме към безлюдност и отчаяние... Това ли сте вие, това ли успяхте да измислите?
– Искам да знам – посъвзе се домакинята – съществува ли начин да си отидете?
– Че откъде пък му е хрумнало, ако го е измислил той? – Посетителката се приближи до картината и се взря в нея. – У дома Емил се подвизава като човек с ограничено въображение.
– Млъкнете!
Посетителката се извърна и загърби картината, чашата просветваше в ръцете ѝ:
– Така де, семпличък си е.
– Ако не престанете ще ви изгоня, пък ако щете – скачайте на тротоара.
– Боже, колко ви заболя, колко сте омагьосана!
– Забранявам ви!
– Слушайте, Нина, вие ме изненадвате, усложнявате нещата. – Посетителката отиде този път до масата и постави чашата до бутилката. – Смятах, че ще се разберем, ако става въпрос за невинна телефонна връзка, брътвеж по жицата, а то? Оказа се нещо сериозно. Кажете, наистина ли?
– Какво?
– Не сте го виждали? – Монева отрече с глава. – Нито той вас? – Нина поклащаше глава и това сякаш поуспокои съпругата. – Ако сте искрена, аз наистина вдигнах напразна пукотевица и започвам да се кая. Това момиче сте вие, нали? – Ставаше въпрос за момичето от картината. – Ако сте вие и ако сте успели да съхраните същата си дързост... И все пак трябва да му се даде урок, това си е наистина нещо като изневяра. Всеки ден ли ви се обаждаше?
– Не желая да ви отговарям.
– Значи, всеки ден. Вие сте били в съзнанието му, той е бил пленен от вас. Един ден... щеше да дойде и... последицата.
– Не забравяйте, че съм ви изгонила.
– Щяхте да осъществите и срещата; готови, втасали, влюбени... Аз...
– Решението ми беше категорично.
– Да не се срещнете?
– Никога.
– А неговото? – Монева не отговаряше. – А той?
– Не знам. – Монева усещаше, че не диша, както трябва. – Мисля, че щях да му наложа.
– И защо ви са тези отношения, какво печелите и какво бихте загубили, ако се видите?
– Ами разгледайте ме.
– Нищо ви няма, липсва ви малко самочувствие.
– Никога не бих дала адреса си, не бих се съгласила да се видим.
– Но примирате да го видите.
Посетителката чакаше, Нина Монева наведе глава.

– Не знам, може би след случилото се... Имайте предвид, че още е съм решила. В последния момент мога да ви изгоня.

– Значи, може и да се сдърпаме – рече посетителката. – Хубаво, две жени се бият за един мухльо.

– Мисля, че ви помолих нещо.

– Да не го обиждам – усмихна се посетителката. – Мой си е и ще си го обиждам.

– Щом е ваш, защо сте у дома ми?

– За да си го осигуря.

– Бъдете сигурна, че вече не е ваш.

– Показвате зъбите си.

– Не ме разбрахте.

– Та за какво си говорехте в тези сини часове?

– Влизаме в територия, където съм по-добре. Казвахме си неща, каквито вие с него трудно бихте могли да си кажете. – Нина Монева отиде под картината и се обърна по такъв начин, че момичето кацна над главата ѝ. – И да ви заявя искрено, смятам, че не познавате съпруга си.

– Наивността ви ме опечалява.

– Не познавате човека, с когото живеете от трийсет години. Той не е мухльо и мъж с пазарска торба, а е личност, която вие нито сега, нито когато и да е ще оцените.

– Всъщност такова преплитане на разговорите не е неприятно. Подобна игра се е случвала и с мен. В нея има нещо сладко, обещаващо. Разбира се, става въпрос за кратка телефонна връзка, лек флирт, а не като вашата сериозна любов. – Роза Велева се засмя с добро сърце. – Я си кажете, ако не бях се намесила, докога щеше да продължи?

– До края на живота.

– И сега да вярвам ли, че ще прекъснете?

– Обещавам.

– Но ако ви се обади?

– Моля ви, не го въвеждайте тук.

– Искрена ли сте?

– Това се питам и аз.

– Ще ви се да го зърнете, нали? И искате, и не искате, хем боли, хем сърби.

– Ако не желая да го видя, не е за туй, което си мислите, а за да не разбия голямото нещо в себе си, госпожо. Все пак, имам да живея още и голямото нещо ми беше необходимо.

– Не знам, на мен ми е нужен Емил.

– Май че сте и глупавичка.

– Вън липсват мъже, мадам, жени колкото щеш, а мъже няма. Защо да го изпускам

– Празноглавка.

– Ще ми се смеят, че съм го отстъпила на някаква нещастница.

– Извинете, но през последните шест месеца не бях толкоз нещастна.

– Така си мислите. Какво, целунахте ли го, търкулнахте ли се? Нищо, само по жицата. И ви наричаше прерия. Държа да ви види, за да избяга.

– През тия шест месеца обаче вие бяхте жалка.

- Днес жалката сте вие.
 - Роза, нека не забравяме, че до този момент аз притежавам един свят, а вие съпруг с пазарска торба. Не забравяйте, че ако на вас носи репички, на мене...
 - Озарение.
 - И надежда.
 - Виж го ти!
 - Един полъх над безкрайната и безнадеждна прерия, наречена живот.
 - Прерията изплува из мъглата – изненада се Роза Велева. – Значи, вие с такива символи запълвате часовете си? С такива литературни смехории замърсявате телефонната мрежа. Нищо чудно, ако сте говорили по цял час.
 - Един път разговаряхме цели три часа!
 - А с мен не може и три минути.
 - След като доказах, че съм ви превъзхождала и че нямате право да ми се присмивате, моля ви да напуснете моя дом.
 - Мила моя негоднице, нима не разбирате, че от това място ще изляза само придружена от съпруга си?
 - Причакайте си го вън.
 - Той ще влезе тук! – настоя посетителката.
 - А аз казвам, че няма! – Нина Монева грабна вазата и изкрещя. – Разбрахте ли, хлапачке?
- Звънна се на входа, Нина Монева държеше вазата високо, звънна се повторно. Монева смъкна бавно вазата и тръгна с нея. Гостенката се отдръпна малко и я проследи с поглед. Вместо към вратата обаче Монева се насочи към огледалото, остави вазата, напипа гребена и започна да се реши. На входа се звъннаше. Както се решеше, без да се извъръща, домакинята изрече спокойно:
- Какво чакате, доведете съпруга си.
- Той се появи бързо, имаше вид на човек, който се втурва да предотврати нежелателни събития, а съпругата му го догони, сякаш се страхуваше да ги остави насаме дори за секунда.
- Роза, мога ли да те помоля?
 - Да си излезем, нали? Да ѝ спестим една сцена, една тревога по-малко на любовницата, за сметка, разбира се, на съпругата.
 - Твърдя, че сме попаднали в комично положение.
 - В жалко положение.
 - Един от нас...
 - ... е жалък, да.
 - И заплашва, че ще скочи от прозореца. Един от нас шантажира.
 - А който изневерява, не е жалък, нали? Този, който офейка от семейството си, не е никак жалък.
 - Жалки сме и двамата.
 - А тя?
 - Настоявам да си вървим и ще ти обещаю нещо.
 - Не съм склонна.
 - Настоявам! – Гласът му се стараеше да подсказва, че в случая съвсем не става въпрос за мъж без характер. – Тръгваме.
 - Шантажирам, а?

Роза Велева се затича. Мъжът се оказа не дотам бърз, но все пак успя, и то заради високия праг на прозореца, тъй като всички прозорци на старите масивни сгради са поставени на високи прагове.

– Остави ме! – извика Роза Велева. – Остави ме да видим шантажирам ли!

– Той държеше здраво жена си, беше успял да прихване ръцете ѝ към тялото и едва сега се обърна към домакинята:

– Моля ви да ме извините. – Стори ѝ се малко по-нисък, но това нямаше никакво значение, като се изключи ръстът, Емил Велев май отговаряше на представата ѝ. – Много ви моля – повтори той.

– Говорите си, а? – Велева направи сериозен опит да се измъкне от примката си. – Мястото ми е на тротоара!

– Роза, моля те! – Велев я разтърси.

– Пусни ме, лъжецо!

– Обещай, че няма да правиш глупости.

– Обичаш ли я? Не навеждай глава!

– Роза, ако си отидем оттук, мога да ти обещаю всичко.

– Обичаш ли я?

– Тръгваме ли?

– Ако не признаеш, ще скоча на улицата, ако ми попречиш тук, ще скоча под трамвая, ще се отровя, ще видиш!

– У дома ще ти разкажа всичко.

– Искам да зная обичаш ли я.

Емил Велев отправи поглед към Монева. Монева го погледна на свой ред в очите и долови мъката му, постара се да му подсказе, че разбира колко много е притиснат, а всъщност не излезе нищо подобно, тя не можеше да му подсказе нищо, тя беше направо щастлива.

Емил Велев се отдалечи от жена си, посегна към страничната облегалка на креслото, опипа я, като че ли проверяваше дали креслото няма да рухне под тежестта му, и седна.

– Говори.

Той притисна слепоочията си с длан и помоли жена си да напуснат жилището, в което са нахлули непоканени.

– Обичаш я, така ли?

Велева се отпусна в другото кресло.

– Обичаш я, дори сега, след като я видя с очите си.

– Ти си чудовище.

Велева затресе рамене по най-известния, втръснал се вече начин, а в това време Монева и Велев, без да искат и без да съзнават как, се погледнаха за втори път и на Монева ѝ се стори, че едва сега установяват нещо, което в краен случай може да се нарече контакт.

– Сега разбрахте ли на какво сте способни? – надигна глава изневерената. – Невинната кошута... самотната... която не може да пласира и бутилка коняк! – Роза показа мокрите си очи. – А би докопала дори водопроводчика.

Нина сякаш не чуваше или не обръщаше внимание на думите ѝ, гледаше си право в лицето му. Но Емил Велев не можа да издържи и прошепна по посока на жена си:

– Сега се виждаме за първи път, глупачко, ако не ме бе повикала ти... може би... нямаше да се видим... никога.

– Никога или “може би” никога?

– Има ли значение?

– Голямо.

– Нямаше да се видим! – намеси се домакинята. – Никога, разбирате ли?

– Значи, ако не бях аз?

– Вървете си! – прошепна Нина Монева.

– И двамата ли?

Нина помълча малко:

– Да.

– Как не! – възрази ликуващо вече Велева. – Признайте, че не желаете да си отиде, искате да го гледате колкото може повече, ако е възможно, да остане завинаги, ако тук има някой за отиване – да бъда аз, да вървя по дяволите, само да ви оставя сами, да разберете, че всъщност сте искали да чувате естествените си гласове, това искате, нищо повече. Защото сте дръзки, защото няма по-жестоки животни от влюбените, нищо по-кръвожадно не е измислено на този свят, нищо по-коварно и настъпателно. Особено такива, на вашата възраст. Кажете, мерзавце, с какво те плениха толкова; с какво ме превъзходиха? Нима съм по-грозната? Или по-старата? Виж ни, разгледай ни добре!

Нина Монева се извърна към стената.

– Ако не млъкнеш, ще съжаляваш! – изкрещя съпругът. – Поспри се малко и се опомни! Ако не млъкнеш, ще проговоря аз.

– И какво ще ми надумаш?

– Горчивини.

Роза Велева изпита внезапната нужда от малко мълчание, през това време тя гледаше мъжа си проникателно и най-после се реши:

– Много ли ще горчи, съпруже?

– Ще ти наговоря някои неща за годините на моята каторга.

– Така те искам и аз, съпруже мой, да говориш, а не да се потайваш... Каторга! Така кажи, може би оная дума е свързана със свободата, а?

– Напразно налучкваш, миличка, ти никога няма да разгадаеш значението на думите, с които я наричах.

– И аз него! – Нина Монева не можеше да разбере какво става с нея, не можеше да си обясни защо подскача.

– Ето, хазайке, това се искаше! – Роза Велева отново премина в пределите на иронията. – Да се отпуснете, белким излетят изреченията на съзаклятието. Емиле, твоята кошута се разбъбра.

– Набирай пара, чакам.

Велева изкрещя:

– Ще заплача от яд! Погледни жената, която обичаш. Сляп ли си? Слушайте, мадам Монева, какво ще му дадете вие? Можете ли да му обещаете нещо? – Монева отново погледна натам, където не се виждаше нищо, а Роза Велева продължи: – На какво се надявате, какви могат да бъдат радостите ви? А ти, мъжо, защо не прекъснеш жена си, не виждаш ли, че се озлобявам?

– Вие казвате истината – обади се Монева.

– Не можеш да ни уязвиш – поклати глава Велев, – случаят ни е много истински и не можеш да ни се подиграеш. Обичам тази жена, това да ти е ясно, когато ни замерваш с кал.

Велева се огледа, искаше да намери опорна точка, щеше ѝ се отново да изкрещи, но разбираше своята запокитеност, безпомощността ѝ позволи само да прошепне с тон на човек, който се е предал:

– Емиле.

– Обичам я – спотаено каза Велев, – тя ме издигна, ние се извисихме над обречеността, ако щеш – над възрастта. Нашите разговори бяха чисти, устремени, копнежни, думите не звучаха като думи, а като възвания. Двамата трептахме, стремяхме се всяка минута да се втурнем. В какво – не знаехме, никой не го е и разбрал досега. – Монева слушаше думите му, той беше в стихията си: – Не искаме нищо повече, не искахме да разрушаваме гнезда, нито да увеличаваме извънбрачните връзки на света с още една, искахме да ни оставите в нашия си свят, да си го обитаваме невидими един за друг. Нашият свят не се интересува как белее косата и как се множат бръчките, ние стояхме над дните и месеците.

– Тя се грижи за външността си.

– Защото бях с него!...

– Тогава за какво ми говорите и двамата, за какво втурване, щом си прави маникюри? На кого ги разправяте, къде дават така – по телефона? Лъжете ме, а тя е имала цел – да си те превземе.

– Не чу ли, никога нямаше да се видим, ако не беше жалката ти намеса.

– Но се обичахте.

– Аз я обичам.

– Дори ако скоча на тротоара?

– Ти си махленка.

– Защото се намесих да спася един брак, така ли? – Роза Велева се оживи. – И не вярвам в любовта по телефона! Това е за наивните. Какво? Само ще говорите? И нищо повече? Ха-ха!

– Брутално същество!... Може би ще си ме прибереш у дома, но знай: вече нямаш власт над мен.

– Ами ако започна да ти се обаждам по телефона?

– Не се връщай при иронията, макар че я предпочитам пред сълзите и заплахите. Няма да ни уязвиш, нас никой не може да ни нарани, не може да ни достигне.

– И какво ще искаш, развод?

– Гледай сега, защо бързаш?

– Защото не мога да те дяля.

Емил Велев си позволи преднамерено дълга пауза. Доколкото си го познаваше, Роза Велева предугади, че мъжът ѝ ще каже нещо важно. Той се усмихна дружелюбно:

– Аз как те делих.

– Сага ме затрудняваш. – Велева допусна малък пропуск в реакциите си, пролича си смущението ѝ, тя беше трепнала. – Някакви съмнения?

Велев пожела да бъде великодушен.

– Хайде да помълчим.

– Проклетнико, наистина ли се съмняваш? – Роза Велева се задяваше в изумлението си. – Ти смееш да намекваш, че жена ти не е била изрядна?

– Роза, защо не вземем да млъкнем тук? – Велев мярна с поглед домакинята, той може би съжаляваше, че разговорът се запътва в такава мизерна посока, но както се случва в потока на човешките настроения, май че внезапно реше да стане по-лош. – И защо, мила моя, споменавах тази думичка и з р я д н а? В случая тя прозвучава нежно.

– Може би ще твърдиш, че съм ти изневерила?

Велев чувствуваше, че озлобява:

– Ами да.

Велева направи опит да се шегува:

– По телефона?

– Напротив!

– Какво означава напред?

– Обратното на телефона.

– Чакай сега, тук трябва да се замисля. Според тебе кое е обратното на телефона?

– Според мен съществува нещо, което е наистина твърде обратно на телефона, но предлагам да вземем да си вървим.

– Значи, туй успя да измъдри подлата ти душа?

– Не искам да водя подобни разговори пред н е я. Тона, което може да последва след малко, ще се окаже динамично.

– А пък аз настоявам да кажеш всичко тук, пред нея, не искам да я щадиш, позволявам ти да ме уязвяваш, колкото си щеш.

– Тръгваме ли?

– Чакам да чуя докъде можеш да стигнеш в мъжкото си падение, какво ще измислиш.

– А, ще измисля, само смятах да ти прошепна нещо за Жоро Гинев.

– Ти можеш да припишеш такива гадости на приятеля си?

– На теб.

– И какво?

– Но не само той.

– Ти си безсрамник! – Велева се стремеше да се овладее и най-важното – да не прехапе устната си, нещо, което би я издало веднага, знаеше си го от опит. – Едновременно ли?

– Последователно.

– Видя ли какъв си? И защо не каза, че знаеш? – Тя помълча известно време, но Емил Велев не даде очакваните обяснения, съпругът ѝ се държеше загадъчно, имаше вид на човек, който напуска досегашната си форма на поведение, който скъсва с нещо. – Вместо да ми кажеш направо и още на времето, вместо да ме предпазиш от евентуални увлечения, предпочел си подлостта на мълчанието. Видя ли какъв си, проумяваш ли низостта си? Вместо да дойдеш, да ме набиеш като хората... – Велев поклащаше отчаяно глава. – Долен човек. Че ти тогава не си ме и обичал.

– А ти от обич ли ми изменяше?

Нина Монева следеше всяка негова дума, възхищаваше се на мъжеството му и на странните сили, които му позволяваха да произнася само необходимото.

– Задкулисен човек си, Емиле, вместо да ми беше казал, вместо да ми беше доказал любовта си... – Велева вече се давеше в сълзите си. – Гаден си и напразно се боря за тебе. Би трябвало да те оставя на произвола, в ръцете на тази... Тогава ще видиш... Значи, знаеш всичко, така ли? – Велев само се усмихна. – И си траеше! Боже господи. Тя се обърна към домакинята. – Чухте ли? Видяхте ли го? Знаел е, че го лъжа, а се потайва. Разбрахте ли с какъв човек се свързвате? – Сега вече – към Велев: – Че ти тогава изобщо не си ме обичал! И трябваше... И си знаел всичко, навярно как изглежда новият?

– Знам и къде се срещате.

– Млъкни! Ти не ме обичаш.

– Никак.

– Че тогава... Боже, колко съм сама, боже, колко много съм била самичка!... И сега какво? Продължавай.

– Повече – не! – намеси се Монева. Тя усещаше тялото си като схванато, нещо притискаше главата ѝ от двете страни, а ръцете ѝ не можеха да се движат, личеше си зле прикритото чувство на отвращение, макар че лицето ѝ преди малко сияеше от възхищение и обожание. – Мисля, че повече не мога да издържа.

– Вас никой не ви пита, Монева.

– Роза! – След като извика на жена си, Велев се обърна към домакинята и тя видя внезапно състареното му измъчено лице. – Извинете, но трябваше, този стил ми бе наложен.

– Аз съм окаяна самотница! – настоя Велева.

Велев отново се взираше в очите на Монева.

– Просто мечтая да се отдалеча и да ви се обадя по телефона, ще ми се да се отдалеча.

– Но днес е особен ден, нали? – Монева се съвземаше.

– Наистина – съгласи се мъжът.

– Поне за мен.

– Стана шумно обаче.

– Никога не съм допускала, че ще ви видя. Вярвате ли?

– За съжаление, обстоятелствата...

– Оставете това, обстоятелствата никога няма да бъдат както трябва. Кога сте се сблъскали с добри обстоятелства? Обстоятелствата – Монева произнесе думата провлечено, подчерта неуважението си към нея и нейното звучене – са винаги неблагоприятни и все пак – вече го погледна с очите на влюбена жена – вие сте тук. Животът ми обикновено е празен откъм събития, но тази среща...

– Чудесна сте, млъкнете!

Той се отпрати към нея, тя съгледа сликаното лице на съпругата му. Роза Велева се бе смълчала, за да разбере какво всъщност би могло да произлезе по-нататък. Без да се усети, Монева направи своята стъпка към него и спря и звънна великата тишина между тях, тя се вмести в този метър, който ги разделяше, и те сякаш не можеха да преодолеят нито разстоянието, нито мълчанието си.

– Просто не разбирам – каза най-после Велев.

– И вие ли – каза Монева.

– И аз си помислих колко по-лесно е по телефона.

– Как естествено почвахме.

- Спонтанно.
- Знам началото на всеки наш разговор – просия Монева.
- На всичките? – изуми се Велев.
- Познайте колко са?
- Никога няма да позная.
- Сто и петнайсет! За сто и деветдесет дни!
- И аз си спомням по нещо.
- Без да ми казвате, знам за кой разговор става дума.
- Когато ме нарекохте п о л ъ х.
- След като ме нарекохте п р е р и я.
- И след като се получи изречението.
- П о л ъ х н а д п р е р и я т а! – Нина Монева летеше над зелените облаци на няколко дървета. – Мога да ви резюмирам целия разговор. – Тя събра щастливо ръце край лицето си. – Вие ме нарекохте прерия, тогава ви заявих, че навярно става дума за неподвижност или за пустиня, и отначало измислих повей, но го смених с полъх, казах ви, че сте полъх над моята прерия.
- А пък аз помня, когато ми прочетохте дванайсет страници от Уолт Уитмън.
- Петнайсет.
- Казахте дванайсет.
- И ви излъгах – трептеше щастливо гласът ѝ.
- Знаем – рече весело Велев.
- За да помислите, че ще ви чета по-кратко.
- Разбрах.
- А вие по-късно ми четохте “Дамата с кученцето”.
- И това ли съм правил? – Беше уж смутен.
- Тъкмо когато го гледах по телевизията.
- Аз съм хитрец.
- И аз! Помните ли когато помирирах карамфилите?
- И ме накарахте да доловя аромата им по жицата.
- И го доловихте!
- Заклевам се!
- И пожелах да отгатнете броя им. – Монева едва не подскочи. – Помните ли?
- И казах седем.
- А аз се съгласих, а бяха осем!
- Защо?
- Защото не исках да бъда конвенционална.
- И ме излъгахте за първи път.
- А втория?
- Когато ми казахте, че не знаете къде живеете.
- Вие искахте да ме видите и ме уплашихте!
- “Дамата с кученцето” – продължи Велев, – а вие гледахте телевизора.
- А вие четохте в синхрон, четенето ви ми хареса повече от филма.
- Колко хубаво си живеехме!
- Беше чудесно!

– И все пак – Велев се стараяше да измисли едно предложение – позволете ми – по-право предложението беше измислено, но не знаеше как да го пласира – от време на време да ви се обаждам и занапред.

– А помните ли – Нина Монева сякаш не чу, – когато ненадейно преминахте на ТИ?

– Не ми напомняйте.

– Допадна ми.

– Но не приехте.

– Скрупули.

– Струва ми се, че това запази отношенията ни свежи, прашецът им не отлетя.

Монева пожела да се пошегува:

– Дума, която ви забавлява.

– Защо? – Имаше вид на съкрушен. – Споменавам ли я често?

– Досега три пъти.

– При вашата нетърпимост към тривиалното? – Имаше безкрайно отчаян вид.

– Без тривиалното обаче не можем да минем. И солта на живота е тривиална.

– Обичате да сте мила към партньора си.

– Сега ви чувствавам повече от всякога партньор.

Произнесеното от Монева накара двамата да погледнат към Роза Велева, тя се държеше като зрител, увлечен от динамиката на пиесата.

– Говорете си – насърчи ги Велева, – бъбрейте си, но като си помисля каква глупачка съм била. – Тя се обърна към него: – А ти защо не си заявил, че можеш да бъдеш мил?

– Гледах филма – на Монева не ѝ се щеше да прекъсва, – а от слушалката долиташе вашият глас.

– Така ли?

– И вие разбрахте, хитрецо, не се правете на наивен. Вие нарочно...

Велев се засмя, Монева се увлече и също се засмя.

– Никога не съм и помислял, че ще ми помогне киното.

– Но съчетано с Чехов, всъщност Чехов свърши истинската работа.

– Който е в състояние да те направи и тъжен, и щастлив, но човек така и не знае понякога тъжен ли е, щастлив ли е. Понякога щастието може да се превърне в обида. Вие изпитвали ли сте някога обида от обстоятелството, че сте щастлива?

– И какво правите сега? Вече потегляте? По магическата пътека на кабела?

– Извинете – смути се Велев, – по навик.

– Готова съм, мили! – извика щастливата Монева. – Готова съм да възприема както вълшебството, така и истината за екзотика, да повярвам, че щастието е и в болката, да се промъкна в упойващата дъхава градина на думите!

– Единственото, което мога да ви дам.

Вместо да му отвърне, вместо да продължи забавата, Нина Монева се обърна към съпругата му:

– Вие ме изненадахте, госпожо, началните ви реакции бяха по-човешки, стремяхте се да спасите нещо, което ви принадлежи. Не ви ли се струва, че се предавате бързо?

– Ами не чухте ли? Той знае всичко.

– Отричайте.

– Страхувам се от подробности.
– Хайде, Роза! – Лицето на Велев бе придобило цвят на пепел. – Казахме си всичко, да се приберем в нашия двустаен затвор.
Роза Велева се изненада:
– Какво? С мен ли си? – И прибави нота на абсолютна недоверчивост: – Уха.
– Друг изход не съзирам.
– Вие си отивате? – Монева се олюля.
– Ще ви звънна веднага.
– Моля ви, още малко.
Емил Велев хвана ръката ѝ. Роза Велева вдигна стола и удари с него пода.
– Не чупи столовете – посъветва я Велев, – какво искаш?
– Щяхме да тръгваме.
– Това беше отдавна.
– Какво каза?
– Ох, Роза! – Велев пусна ръката на Монева. – Как да ти обясня, как да го изрека, че да ме разбереш...
– Ти грабна ръката ѝ.
– Всъщност никой нищо не знае – извърна се Велев към Монева, в поведението му сега нямаше видима логика, – нищо не се знае и нищо не е важно. Стоял съм на изгърбено мостче във Венеция и съм се питал: това ли е важно? На Шан-з-Елизе отново съм се питал: може би това? През вратата на малка гръцка кръчмица духаше направо от морето и нещата, които ме заобикаляха, бяха по-прости от най-простите представи, но тъкмо затова пък и приличаха на магически и се запитах: това много важно ли е? Сега мога да потвърдя, че нищо не е важно, нищо на този свят не е важно. Разбрахте ли ме?
– Не. – Монева мислеше, че ей сега ще припадне. – И затова обичам да ви слушам.
След това двамата се засмяха, обхванати от усещането, че се намират на края на света или върху тъжен айсберг.
– На няколко пъти се изкушавам да ви разкажа за бразилеца ди Моранс. Ето текст на негова песен:

Има дни – седя
и си мисля за живота,
и повярвайте,
не виждам изход.
Как става така,
как да го разбере –
едва допели,
започваме да умираме;
след пристигането
все идва заминаването,
защото няма нищо
без раздяла.
Какво знам аз, какво знам аз –
животът е една голяма илюзия.
Какво знам аз, какво знам аз –
знам единствено, че само той има право.

Роза Велева хвана за втори път стола, имаше намерение да полудее, но Велев постави длани върху ръцете ѝ.

– В поведението ти наистина няма последователност, моя скъпа съпруго, държиш се или комично, или трагично, което е едно и също, или пък с превъзходна ирония. Кажи какво искаш.

Роза Велева изтегли ръцете си изпод неговите върху облегалката на стола, може би изразяваше погнусата си или проявяваше хитрост, която би трябвало да бъде доловена от другия.

– С мен ли искаш да живееш? – Велев този път беше настойчив. – Или с него?

– Нужни сте ми.

– И двамата.

Роза Велева поклати глава.

– Това пък е нещо съвсем друго. – Загледа я продължително. – Съпруго моя, ще ме оставиш ли на мира?

– Не мога.

– И аз не мога... без тази жена.

В ситуация като тази плаченето му се стори най-невероятното нещо, но Роза Велева захлипа. Емил Велев я наблюдаваше отстрани как хленчи, почака я да престане, но накрая хвана дръжката на вратата.

– Отначало се самоубиваше. – Велев не снемаше ръка от дръжката на вратата. – После плачеше, после започна да иронизираш, сега отново плачеш, сълзите разтапят душата на мъжа, разбери.

– Обещай, че няма да говорите по телефона. – Велев мълчеше. – Ще говорите, така ли?

– Ти защо не вземеш да отидеш при другия си?

– И мислиш, че е лесно? Грабвам багажа – тръгвам.

– Не го ли обичаш?

– Обичам го.

– Тогава?

– Така се отива при мъж, така се грабва бохчата... Изобщо, знаеш ли какво е мъжът? Знаеш ли какво сте мъжете? Вие сте мерзавци. Тръгне ли към мъжа с багажа си, жената е загубена – мъжът офейква.

– Защо дружиш с подобни?

– Всички сте еднакви, видят ли те само с бохчата...

– Боже мой, Роза! – Велев падна безпомощно в креслото и пипна чашата. Нина Монева изтича, донесе трета чаша и му наля. Той не благодари, вдигна чашата, повъртя я в пръстите си. – Защо не каза в началото?

– Да тръгваме – предложи този път Велева.

Велев все още въртеше чашата в ръцете си.

– Имаш го.

– Тук ми е неудобно – призна си Велева.

– На мен още повече. – Велев се изправи и върна чашата на масичката, той изобщо не близна коняка. – Да беше казала, да не усложняваме, имаш го веднага, още утре го уреждаме.

– Емиле, наблюдават ни.

– Да ти кажа откровено, става ми безразлично. – Лицето му се умори изведнъж. –
Вземи го, бих ти дал и другото, ако приемаш таратайки, разбира се.

– Защо, какво ѝ е?

Емил Велев огледа жена си като предмет или като местност, в която попада за първи път. Тъглчето на устата му набираше сили за презрение или усмивка.

– Ставаш прекалено директна, миличка. Вземи я.

– И все пак по всичко личи, че избягваш да ме разбереш – прошепна Велева. – Аз съм жена, не мога да отида без...

– Добре! – прекъсна я Велев грубо. – Друго!

Роза Велева сега се извърна фронтално към домакинята:

– Едно кафе.

Лицето на Нина Монева се проясни, тя поиска да каже нещо, може би щеше да изрази радостта си, но благоразумието я накара да напусне хола, без да произнесе каквато и да е дума. Влезе в кухничката. Чакай сега, къде е джезвето, къде е кафето, къде са чашките, искат ли захар, нямам време да питам. Нина Монева включи котлона и седна. Чуваше ясно гласовете им, Велев изрази недоволство и пожела отново да излязат. Съпругата ме обеща, че ще излязат веднага след кафето, Велев подчерта, че искреността, с която са започнали новия разговор, му харесва; по-добре така, отколкото... На това място Роза Велева извика и го прекъсна:

– Разбери, той няма да ме приеме!

Велев помоли за тишина. Ръцете на Монева трепереха, вън свечеряваше, между сградите плъзваше предизвестие на нощта, в гъстите клони на познатото дърво, дето котките дебнеха и улавяха птички, беше тихо и тъмно, тъмнината сякаш я удари като очаквана и желана радост, а смъртите на птичките, които винаги са я вълнували, сега ѝ се струваха едва ли не като забавни неизбежности от красивото възходане на живота. В хола мъжът отново помоли за тишина, а жената заяви нагло, че няма нужда от тишина, тя каза, че за домакинята този обрат на събитията е като дар от небето. Млъкни! Ах, тия смешни мъже – засмя се Велева. Велев възбудено се втурна да ѝ обяснява, че домакинята притежава деликатна душевност, тя е човек с различна от тяхната чувствителност. Роза Велева се засмя още веднъж, тя заяви, че кафето след малко ще покаже колко старателно е приготвено, от кафето понякога се подразбира колко хищно се кани да скочи върху жертвата си тази, която го е приготвила. Ти си негодница, заяви Велев. Ще получим кафе, приготвено от жена, която най-последно е отдъхнала, допълни Велева. Тук Велев май че подскочи, но после се поумери и помоли съпругата си да не докосва със смрадливата си реч тъжния самотен свят на Нина Монева, особено красивото вълшебство на отношенията им. Ние сме над тези неща, поясни той, и ако продължаваш...

– Какво, какво би станало, ако продължавам?

– Остави ни на мира – помоли се Велев. – При нас нещата са други, ние сме хора от друга планета.

– Глупако, какво ще правиш с тая дъртачка?

– Ще те ударя! – гръмна гласът му.

Последваха мигове на дребнавост, характерни за охладнели един към друг съпрузи, които са навлезли в периода на омразата. Монева се появи навреме с подноса.

– Турско кафе! – Гласът ѝ трептеше от жизнерадост. – Забравих да ви предупредя, че кафето е турско.

– Идеално за този турчин тук – засмя се Велева. – По едно време някъде имаше коняк.

– Роза!

– Не, аз ставам нахална, така е най-добре. Нина, и малко коняк? – Монева взе бутилката и я подаде на гостенката си. – Какво нещо сме жените, а? На северния полюс ни прати – ще искаме да се женим. Аз бягам към него, той бяга към вас. – Сега всеки имаше чашката си с коняк, всеки бе взел кафето си, седяха удобно. – Бяга към новото... Не ми обръщайте внимание, склонна съм да бърбям, от нерви... Бяга към романтичното, екзотичното, то привлича, примамава, зове. – Роза Велева млъкна, съсредоточи се в насладите от глътките и май че се откъсна от присъстващите. – В голяма авантюра се впускам, но де да видим. На голяма експедиция потеглям в моята прерия или джунгла, където всеки мъж е звяр и иска да те изяде. Съблича, консумира и те пуца да пасеш, не го интересува какво точно става с тебе, с душата ти, той е консуматор, ти си вещ, и вещо сменя вещите.

– Отново ми харесваш – отбеляза Велев.

– Олекна ли ти?

– Бисквити! – подскочи Монева. – Забравих, че имам.

– Много се движите – подхвърли Велева, когато Нина Монева се върна от кухнята. – Прекалено много се оживихте.

– Изглежда, подхвърлихте нещо за мен. – В забележката на Монева прозвучаха тонове на запазено достойнство.

– Подхвърлих – призна си Велева.

– За мен е лесно да се говори, Велева, аз съм лесна тема, и за белетристика съм лесна, и за пиеси. Принадлежа към ярко очертана категория, бих добавила армия, най-безобидната армия на света. – Почака, но никой не посмя да я прекъсне. – Помислихте, че ще ми е неудобно да говоря за това, но се лъжете. Ако щете, вярвайте, но този следобед е много богат за мен. – Тя предупреди с усмивка: – Не в този смисъл, не защото най-послед съм с него. Представете си – донесохте ми забава. Вие сте очарователна, нюансирана, неизработена докрай, пълна с изненади – жена, от която в една и съща минута могат да се излюпят и смехът, и сълзите.

– Вие трябва да си пийнете – подкани я Велева.

– Голям ден в живота ми! – Нина Монева се замисли, искаше да се изрази най-точно. – Да ви кажа правата, ако бих била сигурна, че сте винаги забавна... Щях да кажа глупост.

– Бихте я предпочели – намеси се весело Велев.

– Разбира се – призна си Монева.

– Пред него? – изненада се Велева.

– Нищо не може да замени другарството между жени.

– Да знаете колко сте права – заяви живо Велева. – Мъжете са бедствие, не могат и да те забавляват, у тях всичко е егоистично.

– Да де, затова ми измъкна жилището и колата.

Роза Велева притисна чашата към бюста си.

– Глей сега, глей го кво говори. Винаги ще се намери някой да ти прекъсне хубавия разговор. Ниж сега – за кво говорим, а той кво говори. – Гласът ѝ се

люлееше, Велев и Монева се смееха. – Ние говорим за възвишени неща, а той за автомобили.

– Роза! – Емил Велев познаваше добре жена си и вече се тревожеше. – Не почвай.

– Полъх над прерията! – смигна съпругата. – Карай!...

– Роза, чу ли какво ти казах? – Роза Велева избегна погледа му и си наля. – Мисля... че... как да ти кажа... Вече...

– ... си се откупил, така ли? Свободен!... Ами ти никак не си ме обичал бе, Емо... Знаел си, че ти изневерявам, и си траел, потайвал си се като подлец, без да вдигнеш скандал. Това не мога и не мога да ти простя, в туй има нещо нечовешко. Какъвто и полъх да станеш, над каквата и прерия да подухнеш, не съм съгласна с теб, мъчно ми е, плаче ми се!...

– Предпочитам да не ставаме отново сериозни.

– Ще бъде жестоко – съгласи се с глух глас и Монева. – При това вече сте ми симпатична.

Роза Велева скочи от креслото и извика, вдигна високо чашата си, човек би допуснал, че имитира Статуята на свободата. Емил Велев посегна към нея, може би искаше да реагира по някакъв начин, но се отказа, разбрал сякаш, че повече не може да ѝ се помогне, нито може да предотврати нещо, което се задава неизбежно.

– Засрами се, колко лесно се откупи с едно двустайно и с купчина ламарина. – Велева заплака, гласът ѝ потъна в страданието. – Тъжно ми е за теб, мъжленце, толкоз лесно се откупи.

Емил Велев с изненада откри, че очите и на Нина Монева се овлажняват, той стисна отново ръката ѝ, но тя побърза да я изтегли към себе си:

– Стана ми мъчно за нея, вие нямате право!

– Нина, съвземете се! – Велев не знаеше какво да предприеме. – Това са етюди, сега като нищо ще ми отнеме и друго.

– Ще отмъкна ли? – Не, Роза Велева не беше пияна. – Значи, аз отмъквам? Виж го ти – измита се, излита, а после аз отмъквам, аз правя етюди. Питай сърцето ми, етюдите изскачат оттук – тя постави длан върху гърдите си, – от дълбочината, от наслоената мъка.

Сега изкрещя домакинята:

– Млъкнете!

– А! – Велева изблеши студени очи, в които все още просветваше студена роса. – На вас пък какво ви стана?

– Смрачи се – прошепна безнадеждно Нина Монева, – нещата загубиха забавната си шеговитост. Вие разбирате ли, че вече се чувствавам злодей? Аз ограбих тази жена.

– Нина, моля ви! – Емил Велев не знаеше към коя от двете жени да се обърне. – Роза, ако не прекъснеш с театъра, ще направя нещо крайно нежелателно.

– Ти си палач!

– Слушай, ще се махнеш ли от пътя ми?

– Знаеш ли какво искам от мен, грубиянино, имаш ли поне елементарна представа за живота, който ми предстои? Къде ме прашаш? Да не мислиш, че отивам на курорт? Ти знаеш ли какво е туй сама жена в живота?

– Дадох ти имуществото си. – Велев правеше истински усилия да не викне от радост. – Това малко ли ти е?

– Не ме пронизвай с погледи, мъжо, и не ме залъгвай с любовници. Знаеш какво представлява любовникът – нищо, фикция, човек, който е винаги готов да се изпари. Какво ми завиждаш на любовниците, не разбирам защо ми го натякваш. Докато вие вече си имате всичко, аз съм като опустошена.

– Роза, да се разберем, излезем ли оттук, вече няма да пристъпя този праг.

– И отново жицата!...

– Да!

– Боже, луди хора, вие сте побъркани! – Велева продължи примирено: – Пък де да знаеш, може би да е по-добре.

– Но не знам колко.

– Четири.

– Жалко дамско човече!

Роза Велева пое въздух:

– Поставяш ме в нови ситуации.

– Давам ти всичко от книжката.

– Ще почакам да спечелиш още хиляда.

– Ще бъде равносилно на гилотина. – Тук нервите му не издържах. – Хайде да се прибираме, откога те моля да си вървим. – Велев положи ръка върху рамото на жена си и се обърна към Монева. – Ще ви се обадя.

– Чакайте!

Монева докосна лицето си с пръсти, може би искаше да се увери, че съществува нейна кожа, нейна уста, нейни очи, че самата тя присъствува тук и че не друг, а тя е изрекла думата-молба, за да ги спре да не изчезнат. Двамата се извърнаха и видяха, че домакинята се мъчи да измисли някакви допълнителни думи, но те ѝ се струваха сложни и трудни за измисляне. Все още с пръсти на лицето си Монева изчезна от хола, сякаш изтласкана от тишината. Появи се твърде бързо, лицето ѝ сега беше избледняло съвсем.

Пъхна пачката насила в ръцете ѝ.

Роза Велева се разплака отново, но в плача си успя да вмъкне някак си думата “изнудвачи”.

– Нина! – извика слисаният Велев. – Вие луда ли сте?

– Защо да говорим в момента за пари – отвърна домакинята със спокойния тон на мъдрата жена. Цветът на кожата ѝ се възстановяваше, това, че Велева прие парите, макар и с плач, имаше значение. – Щом хиляда оправят съдбата ви.

– Как можахте! Това е мой личен въпрос.

– Моля ви да не говорим повече.

Велев гледаше объркано.

– Не я познавате, тя може...

– Какво може? Какво мога аз? Да ви излъжа ли? – Роза Велева захвърли пачката в креслото и побягна, Монева грабна парите оттам и я подгони. Външната врата бе оставена да зее, Монева изхвърча на стълбището и въпреки всичко успя да натика и този път банкнотите в ръцете на обидената.

Като се връщаше, домакинята се блъсна в съпруга, в разминаването той успя да я упрекне, че е сглупила, и го чу да зове жена си на стълбището, след това се върна позеленял от яд.

– Може да ни метне и двамата, не я познавате! Кажете, кой ви позволи?

Монева мълчеше, а той продължаваше да я обсипва с упреци, докато тя вдигна глава и каза тихичко:

– Мисля, че засега ще бъде най-добре, ако се разотидем. Нещо ми подсказва, че трябва да стане така. Ще ми се да помисля още малко върху туй, което се случи днес.

– Да помислите... – Велев изговори думите бавно и равно, после искаше да каже още нещо, готвеше се да изсипе куп думи, но единственото, което можа, бе, че вдигна ръката си и погали два пъти косата ѝ. Отдалечи се, но не намери сили да отвори вратата изведнъж. – Как да ти го кажа, мила моя, никак не знам... По-късно, като помислиш, не може да не разбереш, че онова нещо припламна.

Нина не наруши своята неподвижност, тя остана до края замислена, докато най-после се усмихна, а след това с леките движения на щастливия човек тръгна към струпаната в ъгъла магнито-радиотехника на дома си, натисната бутон за възпроизвеждане, бликна музика, в хола влезе Брамс, но туй в момента май че не задоволи домакинята, Нина Монева се наведе, измъкна друга касета и посрещна сладкия ѝ ритъм с меки поклащания на тялото, тя се залюля, понесена от мелодията. Нина Монева тръгна към масичката и все тъй подчинена на ритъма, започна да обира чашите. Отново се усмихна, пийна си малко коняк и продължи да си шета, засилила вече полюляването на тялото в старанието си да имитира черните певици.

Някой звънна на входа. Монева погледна чашите в ръцете си, почуди се какво да прави с тях и тъй като се звънна повторно, тя тръгна да отваря със заети ръце. Докато се мъчеше с вратата, отвън някакъв мъжки глас ломотеше неразбрано.

Най-после тя отвори.

Какво казахте?

Измънках извиненията си – рече Непознатият.

За какво се извинявате? – Зададе въпроса наивно, сладко, с опиянение, като все пак полагаше усилия да не изпусне чашите. – Вие пък се извинявате.

За нахлуването си – поясни с полуусмивка Непознатият мъж, – просто се врязах.

Че лошо ли е? – Нина Монева се даваше в еуфорията си. – Но кой сте вие, човече?

Ритъмът все още се оттичаше по ханшовете ѝ.

Там е работата. – Непознатият посегна към ръцете ѝ. – Непрекъснато се мъчите да изтървете чашите.

Имах гости.

Добре де, какво ви пречи да ги оставите някъде?

Наистина – засмя се Монева и тръгна.

Непознатият посетител бе изоставен в хола, останал сам, той започна да разглежда без особен интерес обстановката. Монева се върна и натисна бутон от магнитофона.

Защо го изключихте?

Доколкото ми е известно, непознатите обикновено не обичат музика.

А вие пък допуснете, че не съм непознат. – Монева го разгледа внимателно. –
Защо не си представите да речем, че съм ваш добър познат, допуснете, че съм
вашата трезва мисъл например.

Да, ама знаете ли колко не сте ми необходим сега?

Добре де – Вашият Разум.

Никак, хич! – Нина Монева се досети, че говори ако не глупаво, поне
невъзпитано. – Извинете.

Вие извинете.

Интересно защо не се уплаших.

Това ме радва.

Спокойна ли съм?

По-скоро – щастлива.

Как да ви наричам?

Тук ме затруднихте – отвърна с нейния тон Непознатият.

А сигурен ли сте, че идвате при мен?

Абсолютно.

Днес имам богат ден, но туй не е за разговор с непознати.

Има си хас.

Щастлива съм!... Коняк?

Като нищо.

Винаги ми се е струвало, че непознатите посетите ли произлизат от тъмните
представи за мистерията. – Монева отскочи до кухничката, върна бутилката с
чисти чаши. – И че нямат маниери, че са груби. – Подаде бутилката на мъжа. –
Дойде някой непознат, да речем, да ни покани да чистим снега. – Мъжът сипа
обидно малко за себе си. – Влиза, кара се, влязохте вие – викате “има си хас”.

Ще се кара, разбира се, как няма да се кара, не изривате снега, превръща се в лед,
подхлъзвате се, падате, после какво да ви правим такива паднали и счупени, как да
ви събираме, къде да ви денем?

Тя се взря още по-добре в него:

А вие?

Какво аз?

Все още ли сте сигурен, че идвате при мен?

Вижте какво, мадам, ако смятате, че съм сторил нещо много грубо, кажете ми
направо и ще си изляза. Трябва да знаете, че ми е нужно много малко, за да си
отида.

Имам само коняк.

А аз – язва.

Ужас! Ракия нямам.

Ще пийна коняк, трябва да погълна нещо.

Това опростява малко нещата. Имахте вид на прекалено измислен, персоната,
която оправя края на романите.

Радвам се, че ви се харесвам.

Да пием, господине

Наздраве, другарко Монева.

Знаете името ми?

Иначе как ще ви намеря.

Откъде го знаете?

На вратата го пише.

Така ли? Наздраве.

Днес конякът ѝ се услаждаше. Той пийна мъничко и я погледна:

Бяха забавни, нали?

Кои?

Непознатият остави чашата до бутилката:

Емил и Роза.

Защо, какво е станало? – Ръката ѝ потрепера, златната течност в чашата се залюля. – Откъде ги познавате? Станало ли е нещо?

Нищо не е станало, само са ми забавни, тия хора ме забавляват.

Откъде знаете, че са идвали, защо се интересувате?

Маалко се успокойте.

Спокойна съм, но вие ме обиждате. Това не ми харесва, че влизате и говорите за Емил.

Сигурна ли сте, че се нарича Емил?

На вас сигурно ви се ще да не съм сигурна.

Де да знам вече какво искам аз. Ето, станах ви и несимпатичен, намразвате ме.

Е, успяхте да ме настроите срещу себе си. – В златната повърхност на течността се отразяваше смаленият сто пъти прозорец, цялата тъжна сивота на деня, който си отиваше. – Признавам, че не ми стана приятно. Може би има нещо тревожно, но тази личност е много скъпа за мен... Как да се изразя, този мъж не е нито минало, нито бъдеще, той е настоящето ми.

Тази картина – посетителят пък сега възнамеряваше да се позанимае с картината – е от периода, в който притесняваха художника.

От известно време я гледам с други очи – призна Монева, – не като някога, но изобщо художникът е голям, изглежда, че нещо в естетическите ми сетива се е променило.

Може би отскоро.

Не знам, не съм се замисляла... Защо ми говорите за Емил?

Аз нямам картини.

Да не е станало нещо?

Какво да ви кажа, госпожо Монева, не зная как да започна, впрочем моето доброжелателство е от незначителен мащаб и наистина не мога да намеря подход, нито мога да ви обясня кой съм.

Но не сте дошли да си говорим за картината.

И искам да не ви заболи, разбирате ли, или пък – съвсем малко.

Може би сте дошли да ми кажете, че Емил е мошеник.

Помагате ми, вече ми поолеква, но защо да допускаме подобни предположения за един великолепен възрастен човек, който умее да конструира меки светове, за да посели в тях не повече от двама души. Разточителство, разбирате ли, само двама в обширен, комфортен мир.

Да – съгласи се унесено Монева, – но когато доброжелателят иде у дома ти и започва да говори за някого...

И все пак ми олекна, да прием.

Настоявам веднага да ми откриете защо се интересувате от Емил.

Не само от него.

И от мен, разбира се.

Роза, Роза.

Аха, да.

Може би е Роза, може би не, всеки случай не е цвете за мирисане.

На мен ми се стори интересна, пластичен характер, може да те побърка с настроенятията си.

И да те подведе.

От нея ли се интересувате?

И от нея, разбира се, просто да ви предупредя.

Твърдите, че сте моят разум. – Непознатият кимна. – Трезвата нота на моето Аз. – Мъжът кимна с благодарност повторно. Замълчаха. – Какво точно искате да знаете?

Някои любопитни, ако щете – екзотични подробности.

И ако откажа да разговарям за тях? – Монева замълча, внезапно обзета от простата мисъл, че никой няма право да нахлува в дома ти и да те подлага на разпит. – Впрочем, какво ви се церемоня, отказвам! Какво ще сторите?

Най-простото. – Непознатият се обърна към вратата и потегли.

Представете си, че мога да се обидя – подвижна след него Монева. – Някои разговори обиждат човека. – Непознатият се отдалечаваше. – Моля ви!

Непознатият спря, той се обърна и пхна ръце в джобовете на сакото си.

Мисля, че утре ще се почувствувате още по-обидена, мадам.

Как ?

Като изтеглите от банката хиляда лева и им ги дадете.

Дадох ги сега, това беше неприятна подробност и предпочетох да я ликвидирам веднага.

А така! – Непознатият посетител направи гримаса, сякаш сумата е била броена лично от него. – Вие пък, за беля, сте имали хиляда лева на живо.

Аз съм жена, която е спестила нещо през живота си, парите могат да ми осигурят някои емоции.

Сигурно.

Тогава какво да ги правя, да пазя всичките стриктно в банката? За кога, за какво?... За кого?

Лошо – съгласи се непознатият, – логиката ви ме съсипва.

Пътувах къде ли не, до Съединените щати отидох, но какво от туй. Всичко е празнота, празна кутия с тъмнина... Неподвижно, празно – една неумолима празна празнота, без минало, без бъдеще.

А настояще?

Нямаше

Сега има.

Да.

Сигурна сте.

Да се спускаш от смях, но сега има, никога не съм вярвала, а излезе, че има. В даден момент от някъде се пръква някакъв човек, настоящето разцъфтява, звънчат звънчета...

Посетителят се усмихна, дори смигна:

Над прерията поява.

Прерията заблестява! – кимна домакинята, с което даде да се разбере, че не се е обидила от израза. – В организма нахлува кислород, тревите наоколо потрепват, звънят – има полъх!... Значи, известно ви е и за прерията?

Да знаете колко прерии се навъдиха в София! – Непознатият пое въздух и помоли за разрешение да запуши. – И откога?

Сто и деветдесет! – не без гордост отвърна Монева

Дни!

Аха!

А откога го обичате?

От третия.

Ден?

Месец!

Много ли?

Пространствата на света са били пълни с животни, непознати господине, много животни, но животът се е превърнал в живот с появата на човека. Разумът и духът са дали живот на планетата ни: рисунките по скалите, размисълът за танцуването на огъня, за бога, за отрицанието на бога, първите думи на възклицание, на страст, първото любовно обяснение, вие как мислите?

Нима преди Емил пространството е било населено само с динозаври, госпожо?

Когато станете на шейсет, елате повторно при мен. Ако съм още на този свят, ще си поговорим отново.

Там е работата, Монева, че ще е интересно, ако си поговорим сега.

И да превърнете битието ми отново в пустиня?

Представете си, уважаема Монева, че преди сто и деветдесет дни разговорът ви не се е излюпил поради случайно преплитане на жиците, а нарочно.

Не мога да си представя.

Допуснете, че за вас са събирани сведения предварително, проучвали са ви и в даден момент са ви атакували.

Трудно ми е да допусна.

Ловецът се обажда, разговаряте, минават дни, става все по-хубаво, вече сте назована п р е р и я, а след още няколко дни вече сте го нарекли п о л ъ х. Прерията вече си има своя полъх.

Че лошо ли е?

Говорите, говорите...

Това са хубави неща.

Дните се нижат, а вие говорите.

Чудесно.

Ослепявате за действителността край вас.

Възхитително.

Хлътват.

Необходимост

И един ден – наблюдаваше я внимателно – след шестия месец – много старателно – обикновено тогава – мълчание – една жена звъни на входа, влиза, дома ви и ви пита какво дири вашият телефонен номер в личния бележник на съпруга ѝ.

Ех, че хубаво.

Хубаво, какво му е хубавото?

Не е напразно.

Вдига скандал, карате се, тя ви обвинява.

Забавно е да те обвиняват.

В това, че сте обсебили съпруга ѝ, разбирате ли?

Какво по-сладко на тая възраст?

Непознатият като че ли започна да губи усещането за превъзходство.

Тогава звъни телефонът. – Той замълча, изглежда, отмерваше напрежението. – Вместо вас телефонната слушалка вдига Роза. – Монева най-последно се съсредоточи. – Разбира се, звъни мъжът ѝ. Тя го заплашва, казва, че ще скочи на тротоара – вика го на очна ставка. Той идва, започва нещо като театър, сцена след сцена. – Непознатият взе чашата с коняка и сякаш се запита да пие или да не пие. – До кулминацията.

Голяма работа.

А малка ли е? Това са хиляда лева.

Но се превръщат в прерия.

Много прерии обаче.

Е това е малко досадно

А бе вие разбирате ли, че сте жертва на мошеници? – извика извън себе си Непознатият. – Така преживяват те, по хиляда лева от всяка прерия, от всяка наивна самотница.

Говорите твърде високо.

Искам да ви внуша, да ви набия в съзнанието.

И да ме спасите, да.

Да! – извика отново Непознатият. – Не ми отговаряйте с ирония.

Вие се мамите – каза спокойно Монева.

Непознатият бе изумен:

Какво?

Той не може да бъде такъв. Впрочем може да бъде какъвто си ще, но ме обича.

Вас.

Не забравяйте маниерите.

Не забравяйте, че сте жертва.

Може би съм жертва, знам, че съм жертва, но на кого?

На така наречения Емил.

Лъжете се. – Монева положи длан върху ръката на Непознатия, който продължаваше да стиска чашата. Непознатият долови в тази женска ръка живот, пулсации. – Изобщо, господине, вие се лъжете много повече, отколкото допускате... И не мислете, че сте спасителят в ръжта. Този Емил, така нареченият, ми е необходим и вие напразно се втурвате да го премахнете. Какво ще ми дадете вместо него? Кажете де... Знаете ли какво бях преди появата му? Отрепка, нищо! Влачех се с една единствена рокля по улиците, а в огледалото въздъхваше стара, предала се вече жена.

Добре де, бяхте ли сигурна, че ще се видите?

Бях сигурна, че няма да се видим, достатъчно съм умна за това.

Тогава защо се рисувате, за кого?

За себе си. Нали е неприлично да говоря за красиви неща с мъж, който говори красиво, а да съм повлекана, потна бивша лъвица във вонеща бърлога... Разберете, ние си имаме зала, в която не можем да влизам всякаква.

Каква зала?

Тържествена, наша, уредена по взаимен вкус, с наши книги, наши картини, наша музика. В тази зала има всичко, там е и прерията, небето над прерията, там текат потоци, шумят морета, плават платноходки, оглеждат се звезди.

Трамваи?

Моля?

Трамваи няма ли?

Нина Монева рухна неочаквано и се разплака, психиката ѝ не издържа, тя плачеше свободно, на глас, просто ридаше, като ясно осъзнаваше, че се освобождава от натрупаната мъка. Непознатият я прегърна.

Извинете – той галеше косата ѝ, – искам да ме извините, да ми простите изцяло. – Монева стисна ръцете му. – Постъпих глупашки. – Монева свлече глава на гърдите му, една капка падна върху ръката му. – Простете, Монева, аз съм само обикновен фантом на мисълта ви.

Нямата си представа колко сте жестоки вие, младите – хлипаше Монева. – Премахваме класовия антагонизъм, но как да се справим с жестокостта на младостта? Най-безсърдечното нещо на света. Нина Монева отриваше очите си с кърпичка, правеше усилия да се успокои. – А той, така нареченият Емил, знае всичко: умее да бъде и млад, и стар, може да конструира отделна зала, която няма нищо общо с всекидневието.

Той повторно погали косата ѝ.

Разбрах.

Тя мълчаливо поклати глава: нищо не сте разбрали, прочете в погледа ѝ той.

Щадите ме – рече Монева. – А аз разбирам и вас, и себе си, и всички като мен. Разбирам го и него, но това не е важно, той е самостоятелен вълшебен случай в живота, дар божи, без него какво – пустиня... Хиляда лева! Според вас много. Нищо! Какво му плащаме? Това е феноменален занаят, малцина го умеят, а други като него едва ли. Представете си, ко днес трябва да се обади на четири жени, всяка една с отделни привички, отделна култура, чувствителност, слабости. Боже мой, това не е мъж, а океан! Да не говорим за темперамента и интелекта му. Интелекти много!... Но такава искреност! Кой днес е в състояние да ти предложи подобна искреност, у кого ще я откриеш? А той ти я дава, дължен е, той е професионалист. Ако не работи добре, трябва да фалира. Повярвайте, ухажвали са ме и други мъже, но и най-влюбеният не е бил толкоз искрен. – Монева разгледа мократа си кърпичка, потърси някое по-сухо местенце. – Искате да се откажа от този свят, от този обаятелен ловец, който скита по прерията и си подсвирква, а животните не бягат от присъствието му. Но как да ви го обясня, не можете да разберете и отново ще твърдите, че става дума за мошеничество. Съществуват жени, които биха били доволни от брак с мъж, който ги бие всеки ден – те си представят нищото. Знаете ли какво представлява това нищо?... – Монева изхълца. – Хиляда лева! Тези пари не възнаграждават, както се полага, труда му. Знам, че претърпявам крах, това е една от неизбежностите на живота, ще посрещна и нея, какво друго да правя.

Обичате ли го?

Страшно!

Дълго останаха загледани един в друг, притиснати от мълчанието, той на няколко пъти искаше да ѝ подсказе, че всичко е о'кей, щом телефонът звъни, дори посочи с очи апарата и чак тогава Монева изплува от мъката си, чак тогава чу звъна. Спусна се и грабна слушалката.

– Да, да, мили, чувам те! – Сияеше, всичко у нея сияеше, дори сълзата в окото ѝ.
– Един момент!

Обърна се към непознатия и го погледна.

Той сложи пръст на устата си и прошепна:

Довиждане.

Довиждане – прошепна и тя.

Като се стараше да бъде учтива докрай, Монева тръгна след него, изпрати го до вратата, върна се и стисна слушалката:

– Мили мой!...

– За първи път ме наричаш мили.

– И ти ми говориш на ТИ.

– Нещата зреят, какво да правя.

– От само себе си, нали?

– Както трябва да бъде.

– Мили, добре ли си?

– Не.

– Плашиш ме.

– Уитмън, мила, този проклетник Уолт Уитмън, ме издебна отново. Да ти прочета ли една поема?

– Да, да, да!

– Пригответи се да слушаш.

Тя не искаше да извика, но извика:

– Ти си велик!

– Какво каза?

– Единствен и величествен, вълшебник, който създава светове само за двама!...

– Да почвам ли?

– Говори, мили, няма по-велико нещо от думите!

Нина Монева оглеждаше хола си, картината, радиото, телевизора, взираше се в златистото око на коняка в бутилката, слушаше далечния глас и плачеше, плачеше – сълзите ѝ се стичаха, стичаха...

СТЕНАТА

1

На десети юни, хиляда деветстотин осемдесет и втора година заскитах по улиците с почти реалното предчувствие за приключение и не останах особено изненадан, когато видях как човекът се беше залепил за стената, решил да ѝ се противопостави или да я предпази от падане. Той я подпираше с ръцете си, без да се интересува какво впечатление създава у минаващите по улицата хора. Като съжалявах, че съм загубил правото си на първооткривателство, отклоних се от тротоара и се върнах във втори подпираш. Предшественикът, когото за улеснение в по-нататъшното повествование може би ще наричам Първооткривателят, сякаш не забеляза моето присъединяване. Виждах само лявата част на лицето му – безинтересен профил, не ми казваше нищо. Тялото му бе наклонено; над средния човешки ръст, тесни рамене; те не запълваха орфаното му старомодно сако. Какво да кажа за стената, не знам, стърчеше самотно, остатък от съборена преди години сграда, изглежда, че са смятали да строят там нещо, не са се отказали и сега наоколо пламтеше тревичка, трева растеше и на гърба на стената, направо я красеше, създаваше впечатление хем за тленност, хем за обновление, но да се търси някакъв особен символ в червеникавата тухлена съборетина смятам за пресилено, въпреки факта, че вече се бяхме намерили двама да се залепим на нея и да я крепим.

Най-после другият извъртя главата си към мен, все пак би трябвало да ме погледне. Лицето му веднага затри недотам приятното впечатление от профила, стори ми се хубаво, дори сладниково хубаво, обрасло с тиха слънчева брада, над която страдаха горящите му очи.

– Подпираме ли? – запитах горчиво аз.

Но той не отговори.

– Да не падне ли? – зададох втори въпрос. – Може би стената е застрашена от рухване?

– Да – отвърна подпираният.

Мислех, че по този начин, поне така си представях началото му, най-благоприятно би започнал разговорът ви, а всъщност не зададох въпрос и не получих отговор, бях дълбоко убеден, че хората от този тип не би трябвало да бъдат заговаряни за щяло и нещяло – те лежат в мълчанието си като лъжицата в маслото.

Все пак добре ще е да спомена още в началото нещо за обстановката – стената стърчеше някъде в средния пояс на София, но по-близо до центъра, на седем или осем метра от един тротоар, по паважа минаваха автомобили, на другата страна на улицата се намираше кафене, няколко негови масички бяха наизлезли под липите, имаше и детска площадка с чешмичка, върху чешмичката бе кацнало фламинго, в пясъчния квадрат пясъкът бе сменен наскоро, освен това имаше четири пейки и паметник.

– Осмелих се – заявих, – залепих се и аз, поддадох се на необясним човешки магнетизъм, ако изобщо има обясним магнетизъм.

– Хм! – отвърна залепенят на стената човек.

Разбира се, и този разговор бе проведен въображаемо. Продължих:

– Пък и името на кафенето си го бива.

– Да – съгласи се Първооткривателят.

Разстоянието между двама ни не надвишаваше повече от четири метра, можех да следя преминаващите по лицето му сенки. Както ще разберете по-късно, Първооткривателят наложи необикновеното си присъствие в тази повест и за мен стана повече от необходимо да следя настроенята му.

Хората по тротоара обикновено не забелязваха и реагираха естествено с учудване, те спираха, наблюдаваха ни известно време, разменяха си коментари, потънали до уши в изненадата си, други ни подминаваха с уплаха, трети с пренебрежение, някои с яд, с присмех, намираха се и такива, които се обръщаха към възможните посоки, търсеха снимачна група на телевизията, така си мислеха те – по такъв начин могат да се държат хората, ако участвуват във филм.

Зарадва ме откритието, че мога да подирам и с гръб. Той ми го доказва нагледно, обърна се, допря рамене до стената и се отпусна. При този начин на подиране човек си отдъхва, само да издържи, само да устои на тълпата. Обърнах се и аз. Тя ни наблюдаваше, никой обаче не коментираше.

Най-после, боже мой, най-после – гласът му се оказа малко неприятен, леко фалциращ.

– Ще ви оставя за известно време – обърна се той внезапно към мен, – ще изпия едно кафе и ще се върна.

Бях толкоз изненадан, че не можах да кажа нещо особено, просто измънках, а след това проследих походката му на тънък пластичен мъж. Той прекоси уличката, заобиколи пясъчната площадка на децата и потъна в кафенето.

2

В живота си рядко съм влизал направо в зрителното поле на тълпата. Тук изключвам, разбира се, че всеки ден заставам пред учениците си. При стената обаче е различно, при стената си като на екран, спират, гледат те, чудят се на ума ти – непоносимо е, в такива моменти мога да се срутят, невъзможно е да се стои и да се търпи, а тълпата от своя страна не разбира, че стената всеки момент може да падне, ако не си ти и някои като тебе да я подпират. А какво като падне ли? Не бива, стените не бива да падат.

3

Първооткривателят разтвори с лявата си ръка резедавите ресни, които преграждаха пътя на мухите към вътрешността на заведението, и изнесе кафето си. Той се намести в сянката, тя се оказа пъстра и го обагри в защитен цвят, така че трудно го различавах. При него седна някакъв гладник от Чистотата с опаковка кисело мляко и половин дузина кифли. Той опря метлата си на масичката и се втурна да поглъща. Първооткривателят сякаш се уплаши, премести се в равната сянка на друга масичка и вече можех да наблюдавам блаженството му, защото само

блаженство би трябвало да се назове неговото пиене на кафе в разлят ориенталски ритъм, с малки глътки и добре овладяно умение да съзерцава както околния свят, така и самия себе си, дълбоката си тиха самота. Уличният метач сякаш се беше юрнал да се самоубива с ядене, той натъпкваше кифлите в устата си и надигаше пластмасовата кофичка, после донесе втора кофичка, нахрани се богато и изчезна.

Първооткривателят излезе от вцепенението на отдиха си, вече се готвеше да става, но преди това втренчи погледа си в мен. Двамата сега се гледахме. Постарах се да отгатна какво иска да ми каже и от моя страна да му внуша някои неща, по които и аз самият все още не бях наясно, така както не бях наясно какво точно изпитвах към човека, който ме беше изпреварил. Наистина да се спускаш от яд, колко отдавна познавах тази стена и въпреки туй не съм се досетил, че мога да я подпирам. Трябваше да се появи някой си отнякъде, за да разбере, че не съм роден за месия.

Ето го и третия! Да му се ненадяваш – толкова бързо се улови, излезе направо от зяпачите. Застана близо до мен, да речем – два метра, заби нозе в тревата, залепи старческите си плещи в най-ронливата част и веднага зацапа черното си сако с хоросан.

– Добър ден.

– Добър ден – отвърнах аз.

Значи, този ще ни трови – дядката с черния костюм, залепил се е да се набъбре. Вече бях склонен да оправдая мълчанието на Първия, какво по-комично от това – до стената да се подредят няколко говорещи човека, – затова мълчеше, изглежда, той, да не поощрява многословието.

Старецът ми се стори спретнат, абсолютен, годините му възлизаха може би на осемдесет, но очите му гледаха трезво. Искях да разбира докъде може да се проточи склонността му да пита, за да го парирам, но той се затвори доста и с това ме уби.

В сянката на дървото шефът ни се изправи и тръгна спокойно през площадчето. Две деца в гонитбата си се блъснаха едновременно в него и паднаха. Той ги вдигна последователно и продължи към нас, без да се глези и доказва с усмивки колко са му мили хлапетата. Заобиколи групата на зяпачите, застана на мястото си. От него вече ме разделяше старецът. Прелетя ято гълъби, чухме плясъците на крилето им, въздухът се раздвижи, замириса на липи.

– Той е първият. – Бях решил да осведомя стареца. – Аз съм след него.

– Знам – откликна старецът, – той е от вчера.

– Така ли?

– Така ми се струва. Цяла нощ се въртах в леглото си, мислих, докато накрая измислих, че трябва да се присъединя, нещо ми подсказа, че ще сторя добре, ако го последвам.

– Защо?

– Ами какво да правя там? – Измъкна бяла носна кърпа и забърса носа си.

– Там няма нищо, повярвайте, казва ви го човекът, който е минал осемдесетте.

– Сам ли сте?

– С дъщеря си и нейния съпруг.

– Които живеят във вашия...

– Да, те живеят при мен.

- Но не ви забелязват.
- Не ме забелязват.
- Вие сте в стаята си, нали?
- И внуци имам, и те не ме забелязват, старците никои не ги забелязва.

Ние предпочитаме компанията на по-младите хора, но това е невъзможно, неосъществимо, на практика старците дружат със старци и младите изпитват нещо като отвращение от нас. Знаем го от опит, и аз съм бил млад и всичко на този свят се връща. Ние старите си знаем местата, там се търсим, като корабокрушенци.

- Партньорка нямате ли си?

– Имах, почина в леглото си, цели дванайсет часа не осведомих децата, нито властите, исках да лежи там и да я гледам, не изпитвам вече смущения от мъртъвци. Леглото ѝ беше до отсрещната стена и знаете ли какво – жена ми, тогава на седемдесет и пет години, подмладяваше, с всеки изминат час... Слушайте, вие сте виновен да се разбърба.

4

Пред тълпата вече сме трима, нещо ми поолекна, така е по-различно, беше кошмарно, когато сеирджиите се занимаваха само с мен. И въпреки това обърнах се с гръб към тях, да си почина, промяната на позата отморява. Този път се загледах в стената, но с поглед на дете. Стената отстоеше на пет сантиметра от очите ми. Погълна ме изучаването на всяка отделна грапавина, на песъчинките, които я съставяха. Някъде открих дупка от гвоздей. През тази дупка влязох в стената, проникнах в структурата ѝ, зарях се в лабиринтите на нейните капилляри, провиквах се във всяка шупла и чувах ехото си, но абсолютната тъмнина ме изплаши и предпочетох да се върна на повърхността, където дупката от гвоздеа се превърна в кратер на вулкан, въображението ме повлече край ръба на вулкана, а после заскитах по повърхността на непозната планета, изкачих скалисти планини, прекосих пустини с пясъчни бури, слязох в дъното на кратера и всичко беше безводно, безлюдно, пясъчно, каменисто, над главата ми висеше заклинателно горещо небе с цвят на вар.

Повторно загърбих стената и се спасих.

Зяпачите стояха по местата си в свежия юнски следобед, зад тях децата си играеха с гейзерчето на чешмичката, а зад децата се потайваха уплашени сгради и дървета, просветваха бърбривите цветове на кафененцето, тежаха сенките на липите. Учуди ме нарасналият брой на кибиците; наизлезли от работа, хората увеличаваха навалищата по тротоара. Те ме разглеждаха; добре, туй пречеше ли да ги разглеждам и аз? Преценявах ги – нито един от тях нямаше вид на свободен човек, всички ми се сториха впрегнати коне. Само един ми бягаше от обобщението, направих усилие, но не можах да прелистя страниците на психологията му, беше и хубав на всичко отгоре, току-що избърснатото му лице проблясваше като стар бакър, а косата му, няма да повярвате, жълтееше. Да, той убягваше от класификацията ми, но много скоро опознах и него, човекът с жълтата коса се откъсна от тълпата, за да се нареди до нас. Но това ще стане по-късно, имайте търпение.

Мисля, че споменах колко чист и подреден ми се стори старият човек, ризата му се белееше с акациев цвят, а вратовръзката му висеше безупречно между реверите на сакото, по възела нямаше следи от опипване.

– Сутрин съм в кафене “Будапеща” – осведоми ме той и ние с Първооткривателя не му се разсърдихме, задето продължава, – следобед съм във верандата на кафене “Прага”, сред пияната на уличното движение, там “Раковска” е плътна и силна. Сутрин съм при моите стари хора, с тях разговаряме до изтощаване, а следобед в “Прага” мълча, наблюдавам, там почти всички са престъпно млади хора, тяхната младост може да те доведе до лудост. Тогава сякаш придобивам усещането, че съм в друга страна, сред хора, които не са податливи на контакти, и да си призная, просто не разбирам какво точно става край мен.

– И само мълчите – добавих аз, за да се отчете.

– А, понякога задавам въпроси, разбира се, дори почерпвам младите момичета, кавалерствувам с недотам съхраненото достойнство на човек, който се спасява. И от какво се страхувам, питам ви аз, на осемдесет години, истинското време на моята независимост, когато никой не може да ми причини беда? И аз не към нещо, а младостта може да бъде каквото си иска, но много рядко е оригинална, както е казал Честъртън. Обаче аз си стърча между младите и бих стърчал до края на живота си.

– И за какво говорят вашите млади в тяхното си кафене?

– За всичко, и все прагматично, те искат да просъществуват, да пробият, в “Прага” е фърашкано с амбиции, до тавана, много порочност и безсрамие – да не забравяме, че говоря за нещо като свърталище.

– В момента не се ли чувствувате неудобно? Вижте как ни гледат, учудват ни се, присмиват ни се.

– Лично аз съм доста спокоен – отвърна старецът. – Всички, които ме познаваха добре, са измрели, а сегашните ми познати едва ли са ме запаметили визуално.

– Затова ли се залепихте така лесно на стената?

Старият човек отрече: – Не за това.

Той може би щеше да продължи, но предпочетох да се допитам и се обърнах към Първооткривателя.

– Може ли да се говори?

– Да – каза лаконично той, с това искаше да заяви, че наистина можем да си говорим, и ме успокои.

Погледнах отново стария елегантен човек. Той дремеше. Това поведение от негова страна не ми хареса, попитах тихичко: дремете ли? Той ми отвърна, че е изключено да дреме, обидно е.

– За какво е обидно? – попитах аз.

– За каузата.

Боже мой, старецът си мислеше, че става въпрос за кауза, той пък търсеше в цялата тази работа някаква кауза, навярно още искаше да вярва в нещо.

От трима станахме петима. Малко след като градът се отърси от съня си, не един, а двама души прегазиха росната трева и за наистина безкрайно наше учудване, залепиха се на стената и се включиха в подпирането. Тяхното присъединяване ни обърка, и двамата бяха по на трийсет години, подобни, както се казва, ни би трябвало да ги допускаме да припарят до нас, без писмено разрешение от майките им. Най-много се изненада Първооткривателят, той нека си разправя каквото си ще, но долових неясно изразеното му изумление, дори уплаха. Представяте ли си какво би могло да произлезе нататък, ако почнат да нахлуват младите?

Младежът имаше широко лице и сплескан като у боксьорите нос и въпреки туй – хубавец, а здравето му тяло със силни рамене и ръце можеше да покорява която си ще жена. Наистина какво търси той тигър при нас?

Момичето ми се стори малко мършаво, човек би предположил, че може да се натроши на парчета поради крехкостта си, не ми се видя и чак дотам красива, за да бъде избраница на оня, но какво да се прави – младо, нежно женско същество, хубав миниатюрен бюст, дръзко издадени напред устни, устни – свят, цяла вселена.

Дааа, между нас вече дишаше животинче от другия пол.

В което се влюбих още от първия час.

На другата сутрин към десет часа почувствувах неудържим копнеж да се поразтъпча, в противен случай съществуваше опасност да изквича от любов и да наруша хармонията на малочисленото ни общество. Без да ми е напълно ясно какво върша, преминах нагло през групата на зяпачите, те се извърнаха към мен, просто усетих как дишат в лицето ми. Вместо да ми стане добре обаче от това, че не подпирам, почувствувах досада от света, в който се гмурках, и тогава за първи път разбрах какво ще означава занаят за мен стената.

Помолих за кафе и чаша бял кубински ром, доколкото ми е известно от опит, ромът превръща мислите в блянове, а бляновете в сияние. Предпочетох да седна в заведението, а не под дърветата, не исках тя сега да се мярка пред очите ми, тази мършава проклетница, пратена от най-тъмните сили сред нас.

Тя се появи с очила, оказа се очилата, големите кръгли рамки заемаха една трета от лицето ѝ, два опушени кръга на цайс. Не ме и погледна, поръча си кафе, взе си го и тръгна право към моята масичка, не ме удостои с каквото и да е внимание дори когато седна на стола и отпи. Бременните ѝ устни докоснаха горещата чаша, кожата на лицето ѝ отблизо се оказа много гладка, бледорозова, косата ѝ приличаше на огромен черен кристал.

– Обичам те – изрече не много тихо момичето, – обикнах те, щом те видях и сега те последвах, защото не можех да не те последвам. – Тя взе моя ром от

масата и пийна глътчица. – И без това съм откачена, но за първи път ми се случва такова внезапно влюбване и просто не знам какво ще правим.

– Как се наричате? – запитах аз.

– Калина. Усещате ли липите? – Не дочака отговор и продължи: – Като две рибки сме с вас, като две рибки в аквариума на уханията... Интересен старец, нали? А колко е чист. Пенсионира се е като банков чиновник.

– Даваше признаци, че ще говори много – забелязах аз, – но опасенията ни не се оправдаха, нещата, които говори, са интересни.

– Той е пътешественик – допълни Калина, – когато не седи в кафенето, пътува, качва се на първия му попаднал автобус и посещава близките селища. Предполагам, че иска да умре на път, както се казва – в движение.

– А господинът с вас?

– Оставете, ще бъде сложно, той ме обича и ще страда, вече разбра колко е губелно бликналото ми чувство към вас.

– Значи, такива са нещата около стареца?

– Той е много щастлив, че съм до него, навикнал е да общува по кафенетата със случайни момичета. Обичам те, разбираш ли?

– Добре де, какво ще правим? – смутих се аз. – Как виждате бъдещето ни?

– Ще подпираме – отвърна Калина, тя надигна рома повторно. – Защо не пиете? Трябва да полеем любовта ни.

– Ще подпираме, викате.

– За случая, който ни събра!

– И ще подпираме.

– Разбира се, мили, иначе тази хубава стена може да падне.

Тя – с устни-пространства, аз – със своята жажда, като се редувахме и усмивахме, пресушихме чашата, излязохме вън, пясъчният квадрат вече пъстрееше от деца, тълпата от кибици бе набъбнала до обичайните си за това време на деня размери, заобиколихме я и се притиснахме към стената.

Колко по-лесно е сега, о боже, когато сме петима, макар че те са около четири милиарда.

8

Малко по-късно осъзнах, че съвсем до мен стърчи нов, шестият – оня, за когото ви споменах, човекът от тълпата, от завчера, с жълтата коса и прегорялото като стар меден съд лице.

– Хелюу! – подвикнах аз. Кой знае защо, но сметнах, че така ще го приветствам най-добре.

– Как сте? – отвърна той и още с първите думи даде да се разбере, че не е обикновен човек, а феерия. – Идвам от морето, разбирате ли какво ви казвам, от морето. Живях в тръстикова колиба при устието на Ропотамо. Може би сте чували за мен, Манולי се казвам.

– Загрях – усмигнах се аз, – чувал съм, дори съм си мечтал да ви видя. Ама че малък свят, какво правите тук?

– Подпирам – рече Маноли, – два дни си задавах въпроси и накрая реших да се присъединя. За мен беше доста трудно, понеже не съм бедняк като вас, аз имам едно голямо море и едно голямо небе.

– А какво ви доведе в София?

– Дойдох да разбера дали нямам рак.

Калина ми прани малко листче по веригата. На листчето пишеше: Обичам те, обичам те!

– И какво, имате ли рак?

– Ми кога да се прегледам, кажете, видях ви още първия ден как висите. Днес, вместо на преглед, дойдох при вас.

Прочетох още веднъж бележката и усетих как пламват ръцете ми, коленете, страните на лицето ми, носът ми – от един много познат и много забравен огън.

– Там всички ни изгониха – рече Маноли, – разчистиха цялата местност, за резерват. Гордея се, че мен ме махнаха последен, заседаваха няколко месеца, все за мен, разбирате ли – дали да ме разкарат, или да ме оставят като единствен човек в резервата. Разбирате ли – единствен индивид, всичко друго животни: лисици, вълци, чакали, орли и делфини, тук-там някой тюлен. Направиха протокол за мен, красял съм околната среда, но понеже заприиждаха хиляди на поклонение пред колибата ми, анулираха решението си, дай боже всекиму да преживее четирийсет години като мен в най-красивото място на света. Сега, ако отидете там и се вслушате, не може да не чуете как нахлуващите в устието вълни шептят: Маноли, Маноли... Е, няма го вече Маноли, няма я и колибата му, Маноли е вече в София. Разбра ли, Вожде?

“Вождът” се беше заслушал в сладките приказки на чародееца, за първи път Вождът се вслушваше, накрая не издържа и се обади: – Искате да кажете, че сте преживели четирийсет години при едно море и една река?

– Това е всеизвестно – потвърди Маноли.

– И бяхте ли щастлив?

Маноли мълча дълго и накрая отвърна тихичко: – Да, Вожде.

Но помълча.

9

Погледите ни се срещнаха няколко пъти, не намерих в очите му нито омраза, нито ненавист – приятелят на Калина успя да създаде чудесно впечатление у всички ни, беше от ония млади хора, които те завладяват още при първия контакт, приемаш ги и им се доверяваш. С пристигането на тази двойка край нас просветна, стената се подмлади, компанията ни придоби по-оптимистичен вид, сега човек трудно би рекъл, че приличаме на корабкрушенци.

С присъщата си завладяваща веселост Маноли запита девойката какво търси при нас, когато и двамата все още не са започнали да зреят, а младите хора му отговориха по доста сложен и объркан начин, та накрая Маноли заключи: – Да, всичко разбрах, не разбрах само защо не отговорихте на въпроса ми. Младите хора се засмяха, засмяхме се и ние, само лицето на Вожда сякаш остана недокоснато от

създаденото настроение. Маноли продължи сред общата възбуда: – Млади човече, на времето бях не само по-красив, но и по-чаровен от теб, тялото ми се извисяваше като събирателна точка за чужденките по южното крайбрежие, бях и шампион по скокове във вода, бях велик рибар, разбира се, нямаше риба, която да ми се изплъзне. По онова време едва ли бих увиснал тук да подпирам.

– Аз съм ви посещавал – каза внезапно младежът, – като малък татко и мама ме доведоха при колибата да ви видя, у дома се говореше за вас.

В окото на Маноли бликна сълза, прииска му се да извика: Тълпа, какво зяпащ, защо стоиш тук, и спри да чоплиш семки, застани най-после мирно!

Маноли не извика тези думи срещу сеирджиите, приближаваше седемдесет, макар че беше чудо на природата и едва ли би се намерил на света глупак, да му даде повече от четирийсет и седем.

10

На колкото бях аз.

Обаче ми приписваха повече.

Стърчих с гръб към стената, разглеждах многооката ламя и се питах ще издържа ли. Откакто Калина влезе в мен, почувствувах, че ме обзема душевността на обикновения човек, който не може лесно да устои на втренчените погледи. Мислех си, че можем да се превърнем в атракция. Столичният градски съвет като нищо можеше да ни разгласи по света, надали имаше друга такава стена и шестима глупаци да я подпират. Ако стената се превърне в забележителност, вече, обхванат от чувствителността на влюбения, аз едва ли бих издържал. Любовта се загнездваше все по-дълбоко в мен, мисълта за Калина ме обсебваше – всеки ден се питах защо не вземем да се метлосаме двамата, да се затворим в една стая и да се изядем от любов. Като нищо бих я изял, така както се похвали Маноли, един ден той се похвали, че изял едно русо миньонче, цялото, нищо не останало от миньончето.

– Често прекарвам времето си в централната поща – чух гласа на Симеон Симеонов, – това се случва обикновено зиме, навън е неприятно студено, мокро, в пощата е тихо, светло, мирише на лепило и на марки, има няколко зали, в едната се борави с пари, в другата с писма, в третата с телеграми. Обикалям ги бавно, давам съвети на неуките, попивам всичко край себе си, помагам в попълването на бланките, хората питат, аз питам, разговаряме, разговорът става, разбирате ли, а има ли разговор, има живот, от разговора се получава човекът, няма скука, няма самота, не мисля за дъщерята, не се ядосвам, че внукът и той не ме поглежда. Най-добре ми е, когато разговарям, разбира се, с домашните мои хора, но това е рядко, не става, не искат, само кратки, необходими думи. А в пощата е топло и се реализираш, чакаш вестниците, четеш, разменяш мисли, аз веднага познавам човека, готов да си поговорим. В пощата се и влюбих, унесох се в една млада продавачка на марки, тресе ме няколко месеца, и то наистина, бях на седемдесет и осем, но слава богу, момичето не разбра, разминахме се с няколко подаръка от моя страна, а то се чудеше, къде ще ти проумее, че го обичам, не допускаше изобщо, че мъжът може да се влюби и на осемдесет.

– Иди обяснявай на мацките, че мога да чукам още – прекъсна го Маноли, – и то качествено.

– Един ден разговарях с Радой Ралин – продължи Симеон Симеонов, – той ме попита защо в тази поща няма колетно отделение, а аз му обясних, че за колетното отделение трябва да излезеш и да влезеш отново, само че през другия вход.

11

Навлизайки в химеричната сфера на мислите си, виждах Калина до мен, държа ръката ѝ, въвеждам я в нежна лаврова горичка, лавровата горичка свършва скоро, тъй като почва едно спокойно море. Спускаме се по ронлив бряг, стъпваме на скали, по груби циментови недоизкусурени стъпала, захванати в камънаците, слизаме при рибарски далян и се провираме под съхнещи мрежи. Пътят ни свършва на продънен от вълните кей – стъпиш ли невнимателно, падаш във водата, – на кея е привързана лодка, скачам в лодката и протягам нагоре ръце, Калина се отпуска доверчиво в тях, прихващам тясното ѝ кръстче, лодката се олюлява, любимата жена е все още в ръцете ми, не искам да я пусна, тя цялата ухае на лаврова гора...

Не, това не се понася, отлепвам се от стената и тръгвам към кафенето. Едно от децата облива по-малко от него дете с кофичка пясък, по-малкото дете прави движения на къпещ се под душа човек. Провирам се през ресните и си купувам необходимото. Белият кубински ром е много студен, благодаря с поглед на бюфетчийката, а тя поглежда към входа – очаква. Ресните наистина се разтварят, Калина сяда до мен и надига чашата ми.

– Ще ми се да предприемем нещо – казвам аз.

– Искам да видя училището – казва тя, – класа, на който си класен, да зърна учениците ти, само три въпроса ще им задам и ще разбера кой си, ще си обясня защо толкоз те обичам.

Отново ѝ обяснявам, че учителствувам само от две години, преди това си бях истински химик, че в учителската професия няма нищо интересно, каквото тя си мисли и каквото аз си мислех преди да оставя химическата лаборатория. Непрекъснато ѝ повтарям: не мога да се появя в училището, ще ми искат строга сметка, изоставих ги малко преди края на учебната година, а така, като не знам какво става там, е чудесно. И добавих: – Преди малко сънувах, че ухаеш на лаврова гора.

– Обичам те! – рече тя с присъщата си настойчивост.

Капчица ром кацна върху джинсите ѝ, Калина само погледна и ми върна чашата. Отидох на бюфета, поръчах втори ром, но не го пипнахме, додето не изпразнихме първата чаша – така си пиехме, от една-единствена чаша.

– Боли ме за Асен – заяви тя, – много ме боли, но какво да се прави, връзката ни е изконсумирана, заедно сме от ученическите чинове.

– Може би и него го боли.

– Старецът Симеонов и Маноли са странна комбинация, нали? Боже мой, страхувам се да не се влюбя в Маноли!...

– И аз си мислех за това.

– Че са странна комбинация ли?

– Да, първият е работил цял живот зад бюро, сигурно е носил и ръкавели, а вторият е бил шампион по скокове във вода.

12

Същия ден, привечер, какво привечер, какво разправам – след като се стъмни, към нас се приближи една фигура и се присъедини. Напразно се вирах към новия, не можех да го видя добре, до сутринта външността му си остана загадка за нас. Вече мога да ви кажа – това беше Чико, четирийсет годишен, преводач от английски и испански. Живеел сам в таван, притежавал папагал, Петрико, циничен, зъл, непрестанно го иронизирал. Чико се чувствувал самотен под керемидите и се чудел какво да стори, но внезапно му хрумнала идеята да дава обявления във “Вечерни новини”. Последвало великото му общуване с определена категория хора, той направо се забавлявал с тях. Продавал чрез обявите всичко, каквото му хрумне; апартаменти, вили, коли, парцели, стари мебели, трактори, автобуси, радарни инсталации. Идвали клиенти, забавлявал се, всяка вечер в неговия таван се състоявали леки представления. Веднъж обявил, че продава жираф, притекли се мнозина, искали да си купят и жираф, но дошъл и следовател. На следователя му направило впечатление, че един и същ човек продава много чрез вестника. Чико си признал, следователят се усмихнал, дори пили нещо прилично на водка и се разделили. Чико има слабост към една главна тема на живота си: сините китове са на изчезване. Девизът му е: пази се от себе си. В някои случаи, като наблюдавам поведението му и начина му да говори, ми се струва, че аз и Чико сме едно и също лице.

13

– Оставил съм рибите неуловени – уверяваше ни един ден Маноли, – в разгара на пасажите, когато лодките се пълнеха догоре! Напушал съм риболова заради жени. – Той погледна тълпата пред себе си и продължи: – Задуха ли южният вятър, никой не може да ме спре, оставям мрежите, зарязвам помощника си, затоплям варел вода, изкъпвам се, обличам бойните си дрехи, запалвам мотора и право в Бургас. Лодката ме носи към залива, наблюдавам раздвижената природа, пея, надвиквам гларусите и след два часа съм на спортния кей в града. – Лицето на Маноли цъфтеше от оживление. – Хубаво е, лежите на чаршафа голи, пушите, имате си доверие, вие сте едно, няма скърби, няма грижи, опиянени сте, и това е. Хубаво! После, разбира се, завалява дъжд – след южния винаги вали, става ти сбръчкано, всичко край теб се намокря, подгизваш, душата ти вкисва, съжаляваш за пропуснатите риби, изчисляваш ги в пари. Тогава и двигателят пее особено, свиваш се в шубата, лицето ти се блъска в насрещния дъжд. Но прибереш ли се, усетиш ли тръстикования покрив над главата си, веднага щом се затоплиш, разперваш ръце, усмихваш се, помощникът гледа онемял, а ти продължаваш да се

усмихваш и неочаквано за самия себе си изкрещяваш: Хубаво е, маймуни, вижте колко е хубаво, светът е хубав, да се живее е хубаво! Протягаш се отново, спомняш си за меката кожа в чаршафа и се пишеш победител. Ние, истинските мъже, сме мръдници – нараняваме и бягаме, а жените искат да останеш още при тях.

– Зависи от жените – обади се Калина. – Има и други жени.

– Няма други жени! – настоя Маноли. – Мъжете са животни, аз съм звяр, казах ви, че изядох една блондинка, изкльопах я! Вожде, позволи на звяра една волност, само че да стане полунощ.

14

В полунощ Маноли изчезна, побави се и се върна с бутилка уиски. Нямахме никой срещу нас, бяхме сами, жива душа по улиците. Кой знае защо, докато рибарят отваряше бутилката, реших, че трябва да хвърля поглед на колегите си. Всеки от тях бе ретуширан от мрака, забелязвахме се, **се** пак далечните улични лампи ни пращаха оскъдна светлина, но се различавахме главно по гласовете. Нямахме постоянни места, обичахме да се местим, това разнообразие сякаш ни позволяваше да си почиваме и създаваше впечатлението, че сме безукорно равни един на друг, включително Вождът, както го бе нарекъл Маноли. Е това наричам аз вожд – знаем си, че го имаме, а не си личи да го озаряват някакви, особено издигащи го над нас функции. И все пак, когато Маноли отвори бутилката, всички погледнахме към Вожда. Маноли бавно протегна ръката си. Бяхме като умрели: аз, Симеон Симеонов, Калина, Асен, Маноли и Чико.

Вождът пое бутилката.

Вождът пое бутилката, огледа ни и я вдигна спокойно, а след това отпра хубава глътка.

Отдъхнахме си, уискито тръгна от ръка на ръка, на вас предоставям картината: седем души наредени до стената, подаващи си стъклото. Уискито ни обедини още повече, въпреки метафизичния прах на тъмнината, който се стареше да ни отдалечи. Градът изчезна, представяхме си го как диша в притихващи и пламващи неврастенични пристъпи само че преместен на друга планета, мнооого-много далеч от нас. Загънати в мекия шал на спокойствието, вече бяхме сигурни, че стената няма да падне, няма да позволим. Пийвахме си с благодарност към Маноли, добре, че съществуват подобни хора по света, те са като брошки върху сивата дреха на всекидневието, каквото и да причинят на жените, изкупват го само с факта, че дишат някъде до нас. Според мен Маноли живее от хиляда години насам, много слънца и ветрове са нагнездили загара по кожата му, безброй бури са го калявали и милиони вълни са го осолявали.

– Вожде, знаеш ли какво се питам – обади се най-после той, – не се питам какъв е смисълът на подпирането, според мен – трябва, виж колко хубаво е, като подпираме стената, само се питам и не мога да си отговоря как се казваш?

– Йосиф се казвам.

– Това обаче не значи, че си господ, нали?

– Опазил ме бог.

Вождът се засмя за първи път като хората, а никъде не съм чувал, че на боговете им са позволени такива отклонения.

– Чико, кажи нещо умно!

– Не сега, Маноли, друг път.

– Но ще повториш текста на песничката си, моля те, съжали ме.

– Добре – съгласи се Чико, – макар че, както знаеш, съм измислил само първия куплет:

Слънце розово изгрява на света.
Моят кораб е със розови платна.
Вятър няма, ала корабът лети.
Как лети, иди го разбери!...

Толкоз, повече няма.

– И няма нужда – обади се Вождът.

Замълчахме и се замислихме за песничката на Чико – безобидна ли беше тя, или криеше подмолното в себе си?

– Не се замисляйте! – обади се Чико. – У кого е бутилката?

Подадох му я.

Усетих дъха на липите, а те отдавна бяха прецъфтели, бяхме в средата на юли. Калина дишаше в лицето ми. Ръката ѝ се плъзна по стената, ноктите ѝ боднаха дланта ми, после долових топлината на пръстите ѝ. Е, за подобен миг заслужава да се живее.

– Симеонов, пиете ли? – поиска да знае Асен.

– Разбира се – отзова се старецът. – Хубаво ми е.

– Вожде, ти евреин ли си? – запита Маноли.

– Там е работата – отвърна Вождът.

– Защо? – учуди се Маноли. – Нищо ти няма.

15

Точно по обед, в горещината, когато маркучът на напояването съскаше някъде вдясно, по мократа трева като самодива мина млада жена, застана пред Чико и го помоли да я последва.

Чико мълчеше.

– Искам още сега да си тръгнеш с мен – настоя жената.

Чико не отвърна.

– Моля те.

Чико си мълчеше.

– Подписах договор за панò, мили, и втори договор за оформяне на супермаркет, ще имаме достатъчно пари, ще можеш да превеждаш, което сам си избереш, ще се хванеш най-после за Джойс, ще работиш спокойно, разбираш ли?

– Нямах си представа колко се радвам, че ти потръгна, мила, най-после се случи и това, но няма да дойда. Нещо ми е хубаво, тук нещо ми харесва все повече и повече. Ако искаш, заповядай, има място.

– Но защо? – учуди се момичето. – Какъв е смисълът?

– Това се питаме и ние, но въпреки всичко опитай, може да ти хареса.

– Искам да творя – рече момичето, – да направя нещо. А ти трябва да преведеш най-зрелите работи на Джойс. Кой друг ще стори това?

– Привлекателно предложение – съгласи се Чико, – но тук ми е доста добре.

– Преди всичко, мили, тази стена не е застрашена от падане!...

– Знам.

Момичето на Чико заплака, тя ни проследи с погледа си, търсеше поне мъничко съчувствие, особено от Симеон Симеонов, но след малко сведе глава, после пипна лицето на Чико и пусна сълзите си да вилнеят.

– Не знам дали си много прав – рече Маноли, след като момичето се отдалечи, – но това е хубава мацка!

– Най-после ѝ потръгна – отвърна унесено Чико. – Отдавна чакан момент.

– А кой е този Джойс?

Чико мълчеше.

– Моля те.

– Нещо като океан, Маноли. Дано само не ми се струва така.

– Щяха да ни станат две хубави мацки – заключи Маноли.

16

Маноли умря на шести септември, към девет часа вечерта, свлече се върху петите си и остана неподвижен, с гръб, залепен на стената. Да търсим помощ ни се стори безсмислено. Вождът пипна ръката му и, изглежда, заплака. Като се надигна, сълзите му отразиха светлинките на града. Ние също заплакахме. Калина прегърна мъртвия и зариди.

17

В десет часа и пет минути вечерта Вождът помоли Чико да каже няколко думи. Чико възрази, не можел да се изразява простичко и човешки. Но Вождът помоли повторно.

Маноли лежеше успоредно на стената, почти невидим, но ние, залерени по местата си, бяхме длъжни да си го представим такъв, какъвто си го знаехме, дори по-хубав.

Няма нищо по-привлекателно от това да не знаеш какъв си и всеки ден да откриваш себе си – започна Чико. – Той достигна висок професионализъм в изкуството да живее сам. Маноли беше самотен като кипарис, но туй не му пречеше да бъде красиво влюбен в себе си с любов, която не пречеше на другите. – Ораторът стана нелогичен: – В повечето случаи се оказва, че за да бъдеш човек, трябва да водиш борба не само с негативните сили, а най-вече със себе си. – Гласът на Чико заглъхна, но все пак успя да се съвземе. – Нашият мил побратим Маноли ни кара да се замислим за средното интелектуално равнище на рибарите. Мир на праха му, спокойствие за неговия скитнически дух!...

В десет часа и десет минути вечерта Калина отвори капака на опела, поставихме Маноли в багажника, побра се, след като го подгънахме. Хлопнахме капака. Асен седна отзад, аз заех досегашното му място на предната седалка, Калина подкара.

Когато напуснахме града, стана много тихо, изчезнаха дори привичните шумове на нашата кола. Мълчахме. Стори ми се, че не проговорихме до края. В това мълчание ме споходи хрумването, че Калина може би не ме обича повече. Разминавахме се с камиони и тирове, взривовете им разтърсваха тишината ни, но след това отново усещахме мълчанието си. Някъде встрани от нас видях звезди. Не съм очаквал, че Калина ще се окаже разумен шофьор, по някакъв начин тя обикновено разсейваше впечатлението за напълно уравновесен човек. Обаче още от първия час на пътуването разбрах, че не ни грози опасност да не видя стената и по-нататъшния развой на нашата мисия.

Пътувахме напред, врязвахме се в дълбочината на нощта, но аз често връщах мисълта си при Вожда, Стареца и Чико – представях си ги как подпират и от своя страна мислят за нас.

В три и половина сутринта усетих вонята на морето и бургаските блата, после видях водата с отразените светлини на пристанището, изпитах загадъчното чувство, че съм се допрял до нещо гигантско, което ме приближава, да речем, до Сингапур.

Навлизахме в империята на плажовете, хотелите и къмпингите, пронизвахме един свят на безгрижието, нямащ нищо общо с града, който бяхме напуснали. Но и този свят засега спеше. Продължавахме да мълчим, въобразявахме си, че извършваме своеобразно бдение за Маноли, а той не можеше да не ни бъде признателен за това, макар и намъкнат в багажника, а не изпънат като всички нормални мъртъвци.

Обхванат от усещането, че край нас лежи разлагащ се мастодонт, аз вдишвах лошия мирис на блатото и се мъчех да си припомня как изглежда лицето на Калина. В прозрачната светлина от таблото виждах само очилата ѝ. Боже господи, почти нямах спомен за нейното лице. Зад волана на собствената ѝ кола Калина ме респектиреше и вече предполагах, че съм я изгубил по разбираеми от първи поглед причини. Впрочем какво търси тя на стената? За Асен не мислех, оставих го непокътнат зад гърба си, непознат, безличен може би, заблуден; подчинен на магията Калина, той нямаше сили да възрази, дори да страда.

Точно в четири и половина бяхме на Ропотамския мост, свихме вляво и се скрихме в гората. Като се ориентирах по-добре, прецених, че сме близо до кея на лодките, ослушах се и долових не само тишината, но и отчаяната самота на природата. Измъкнахме Маноли от багажника и го пренесохме на кея, той легна доверчиво върху дъските, под него безстрастно кротуваше любимата му река.

Настъпваха истинските минути на Асен, той намери лодката по името ѝ – “Далечина”, измъкна ключа от джобовете си, отключи кубрика, отвори вратичката му, дойде при нас и разбрахме, че отново трябва да вдигнем Маноли на ръце. Маноли, извинявай, братко, отново те натикахме, този път в кубрика, тъй като бързахме, представи си, ако някой ни беше съгледал, и ужасът да разбере, че трупът, с който си играем, е твоят.

Всяка изминала секунда ме караше да се възхищавам от сръчността и техническите познания на Асен. Двигателят например запали трудно, но младежът не загуби търпение, изчака хладнокръвно момента. Накара ме да отвържа лодката от кея и ми даде румпела. Докато се движехме, той отвори капака на носовото шкафче и затърси двете котви. Всичко се развиваше по сценарий, разказан ни преди това от самия Маноли – изпълнявахме неговата молба ли да кажа, заповед ли – не знам. Докато Асен и притеклата се към него Калина търсеха котвите, аз се вирах, за да откривам очертанията на реката и внимавах да не забием нос в тръстиките. Тук-там над водата подскачаха кефалчета: безукорният, безшумен дизел на лодката ми позволяваше да чувам дори как рибите падат обратно. Изтокът розовееше, тъмнината се отместваше. Асен погледна към мен, увери се, че се справям с управлението, и отново затърси между стотиците едри и дребни натурии под кувертата. Най-последно издърпа първата котва, по-малката, помня, че Калина успя да я вдигне и да я отмести. Постепенно се отърсвахме от напрежението; разсъмването, спокойствието, гората, тръстиката и приближаващото се обещание за чисто море ни обхващаха, лично аз благодарих сто пъти, че ме бяха включили в експедицията. В тези минути на разсъмване започнах да се колебая, позволявах си да допусна, че стената не е нищо друго освен наказание, че няма нужда от никакви стени, щом съществува такава природа, че на света едва ли е живял по-щастлив човек от Маноли.

20

Наближихме устието, там Асен вдигна ръка и ни посочи лявата част на брега. Разбрахме, показваше мястото на колибата. Нищо не видяхме, сринали са я до основи, така се създават резерватите.

При устието на реката хоризонтът на морето пламна право срещу нас, спряхме малко и потърсихме канала. По-рано в реката са влизали и риболовни кораби, но сега никой не разчиства наносите, съществува само естествен улей. Стараехме се да си припомним по-точно указанията на Маноли, той ни обясняваше с подробности как да излезем от реката и да влезем в морето. Асен взе от ръцете ми управлението, даде пълен напред и се справи, пред нас изведнъж се отвори много пътища и най-хубавото беше, че зазоряването изпълни не само простора, но и душите ни. Почувствах нуждата да погледна към Калина, бях така инжектиран от изгрева, че забравих за смъртта. Калина обаче тънеше в скръбното си вцепенение, дори не ме погледна, тя мислеше за Маноли. Отново ми дадоха управлението, вече бяхме открили втората котва, но предстоеше измъкването ѝ.

Плъзгахме се по най-прелестната светлина на планетата. Като притури човек необичайните обстоятелства, например – трупът в кубрика, пътуването ни

придобиваше величествен характер, в някои отношения се приближаваше до юношеските книги, а когато край нас се наредиха и няколко делфина, просто завидях на Маноли. Кортежът ни придружаваше дълго, накрая се разпръсна, стана шумно от мотори на рибарски лодки, пътят ни бе пресечен от два риболовни кораба. Пазехме се, бягахме от лодките, нашата цел си оставаше една – колкото може по-далеч и по-дълбоко.

Асен издърпа голямата котва, намери веригата и синтетичните въжета, направи ни знак, измъкнахме трупа. Вече трябваше да внимавам в направлението – далеч от всяка лодка; мъртвият лежеше сега при нас, на открито. Асен го привързваше с веригата и въжето към котвите.

Когато резервоарът се изпразни, дадох знак, спряхме и настъпи, ако мога така да се изразя – ритуалната тишина. Първо праметнахме през борда голямата котва, после трупа, накрая малката котва, всичко се спусна стремглаво към дъното, но все ми се струва, че последното нещо, което видяха очите ми, бе лицето на Маноли, неговия поглед към въздуха, към нас.

За мое удивление Калина не заплака, Асен наля Нафта в резервоара.

21

Край нас хората живееха без проблеми или пък с незначителни проблеми, а нашият въпрос бе разрешен неочаквано – в Аркутино ни дадоха две бунгала, Асен ги извоюва, администраторката се оказа близък негов човек. В четирийсет и седем настанихме Калина, в четирийсет и осем влязохме ние, мъжете. Комарите ни тормозеха още от сутринта, какво ще е довечера, не знам. Заспахме веднага. Събудих се следобед, боляха ме очите, стягаха ме слепоочията за сън. Не е както при стената, тук всичко е обикновено, трябва да спиш, трябва да ядеш. Асен все още спеше. Излязох, застанах до бунгалото на Калина и се ослушах. Нищо, тишина. Спи.

Отидох на павилиона, купих си бански гашета, пресяхох дюните, влязох в пяната на морето.

Предпочетох да плувам по гръб, вълните идваха срещу мен, заливаха ме, закриваха за момент небето, но после то отново се отваряше пред очите ми, гледах го и не можех да му се наситя, сякаш се прощавах с него или пък бях възкръснал мъртвец. Разхладох се добре, уморих се, паднах на пясъка като в детските години, придърпах топлина под гърдите си, заспах.

22

Удължената сянка на изсъхналата трева ми подсказа нещо, към мен се спущаше и сянката на дюната, септемврийското слънце бе напекло косата ми, май че се чувствувах отпочинал, беше ми станало приятно. Калина остави бледосиня плажна кърпа до мен, нахлузи плувна шапка върху косата си и се отдалечи. Навлезе бавно в морето, защо бавно – не знам, това е мъчително. Заплува стилно,

бързо, стопи се пред погледа ми, остана само петънцето на розовата ѝ шапка. Обзе ме тъга заради разрушени илюзии, хвана ме яд, ненавист.

– Асен замина.

Отворих очи, отърсих се от дрямката.

Стоеше до мен, мокра, на коляното ѝ бе залепнало водорасло.

– Как... замина? – Нищо не разбрах. – Защо?

Свали шапката си, отпусна косата си.

– С администраторката.

Това ме изненада невероятно. Асен нямаше вид на такъв.

Калина седна на хавлията.

– Бил е стар мерак на момичето, Асен е летувал само тук... Ти защо не ме събуди да плуваме заедно, мечтаех да плуваме един до друг, а после да се пръскаме с вода.

Но мен – кой знае защо – ме вълнуваше другото: – Това значи ли, че няма да се върне на стената?

– Измънка нещо, не се разбра.

– Доколкото го познаваш?

– Не го виждам там.

Калина легна до мен, след малко вдигна главата си и ме целуна някъде около врата. Тъгата ме напусна, илюзиите ми се върнаха.

23

Полъхът откъм морето бе престанал, бризът откъм сушата не бе излязъл – истинското време на комарите, щяха да вилнеят поне час, но ние се стараехме да не им обръщаме внимание. Седяхме до стъклото на верандата, от стъклото нататък са дюните, все още нямаше хора, някакви немкини през две маси се кискаха, келнерите се движеха като охлюви. Чувствувахме се на километри един от друг, аз мислех за това, че след няколко дни започва учебната година, спомних си за учениците, домъчня ми за тях, бях ги изоставил без предупреждение и какво ли допускат за мен – дявол знае.

Ръката на Калина, както винаги и сега, докосна моята, Калина искаше да върне мисълта ми на масата, при себе си.

Отворих уста, но тя ми даде знак да млъкна. Права беше, какво да говорим в момента: бяхме сами, на море, лятото се изнизваше. Чувствувах се болезнено, бих добавил – перверзно щастлив.

Но трябваше да предприема нещо и вдигнах чашата. Тя одобри това, също вдигна своята, погледнахме се и аз, както си му е обичаят, отсипах малко на плочите.

– Мир на праха му.

Тя повтори жеста ми, после пихме – колкото и да е невероятно, ала първата глътка сякаш отключи врата. Нахлуха немците, заемаха масите си, после звъннаха китарите, неизбежното даде да се разбере, че е тук, и аз повторно заскитах надалеч: дюни, малки селски стаички под наем, заливи, наблизно ласкава

планина, можехме да се заврем да речем в Ахтопол, там никой не е в състояние да ни открие.

– Наистина ли го обичаше?

– Леко увлечение – отвърна Калина. – Маноли ме беше хипнотизирал, а аз съм жена на поривите.

– Знаем, разбрах.

– Ами тогава да танцуваме.

24

Малко преди полунощ застанахме пред бунгалата си, казах избирай, тя избра нейното, там свари кафе, то ми дойде добре, почувствувах се не толкова зле, макар да долавях вече, че в това бунгало, поне тази нощ, няма да се случат събития.

– Животът е нещо еднопосочно – изрече тя. – Живеем го бързо и бих казала хищно, колкото да отричаме това.

– И може би еднакво – допълних аз.

– Затова се старая да търся нюансите му... Знаеш ли, затъжих се за приятелите при стената. Ах, старецът, старецът, какво ли прави сега Симеон Симеонов?

– И в него ли си влюбена?

– Защо не.

Въпреки късния час по близкото шосе фучаха коли, кафето притежаваше истински аромат на кафе, край мен бе пълно с удобства: Машинка за мелене, кафеарка, касетофон, леководолазни уреди, обитателката на бунгалото се е била приготвила както се полага за експедицията.

– Да – каза тя, след като разбра какво мисля, – щеше ми се да останем повече, младостта си е младост, а тук не е от най-грозните кътчета на света... Знаеш ли, непрекъснато виждам Маноли. Мъча се да си го представя какво прави на дъното, какво мисли, продължава ли да е с нас, или е предпочел отново другия си живот, на покорител? Радвам се, че поне аз се сетих от по-рано за стената.

Не ми се стори особено несвързано.

– Смятах, че поне тук няма да си спомняме...

– Харесваш ми, и немчините те харесаха, ти си направо хубав.

– Пусни музика.

– Искрен ли си?

– Хайде.

– Хем искам да запазя неутралитет, хем те ревнувам, ако мислиш за друго, а не за мен. Искаш да мислиш за мен. Ах, как искам да поживея с теб, но ако може не банално, сама не знам как би могло да стане това – да не живеем банално. Всичко се банализира, разбираш ли?

– Маноли живя оригинално.

– А дойде на стената, искаш да кажеш. Ти искаш да кажеш, че Симеон Симеонов живя най-обикновено, но и той...

– Един момент.

Ослушахме се, на бунгалото беше кацнала кукумявка.

– Хубаво пътуване си правим, и кукумявка чухме, утре ще поплуваме един до друг надалеч, а после ще се пръскаме с вода като деца.

– Лека нощ.

Моето бунгало ми се стори голо, несретно. Легнах си с очакването на втория ден.

25

В ранни зори някой нахлу при мен, хвърли одеялото на пода и се тръшна на леглото ми. Какво мъничко високо телце, колко страхливи гърдички и застрашително издадени напред устни, тръгнаха да нацелуват целия свят.

Обстановката се промени, бунгалото забогатя, дори се получи нещо като разкош, излишек.

Тези жени, тези жени, колко прав е Маноли, не знаят ога да престанат, всеки момент очаквах да ме запитат мога ли да обичам завинаги и да получа предложение за бягство към Ахтопол.

– Донеси банските – рече тя.

Излязох на верандичката, хиляди врабчета цвърчаха в късния предиобед, приближаваше десет, чистачките се надвикваха.

Моите гащета и нейният бански висяха на въженцето, спрях за мъничко, загледах ги, нещо сладостно ме изпълни до ушите и за миг си помислих, че няма нищо по-хубаво от живота, че той не е само неизбежност.

Незатоплени както трябва, дюните ни се сториха по-корави, немците лежаха голи в подножията им, снощното младо немкинче ми се усмихна, дори махна нагло с ръка, но и Калина не му остана длъжна, отвърна с ръкомахане, дори извика хелюу. Немското момиче се изправи, продължаваше да ни маха, но го направи повече за да видя, че има хубаво тяло.

– Незабавно ме вземи на ръце!

Грабнах Калина, понесох я към водата и пак си спомних думите на Маноли: жени, жени! Бях седемнайсет години по-възрастен от нея.

– Сетих се – казах аз, преди да я пусна на пясъка, – ще вземем лодката на Маноли, ще обиколим крайбрежието!

– Не, мили мой, ще поплуваме, ще се налюбим още веднъж и ще потеглим за София.

26

Вкарахме колата в гаража. Калина ме помоли да я придружа, имаше доста багаж, помагах с удоволствие. Както предполагах, домът ѝ се оказа голям. Бяхме жадни, изпихме по чаша швепс и поставихме джезвето. Денят ни се отличаваше с много събития – доказвахме се в леглото, плувахме, пекохме се, а после карахме непрекъснато до София. Погледнах към улица “Любен Каравелов”, където се намирахме; навън притъмняваше, а в здрача на жилището предметите и мебелите

стояха достойно по местата си, миловидни, топли, нито една модерна вещ; само кухнята правеше изключение. От бегли думички знаех, че Калина има само баща, майката починала в болница, бащата е в чужбина – май някаква история с чужбинска жена, – преуспяващ мъжага, който напразно апелира към дъщеря си да го посети поне за малко.

– Признай, че гориш от нетърпение.

– Така е – отвърнах аз, – искам да видя дали се е залепил някой нов.

– И аз, но въпреки туй ще изпием кафето си бавно. Постарай се да бъдеш спокоен.

Срещу погледа ми висеше огромен старинен часовник, стрелките му показваха три без двайсет. На коя дата беше спрял? Ще се намери ли някой някога да го навие? Тя запали цигара, за първи път виждах Калина да пуши. Запуших и аз. Стори ми се, че няма нищо по-хубаво на света от цигарите, макар че оттогава не съм запалил ни една. Просто имахме нужда да пушим, аз гледах дима, в такъв дом е добре да дими нещо, кошунство е да бъде оставен празен. Но какво ѝ имаше на Калина, че още не се е омъжила? Всичко при нея беше наред, дори повече. Какво търси и тя на стената?

27

Имаше, да, имаше.

Дори двама.

С привичните ни навици, които се стараехме да култивираме сред нас, ние се присъединихме към приятелите си мълчаливо и започнахме да подпираме. Те разбраха, че всичко е окей. В тъмнината съгледах зяпачите, няколко на брой и се учудих, че вече не ми правят впечатление, стърчах гордо пред очите им, дори съжалявах, че не са повече, но знаех си аз, утре ще съмне и броят им ще се умножи.

Стената предлага проникване, като я подпираш да не падне, ти щеш не щеш се замисляш, а после анализираш. Денонощно висиш и мислиш, а когато мислиш дълго, колкото и да си посредствен, не може да не се добереш до нещо.

28

Кимнах дружелюбно на човека до мен още преди да се разсъмне. Оказа се жена. По-късно я видях добре, върху откритото ѝ лице се разсейваха стари сенки на самотата.

– Здравейте – усмихнах се аз. – Добре ли се чувствувате?

Стана ѝ приятно от дружелюбието ми: – Вие сте Високият, нали?

– Да.

Така са ме наричали, значи. Ами да, не съм си заявил името. Колко просто – Високият, нищо повече.

– Аз съм Нина Монева.

– Изглеждате чудесно.

– На шейсет.

– Няма как – отвърнах, – това е.

Нина Монева се засмя.

После каза: – Това кафене е поставено на място

Кимнах.

– “Никарагуа” – продължи Монева. – Важи, нали?

– А кой е другият нов?

– Не знаем, дойде няколко часа след мен и все още не сме чули гласа му.

Може би ще го наречем Мълчаливият.

Погледнах към Вожда. Калина му разказваше нещо, сигурно му обясняваше за Асен. Бях забравил за Асен. Какво ли прави сега? Каква ли скука е край него? Дали ще се отврати? Боже мой, как могат, как хората могат да живеят в живота!...

Тълпата набъбваше. Мълчаливият покашляше. Направи ми впечатление още нощес, стареше се да сподави кашлицата. Трябва да намеря начин, на този човек трябва да му се каже, че може да си кашля спокойно, не пречи, на стената никой никога не спи.

Започнах да се забавлявам, откакто се върнах от живота, виждам зяпачите в друга светлина, като обект за проучване. До един са ми смешни, с всичко: ставането, лягането, бягането, блъскането, подлагането, спъването, размножаването, дори страданието. Какви лица, какви изражения. Комизъм.

Спомних си за Маноли, бях го видял най-напред сред тълпата, наблюдаваше ни отсреща, после дойде при нас. И каква разлика от първия до втория Маноли!...

Симеон Симеонов се запъти към кафенето – редовното сутрешно кафе, ние не се нуждаем от нищо, и от кафе, но – ритуалче някакво, понякога имаме нужда да си кажем нещо поотделно.

Чико също проучва тълпата, тук той няма възможност да разговаря с “клиенти” както на тавана, принуден е да гледа. Отдавна не е публикувал обяви във вестника, вече няма нужда да върши това.

Вождът по всяка вероятност се е издигнал до някоя непозната за нас фаза, погледът му прескача тълпата, забил се е в сухите листа на липите, там дълбае, човърка. Вожда вече е стигнал поне в преддверието на туй, което гоним.

Калина е в сравнително по-неизгодно положение, може да се каже, че е център на внимание – тълпата се взира най-много в нея. А сега пък някакъв тип е насочил камера към нас; имали сме случаи на фотографиране, камера никога. Типът задържа обектива особено дълго върху Калина. Тя е вдигнала глава, гледа го и се стареа да вложи колкото може повече презрение в очите си, за тази цел смъква дори очилата си.

Заръмвява дъждец, най-добре сме, когато вали силно, зяпачите изчезват. С нетърпение чакаме есенните дъждове, снежните бури, сковаващия мраз.

Октомври ни завари все същите, никой вече не пририта за обществото ни. Да си припомним кои сме: Вождът, Високият, старецът Симеон Симеонов, Калина, Чико, Нина Монева, Мълчаливият.

Тук му е мястото да ви информирам, че преди няколко дни проследих Мълчаливия и седнах на масичката му в “Никарагуа”.

– Няма да ви отнема много време и няма да ви карам да говорите – рекох, – не потискайте кашлицата си.

– Не дразня ли?

– Ни най-малко, разбирате ли, кашляйте си на воля.

– Не съм опасен – смънка той.

– За това никой не ви пита. Довиждане.

Оставих го сам.

30

Любовта на Калина нарастваше всеки ден. Разбирах я, но не можех да ѝ помогна. Тя просто ослепя, навярно си представяше, че е сама, всички отгатнаха, че обича, долавях съчувствие към нея, а любовта ѝ пълзеше край стената като тънък аромат на цъфнали овошки.

Вълнувах се, може би само аз съзнавах какви последици може да има това, де да знае човек дали Калина няма да обърка живота ни, да разстрои подпирането и стената да рухне. Винаги ще се намери нещо да попречи, в повечето случаи, разбира се, любовта на една жена.

Какво чака той, защо не се намесва?

На осми октомври по обед Вождът се запъти към кафенето, но не остана вътре, а изнесе сервизчето си вън. Беше топъл ден, коронясан с жълти листа, в пясъчния квадрат отново играеха деца, майките показваха коленете си. Прелетяха гарги, много, крещяха. Това създаде у мен настроение, обичам гаргите.

Калина се отдели от стената, дори не влезе в кафенето, не я интересуваше кафето, тя седна срещу Вожда и продума нещо лаконично, което разбрах само аз, все едно, че го чух.

Вождът вдигна чашката си и отпи.

“Обичам те!” – повтори тя.

Вождът я погледна над чашката си. Ех, че хубав човек, макар че е облечен сякаш в чужди дрехи; ужас, откъде е взел това клошарско сако?

Симеон Симеонов ме потърси с очи, смигнах му, той разбра, че и на мене ми е ясно.

“Обичам те!” – потретиха устните ѝ.

Вождът остави чашката в чинийката и започна да говори. Доколкото схващам от мястото си, думите му излизаха спокойно от устата, този път многобройни, но сигурно точни, да не говорим, че на всяка цена – умни. Какво ли не бих дал да ги чуя. Край двамата падаха листа, по някое време той постави ръка върху ръката ѝ, пак листа, колко много жълти листа замрежваха почти сецесионната картина на момиче и брадат старомоден кавалер! Ятото на гаргите се

върна, връхлетя върху голяма канадска топола, денят ставаше все по-топъл, ако и да нямаше слънце.

Дойде ред на последните му думи.

Калина отдавна бършеше очите си.

Още една, съвсем последна дума.

Калина се изправи, столът ѝ падна, тя дори не забеляза това, тръгна към нас. Приближаваше с олюляваща се походка, още веднъж забърса очите си, шом се приближи съвсем, погледна само мен с поглед, който ми разказа всичко: Обичах го до безумие, а той ме сломи, но не му се сърдя, велик човек е Вождът.

В това време Вождът стана, изправи падналия стол.

Долових успокоението край стената, пък май и жертвата се бе укротила, обществото ни бе защитило успешно целостта си.

Изтеглих се малко напред, огледах приятелите си и разбрах, че иде редът на Чико и Мълчаливия, в кого ли щеше да се влюби тепърва Калина?

Бъдещето ме опроверга, тя не се влюби в никого повече.

Забравих да кажа още нещо, забравих да спомена, че Вождът влезе повторно в кафенето и излезе с чаша ром.

31

С Нина Монева няхахме проблеми. Може би и тя да се е влюбила във Вожда, но тайно, и е изконсумирала всичко дълбоко в същността си. Нина Монева ни заливаше с благодатното си спокойствие и всекидневната си благодарност, че е между нас. Добре се разбираха със Симеон Симеонов. Понеже тя не бе чувала за приключенията му, на него му се удаде естествен случай да ги разкаже още веднъж, нещо крайно необходимо за старците, като слънцето и въздуха. Понеже се случих наблизко, чух и за централната поща, и за студените сърца на децата му.

32

Чико сякаш потъна между нас, той млъкна неочаквано, но никой дори и не помисли, че се е обезличил. Предполагах, че предъква чувствата към момичето си, художничката. Все пак, обичал я, години били заедно на тавана, пасване на характерите, еднакви мечти и тъй нататък.

Казвам тези думи като предисловие на веселата сцена, развила се край нас, като последица от неговите търговски обяви във “Вечерни новини”.

Една нощ, на двайсет и първи октомври, към нас се приближиха двама души, по-скоро – две ниски фигури, не можехме да различим нищо от тях. Запитаха кой тук от нас е Чико.

– Аз съм Чико.

– Идваме от жилището ви, във връзка с обявата, приятелката ви ни насочи насам. Можем ли да седнем на пейката?

– Предпочитам да разговаряме тук.

– Не може ли на пейката?

– Само тук – настоя Чико, – тези хора са много мои, все едно че говорим пред камъни.

– Много е тайно – настоя по-ниската фигура.

– Само тук! – настоя Чико.

– Това е извънредно тайно – обясни първият, който бе започнал разговора.

– Немислимо е да говорим пред други хора.

– Говорете спокойно – настоя Чико. – Все едно, че съм сам, смятайте ги за неодоушевени предмети.

Фигурите се спогледаха, накрая сякаш приеха, по-високата фигура плъзна погледа си върху подпирашите, но всеки от подпирашите гледаше право пред себе си, не хора – мумии. Туй посъживи фигурите.

– Преди всичко, един въпрос, от който зависи по-нататъшният ни разговор – започна по-високият, – продадохте ли локомотива?

Чико забави малко: – Ми то, минаха месеци от обявата и никой...

Фигурите въздъгнаха.

– В обявата пише – стар.

– Много стар, много запазен, всяка седмица лъскам месинговите му детайли.

– На Запад бил ли сте?

– Две години в Лондон и две в Мадрид.

– Да поотидем на пейката, не разбрахте ли?

– Говорете, ви казвам.

– От най-старите ли е?

– Белгийска машина, единствената у нас.

– В движение? – Фигурите май не вярваха.

– Абсолютно! – отвърна твърдо Чико. – Палиш и тръгваш, дори е зареден с въглища, има гориво до Канада.

Фигурите трепнаха.

– Сега вече убедихте ли се, че трябва да посетим пейката?

– За дискретността отговарям с главата си!

– Добре – намеси се по-ниската фигура, – тъй като предложението ни обвързва достатъчно и вас.

– Кога можем да го видим? – побърза по-високата фигура.

– Още утре.

– Къде?

– Една глуха линия, в една малка гаричка.

– Слушайте – по-високата фигура погледна мумиите в мрака, – предлагаме ви да направим една голяма работа.

– Доста голяма – не изтрая по-ниската фигура, – от порядъка на два милиона.

– Лева?

– Долара.

– А почти не участвувате – продължи бързо по-високата фигура.

– Така ли?

– Ще получите двеста хиляди долара.

– От вас се иска да дадете само локомотива.

– Давам го!... Друго какво искате?
– Тайна до гроб. Каквото и да се случи.
– И да умираме?
– Защо да умирам?
– Така си е думата.
– Добре, но аз участвувам с локомотив, а вие с какво участвувате?
– С останалото.
– Добре де, локомотивът е локомотив, можете да го видите, да го пипнете, ако му се изпречите, може и да ви сгази. Давам ви го. А вие какво давате?
– Фигурите се спогледаха.
По-ниската фигура прошепна: – Рискът.
– Какъв риск?
– Можем да влезем в затвора.
– Слушам ви.
– Взимаме локомотива – намеси се по-ниската фигура – и тръгваме от София. София – Белград, Белград – Амстердам.
– Амстердам?
– Амстердам.
– През толкова държави? Смятате да го прекарате? Това е невъзможно.
Кой ще го кара?
– Ние.
– Кой ще ви пуца?
– Началниците на гарите.
– Много пари, разбирате ли, Чико? Много.
– Петстотин хиляди само за подкупи.
– Ааа, ма това е гениално! – удиви се продавачът. – Вие сигурно сте машинисти от международния жепетранспорт.
– Какво сме – не е важно.
– Двеста хиляди за мен?
– Да.
– Защо двеста?
– В Амстердам ще получим чисти милион и половина. Вярваме, че тук никой няма да ви даде двеста хиляди долара за желязото.
– А там на вас... как?
– Открихме един холандец, събира стари локомотиви.
– Всичко е уговорено!
– Уредили сме!
– Изглежда, че там локомотивите са скъпи – рече замислено Чико.
– Там – да, но тук – нищо.
– А трудно се стига дотам – съгласи се Чико.
– Международна конспирация! – рече живо по-високата от ниските, общо взето, фигури.
– Ще се напълним с пари – рече по-ниската фигура – и ще заживеем като хората.
– Тая работа ми допада много – каза Чико – ще я направим.
– И така – да отсечем...

– Кога ще видим локомотива?
– Утре ви чакам на Централната гара, пред информацията.
– Фигурите стиснаха ръката на Чико и си отидоха.
– Е така се занимавах досега – каза весело нашият приятел Чико. – Идват клиенти, разговаряме, общувам с хората.

33

На другия ден към десет часа числото ни се покачи от седем на осем. Пристигна Художникът, наистина бил художник, омръзнало му обаче да бъде слаб художник, засрамил се от факта, че тъпче на място и върви по отгпканите от колегите си пътеки и се залепи до Вожда. Нямахме брада, дрехите му не миришеха на терпентин.

– Трудно е там – заяви той, – трябва непрекъснато да се доказваш, и все прииждат нови. Гледаш, всеки краде от някого, въпросът не е какво ще нарисуваш, а как да прикриеш чуждото в себе си. Карах така и чаках да се отърся от туй, което не е мое, чувал съм, че добрият художник постепенно се отърсва. Но не се получи. Казват, че посредствените са тор, върху който израстват цветята на таланта. Омръзна ми обаче да бъда тор. Вие как се чувствувате?

– Добре дошъл – рече Вождът. – Позираме на тълпата, тя ни наблюдава.

– Щели да ви излъчват по телевизията – осведоми ни художникът, – един оператор ми каза.

– Малко ни интересува! – обадох се аз.

– Пък нека ни видят – рече Монева. – Не съм и допусчала, че ще ме покажат.

– Но нещо материалът се е повредил – допълни художникът, – май ще дойдат повторно.

– Тяжна си работа – рече Вождът.

В деня, за който ви говоря, едно дете се приближи с кофичката си до нас. То се залепи, започна да подпира, подражаваше. В кофичката имаше вода и малка рибка. Рибката береше душа. Калина не издържа, взе кофичката и тръгна из града да търси басейн. Детето заплака след нея, след детето потегли и майка му. Калина ги изгледа строго и продължи. Върна се след час, басейн не намерила, пуснала рибката във ваната на магазин за жива риба.

Засмяхме се. Казала на продавача да не я продава за консумация, само за аквариум. Продавачът се съгласил, харесал Калина, поискал телефонния ѝ номер. Дала го с готовност и го помолила да звъни всеки ден. Представихме си как продавачът вече не си гледа печалбите, а изгаря от надежди.

34

Както предположихме, фигурите не се появиха през деня, а късно вечерта, когато трудно можехме да различим някаква черта от външността им и когато нямаше никакви зяпачи.

– Защо не дойдохте на гарата? – запита още от движение по-високата фигура. – Чакахме ви до шестнайсет часа.

– Да ви кажа правата, забравих – отвърна Чико. – Имах работа и забравих.

– Кога ще ни заведете на локомотива?

– Винаги.

– Сега не може ли?

– В тъмното? – Чико изрази разочарование от въпроса. – Господа, искам да видите стоката, както трябва. Не продавам на тъмно.

– Тогава какво се маете, това са двеста хиляди долара.

– А за вас?

– Как за нас? Ние поемаме риска. Освен това, ние сме двама. – Той показва два пръста. – А вие сте един. – Показва един пръст.

– Неудобно ми е като видя пръст.

– Шегата ми харесва – каза по-високата фигура, – но работата си е работа.

– Но за вас остават милион и триста хиляди – каза Чико. – Предлагам на тримата по петстотин хиляди.

– Добре – съгласи се по-високата фигура.

– Тръгваме ли? – запита по-ниската фигура.

– Да го видим най-после този локомотив – настоя по-високата фигура.

– Ще го видите – успокои ги Чико, – но най-напред да се разберем: ще правим ли някакви документи?

– Не е нужно – рече по-високата фигура, – локомотивът си е ваш. В Амстердам получавате парите и ги делим. Ние ви имаме доверие. Локомотивът си е ваш.

– А от вас какво?

– Какво от нас? От нас рискът. Това малко ли е, да прекараш цял локомотив от България до Холандия, това са линии, релси, траверси, гари, гарички, някъде ще трябва да задържат експреси, за да минем ние, има началници на гари, които се подкупват трудно, ами интерпола? Рискът е голям.

– Отначало казахте, че риск почти няма.

Фигурите се спогледаха отново.

– Чакайте – въздъхна първата фигура, – какво става?

– Искам да се разберем предварително.

– Това е добре – съгласи се втората фигура, – чисти сметки, добри приятели.

– Аз давам локомотив.

– Да.

– А вие нищо, бакшиш.

– Нещо се закучи – отбеляза първата фигура.

– Закучи се той! – повиши тон втората фигура.

– Защо, какво съм казал? – отвърна наивно продавачът.

– Ти се измъкваш! – извика втората фигура, по-ниската.

– Напротив! – извика Чико. – Давам ви цял белгийски локомотив отпреди сто години, а вие нищо, риск. Кажете, могат ли да се сравняват рискът и локомотивът?

– Ами разноските по гарите?

– Добре де, къде ви е проектносметната документация? – каза Чико.

Двете фигури направиха по крачка назад, защото не бяха сигурни, че няма да замахнат, но оправиха дишането си.

– Добре де, какво искаш? – прошепна по-високата фигура.

Чико каза спокойно: – Един милион за мен, по двеста и петдесет хиляди за вас.

Фигурите пъкнаха ръце в джобовете на шлиферите си, по-ниската фигура започна да газии тревата. По-високата фигура заговори много тихо и отново премина на ВИ: – Искате един милион?

– Когато ви даваме цели петстотин хиляди?

– Петстотин хиляди, какво са петстотин хиляди! – възмути се Чико.

– А по двеста и петдесет хиляди според вас какво са?

– Това са вече пари.

Фигурите затепаха неспокойно по тревата, разминаваха се пред очите ни. Ние, мумиите, стояхме неподвижно и следяхме развоя на пазарлъка. По-високата фигура отиде при Чико.

– А бе, вие какво? Нали уж щяхме да... правим бизнес?

– Бизнес, на равни начала. А вие искате да ме изхитрите. Според мен най-справедливото е на вас по двеста и петдесет хиляди, а на мен един милион. Когато и да попитате, ще ви каже, че е разумно. Ето, чуйте: на вас по двеста и петдесет, на мен... Чакай, да не е обратното ей.

Усетихме как фигурите се отпуснаха.

– Не е обратното – съвзе се Чико, – как ще е обратното. На вас по двеста и петдесет хиляди.

По-високата фигура повиши глас: – Другарю, вие как се казвате?

– Чико се казвам.

– Презимето?

– Нямам презиме, имам локомотив.

– Нека питаме и господата, които слушат.

– Те не ме интересуват, аз ги мразя тях!

По-ниският почти се втурна към Чико: – Искаш да ни измъкнеш цял милион?

– На мен ми трябват пари – измънка Чико.

Неочаквано фигурите изчезнаха.

Фигурите изчезнаха, понеже се появи друга фигура. Когато се приближи съвсем, забелязахме, че новата фигура е почти толкова елегантна, колкото Симеон Симеонов, докато Симеонов обаче се обличаше главно в черно, тази фигура, изглежда, предпочиташе светли, радостни тонове.

– Наричайте ме Йордан – свали шапка фигурата.

Гласът на непознатия ни погали по лицата. Той върна шапката на главата си и запали цигара. Изпуши я много-много сладко и изчезна, ала след половин минута се върна и боже мой, залепи се до нас, да подпира.

– Трябваше да хвърля угарката – отново ни погали по лицата с гласа си, - трябваше да намеря кошче за отпадъци. Освен туй захвърлих и кутията, отказах ги, тук навярно никой не пуши. Щях да се присъединя още по обед, но не можах да взема крайно решение, все още се колебаех, съмнявах се дали сте прави. Накрая дойдох до убеждението, че сте прави, но как ще забравя цигарите, не знам.

– Можете да си пушите отсреща.

Калина посочи “Никарагуа”.

– Не е там работата – отвърна Йордан, – ако ще е, да е.

36

На другия ден през нощта валеше, дъждът не попречи обаче на двете фигури, двете фигури се появиха за трети път, за радост на Чико, пък и за наше развлечение.

– Радвам се, че се върнахте – каза Чико, – изобщо идвайте, с вас ми е приятно, за мен вие сте най-интересните клиенти.

Отново започна по-високата фигура: – Върнахме се, понеже сме сигурни, че ще намерим база.

– Това са хубави думи. – Тази нощ Чико стана особено бърлив, играта май го поувлече повече от необходимото. – Базата трябва да се намери, не може някъде да няма някоя база, върху която да изградим...

– Но тя в никакъв случай не може да бъде по двеста и петдесет хиляди за нас и един милион за вас.

– Разбира се, че не може! – възмути се Чико. – Кой идиот предложи това?

– Вие!

– Така ли? – Много искрено: – Че аз съм искал просто да ви измамя. – Интересно, че по-ниската фигура стоеше малко назад и избягваше да проговаря. – Това е наистина идиотско, аз да предложа такава нелепост.

– Стига! – Лицето на по-високата фигура е било сигурно мораво от яд.

– Моля? – Усещахме как Чико ликува вътрешно.

– Какви са тия маймунджулуци!

– Ааа, ма вие пък защо викате, какво искате, да плача ли, аз съм весел човек и не мога да плача.

– Море, ще те накарам да заплачеш! – Най-после и по-ниската фигура: – Ще заревеш.

– Тихо – скара ѝ се по-високата фигура.

– Да си призная – започна отново Чико, – аз... тогава... проявявах лакомия.

– Точно така!

– Като чух за много пари, и си викам, я да грабна голямата част...

– Кое е направо мошеничество – рече Калина.

– Затова предложих само половин милион за вас, а цял за мен.

– Безочливо! – настоя Калина.

– Това наистина беше опит за изнудване – призна си Чико.

– Той направо ви маме! – Калина се включваше.

– Ти не се обаждай! – извика по-ниската фигура.

– Остави момичето – рече по-високата фигура.
– Тая не искам да се обажда! – рече остро по-ниската фигура.
– Не, ти не виждаш ли, че е на наша страна?
– Море, тя е най-големият гявол тук.
– Прави сте – засмя се Чико, – това момиче е голям гявол.
– Добре де – по-високата фигура бързаше, – колко за тебе и колко за нас?
Чико започна отново да се почесва, той мислеше, явно беше, че се притеснява...
– Защо не дойдете утре?
– Сега! – извика по-ниската фигура, тя измести по-високата и застана пред Чико. – Само сега! Казвай!
– Искате да отстъпя.
– Да.
По-високата фигура сякаш бе изчезнала, тя стоеше настрана, вече безгласна, изгърмяла патроните си.
– Говори! – почти изрева по-ниската фигура.
– Ох! – Чико явно се тормозеше. – Това е все пак локомотив, сега ги няма, белгийска изработка, има месингови части по него, пълен, до Канада, тези неща сега струват скъпо, особено на Запад, там дават луди пари...
– Говори! – повторно извика по-ниската фигура и пъкна ръце в шлифера си.
– Добре! – отсече Чико. – От мен да мине, давам по десет долара повече.
Храс!
Фигурите избягаха.
Чико стърчеше на мястото си.
– Удариха ли те? – запитах го аз.
– Успяха – отвърна Чико. – Заслужих си го. Който се шегува – умира.
Погледнах към него. От гърдите му се подаваше дръжка на нож.
– Ти наистина се шегуваше с хората – рече тихичко Симеон Симеонов. С безупречно бяла кърпичка поемаше своите бистри старчески сълзи. – Те си имат идеи, замисли, това са си техни неща, дори ако са престъпни. И ти нямаш право да се майтапиш с тях.
– Старец, знаеш ли колко си прав – Чико говореше искрено. – Бях коравосърдечен, исках да си остана млад, младостта рядко разбира съдбата на другите.
Всички се суетяхме, не знаехме какво да правим, някой предлагаше да измъкнем ножа, друг се противопоставяше. Мълчаливият хукна да търси телефонна кабина, но кабините наблизо нямаше, знаехме това.
Чико все още стоеше изправен.
– Много се подигравах с недъзите на хората а, Вожде?
Вождът ме запита тихичко да измъкне ли ножа.
Повдигнах рамене.
Никой не знаеше ще напакодим ли, или няма да напакодим.
Калина, след като се наслуша на умуването ни, хвана дръжката, но не можа да се справи, ножът бе забит здраво.

– Изглежда, че не е трябвало – говореше вече повече на себе си пронизаният. – Да, не е трябвало, това не би помогнало никому.

Чак сега забелязахме – Чико се свличаше много бавно към земята, не като Маноли, който рухна направо – кой знае колко е стискал и той зъби, докато е паднал.

Хванахме пронизания, отнесохме го на пейката. Мълчаливият се върна, съобщил.

– Извинявайте – прошепна Чико. – Джойс, извинявай и ти. Български читателю, извинявай. На нея кажете, че... Нищо.

Безмислено е вече. Чико не диша, сърцето му спря да работи, един по един започнахме да се връщаме при стената, при пейката остана само Калина. Чухме я да говори, тя обясняваше чудесно на милицията.

Колата на Бърза помощ пристигна безшумно, ненужно бе да пищи, по улиците нямаше хора, минаваше полунощ, валеше.

37

Редно е да ви разкажа и за един ден, в който не се случи нищо, ама нищичко...

Беше двайсет и пет декември, приближаваше Нова година.

Всичко е покрито със сняг, стената има шапка от сняг, ние имаме шапки от сняг, по раменете ни стърчат еполети от сняг.

– Много ви досаждам с кашлицата си – рече Мълчаливият.

– Моля ти се! – смърах го аз.

Снегът продължава да вали. Между нас има трима нови. Въпреки снеженето денят е приятен, хората спират и ни гледат, ние вече не ги гледаме, не ги виждаме, свикнахме с тълпата, но тълпата не свикна с нас. Може би сте забравили кои сме тия, дето подпираме стената да не падне: Вождът, Високият (аз), старецът Симеон Симеонов, Калина, Нина Монева, Мълчаливият, Художникът, Петър (нов), Александър (нов), Надежда (нова) и Йордан. А, къде е Йордан? Няма го, май че от вчера не го виждам, не е издържал без цигарите си.

Но ще довтаса след някой ден, ще се мерне сред кибиците, с филтър в уста. По изражението на лицето му ще се опитаме да разберем дали го измъчва алтернативата. Ще прочетем ли терзанията в очите му? Ще видим ли в тях тъгата му по нашия ареал? Или пък ще видим само ликуването на отскубналия се от стената победител, който си пуши, върви си по улиците, радва се на всяко свое движение, така както се радват рибките в океана.

Чешмичката е зазимена и не тече, щастливото доскоро, изящното бронзово фламинго, се е стъписало от студената белота, никой не сяда по пейките, пясъчният квадрат се е превърнал в тепих, “Никарагуа” губи тропическата си загадъчност, мраморната мозайка на заведението е ледена и мокра от стъпките на клиентите, които тук получават глътка кафе. До прозореца е седнал Вождът, бавно надига рома си, поглежда към нас и навярно е щастлив, въпреки орфаното си сако, което през зимата се превръща в мизерия. Вождът не може обаче да разбере, че

също е наблюдаван, следят го привидно заспалите копнежни очи на бюфетчийката, която е влюбена отскоро в него: ах, как напираме да се откъснем от всекидневието, а то как не ни пуска, не ни пуска...

Иначе е тихо, може би приятно, тълпата сякаш е спокойна, разглежда ни кротко, но усети ли, че краката ѝ измръзват, бързо потегля нанякъде – привидно хаотична, недисциплинирана.

СЪДЪРЖАНИЕ

Бостанът.....	5
Убийството.....	51
Прерия.....	102
Стената.....	153